

KAMEETHARI ÑAANTSI JOSANKINATAKERI MATEO

Icharineyetari Jesucristo (Lc. 3.23-38)

1 ¹Jiroka ivairopayeeni ikaratzi icharineyetari Jesucristo. Tema iriitake icharine David-ni, ipoña eejatzi Abraham-ni. ²Ikanta pairani Abraham-ni, itzimake itomi ipaitakeri Isaac. Ikanta Isaac tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Jacob. Ikanta Jacob tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Judá. Tera aparoni ikanta itomi Jacob, osheki ikaratake itomipayeeni. ³Ikanta Judá jovaiyanta-kaakero Tamar, ipaitakeri Fares, iriima pashine ipaitakeri Zara. Ikanta Fares tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Esrom. Ikanta Esrom tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Aram. ⁴Ikanta Aram tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Aminadab. Ikanta Aminadab tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Naasón. Ikanta Naasón tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Salmón. ⁵Ikanta Salmón jovaiyantakaakero Rahab, ipaitakeri Booz. Ikanta Booz jovaiyantakaakero Rut, ipaitakeri Obed. Ikanta Obed tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Isaí. ⁶Ikanta Isaí tzimanake itomi irirori, ipaitakeri David. Iritakera pinkatharitaintsiri. Ikanta pinkathari David jovaiyantakaakero iina Urías, ipaitakeri Salomón. ⁷Ikanta Salomón tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Roboam. Ikanta Roboam tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Abías. Ikanta Abías

tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Asa. ⁸Ikanta Asa tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Josafat. Ikanta Josafat tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Joram. Ikanta Joram tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Uzías. ⁹Ikanta Uzías tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Jotam. Ikanta Jotam tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Acaz. Ikanta Acaz tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Ezequías. ¹⁰Ikanta Ezequías tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Manasés. Ikanta Manasés tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Amón. Ikanta Amón tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Josías. ¹¹Ikanta Josías tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Jeconías. Irojatzit izimantanakari irirentzipayeeni eejatzi. Aripaitera ipokaiyakeni ovayiriite poñaachari Babilonia, jaanakeri maaroni inampiki.

¹²Okanta ipiyeeyaani jaantaveetakariri maaroni Babilonia-ki. Tzimai itomi Jeconías irirori, ipaitakeri Salatiel. Ikanta Salatiel tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Zorobabel. ¹³Ikanta Zorobabel tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Abiud. Ikanta Abiud tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Eliaquim. Ikanta Eliaquim tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Azor. ¹⁴Ikanta Azor tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Sadoc. Ikanta Sadoc tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Aquim. Ikanta Aquim tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Eliud. ¹⁵Ikanta Eliud tzimanake itomi irirori,

ipaitakeri Eleazar. Ikanta Eleazar tzmanake itomi irirori, ipaitakeri Matán. Ikanta Matán tzmanake itomi irirori, ipaitakeri Jacob. ¹⁶Ikanta Jacob tzmanake itomi irirori, ipaitakeri José. Iriitakera oimenthoritakari María. Iroka María iroora ovaiyantakeri Jesús, irijatzi ipaitaitakeri eejatzi Cristo.

¹⁷Iriitake ikaratzi icharinentayetakari. Jetanakaro Abraham-ni irojatzi David-ni, ikarataiyini 14. Ipoñaana David-niki irojatzi jaantaveetakariri Babilonia-ki, ikarataiyini 14. Ipiyeeyaanira jaantaveetakariri Babilonia-ki, irojatzi itzimantakari Cristo, ikarataiyini 14 eejatzi.

Itzimantakari Jesucristo

(Lc. 2.1-7)

¹⁸Jiroka okanta itzimantakari pairani Jesucristo. Ikanta José, tzimatsi inathori opaita María. Ikashiyakaro inantyaaro. Iro kantacha te iriñaamaityaaro intsipavaiyaaro. Iro kantacha María motzitake, ikantakaakaro Tasorentsinkantsi. ¹⁹Ikanta José, tampatzikashirera inake irirori, ikovake irovashaanteromi iromananeikiini, te inkove irovaaripero-vaitero inkemakoitero itzimashivaitaka eentsite. ²⁰Ikanta ikinkishirevaitara José tsiteni, jomishimpyaakeri imaninkarite Pava jimayira, ikantakeri: “José, icharine David-ni. ¿Opaitama pikinkishiretantari povashaantero María? Payero, tema Tasorentsinkantsi kantakaarori omotzitantakari. ²¹Aririka intzimake eentsika, pimpaiteri JESÚS. Iriitakera ovavisaakotairine isheninkapayeeni ikaariperoshirevaitake.” ²²Ari okanta omonkaratantakari maaroni josankinakeri pairani Kamantantaneri, ikantake-ranki:

²³Ari ovaiyantake tsinane kaari ñeerine shirampari, intzime otomi, Impaitaiteri Emanuel, akantziri añaaneki aaka: “Itsipatai Pava.”

²⁴Ikanta ikakitanai José, jimatakero okaratzi inintakaakeriri Pava, jaakero inantyaari. ²⁵Te irimaantamaityaaro irojatzi itzimantakari oponkitzitanakari otomi. Ipaitaitakeri JESÚS.

Ipokake iyotaneri iriñeeri Jesús

2 ¹Itzimake Jesús nampitsiki Belén saikatsiri janta Judea-ki. Tema itzimantakarira Jesús, iri pinkathariventantsiri Herodes. Ari jareetakari nampitsiki Jerusalén iyotaneripayeeni ikenapaakero ishitovapiintzi ooryaatsiri. ²Josampitapaakeri: “¿Tsikama isaikika ivinkatharite Judío-payeeni ovakera tzimaintsiri? Janta nonampiki nopoñaaka, noñaakeri impokiro niyotantakari tzimake. Iro nopokantaiyarini noñaapinkathateri.” ³Ikanta ikemavakera pinkathari Herodes, antaro ikinkishiretanaka, ari ikempitaakari eejatzi maaroni Jerusalén-satzi. ⁴Opoña ikaimakaantakeri Herodes maaroni ijevare omperatasorentsitaari, eejatzi maaroni iyotzinkari, josampitakeri: “¿Tsika janta intzimeka Cristo?” ⁵Ikantaiyanakeni irirori: “Intzime janta nampitsiki Belén saikatsiri Judea, tema ari okantzi irosankinare kamantantaneri, ikantake:

⁶Ari osaikiri nampitsi Belén janta Judea-ki, tekatsi thainkerone. Ari impoñeeyari pinkatharijanori janta. Iriitake jevatairine Israel-mirinkaite ikaratzi nashitaari naaka.”

⁷Ipoña Herodes, ikaimakaantakeri pokayetaintsiri iriñeeri ovakera tzimaintsiri, josampitakeri: “¿Tsikapaite piñaakerika impokiro piyotantakari tzimake pinkathari?” ⁸Ikamantakeri maaroni. Opoña ikantanakeri irirori: “Kameetha, pimatero piyaate Belén-ki, pamene tsika isaikajaantzi eentsika. Aririka piñaakeri, eejatzira pinkenapai jaka, pinkamantanaina. Niyaateeta eejatzi naaka,

noñaapinkathatakiteri.”⁹ Irojatzí jiyaatantanakari. Eejatzí iñaanairi impokiro iñaakeri chapinki ipoñaakanta. Iñaashitakari jaatzinkapaake, iro jiyotantapaakarori pankotsi isaikira eentsi.¹⁰ Ikanta iñaakerira, kimoshire ikantaiyapaakani.¹¹ Areetaiyapaakani pankotsiki, iñaapaakeri eentsi eejatzí iriniro María. Jotyeerovashitapaakari, iñaapinkathatapaakeri. Jashitaryaakotapaakeri jamakeneriri, ipapaakeri oro, ipakeri kasankaayetatsiri, ipakeri eejatzí paitachari mirra. Osheki ovinaro irokapa-yeeni.¹² Ikanta jimagaiyapaakani, jomishimpyaakeri Pava, ikantziri: “Eero pipiyashitari Herodes. Pinkenanai pashineki avotsi piyaatantaiyaari pinampiki.”

Jovamaitake eentsi

¹³Aritake piyeeyaani iyotaneripayeeni. Japiitairo imaninkarite Pava jiñaanatzi José imishireki, ikantziri: “José, pishiyakayeri eentsi eejatzí iriniro, piyaate nampitsiki Egipto. Ari pisaikeri janta irojatzí nonkantantaiyaamiri: ‘Pimpiyee.’ Aatsikitake Herodes iroveri eentsika.”¹⁴ Ikanta ikakitanake José, ikamantakero María, tsiteni ishiyaka Egipto-ki, jaanakeri eentsi.¹⁵ Ari isaikakeri janta, irojatzí ikamantaari Herodes. Ari okanta omonkaratantakari josankinatakari pairani kamantantaneri, ikantake:

Isaikavetaka notomi nampitsiki
Egipto, ari nokaimairi impiyeeta
eejatzí.

¹⁶Ikanta Herodes, iyotake jamatavita-keri iyotaneripayeeni, te impiyashitairi. Otyaanakari imashirenka. Jomityaantake irovayiritepayeeni, ikantakeri: “Piyaate

janta Belén-ki, paperoteri povamairi eentsipayeeni, pinthonkanakeri maaroni ovakera tzimaintsiri, eejatzí maaroni ikaratzí tzimakotaintsiri apite irosaren-tsite.” Tema ari ikamantakeri chapinki jiñaantakaririranki iyotanerite ovakeraini impokiro.¹⁷ Irootake iñaaneta-kari pairani kamantantaneri paitachari Jeremías, ikantake:

¹⁸Okaimaperotatzí Ramá-sato
iragaiyaani.

Osheninkathorini Raquel onatzí
iraakotakariri eentsitepayeeni.

Iro ovashireneentantakari jovamaitzi-
taitakero maaroni eenchaanite.*

¹⁹Okanta osamanitake, kamai Herodes, eekero isaikake José nampitsiki Egipto. Ari iñaanatairiri imaninkarite Pava imishire-kiini,²⁰ ikantairi: “José, kantaira piyaatai pinampiki, paanairi peentsite pintsipataa-nairi iriniro. Tema kamai kovavetachari iroverimi.”²¹ Ari ikantaka José, piyaa inampiki Israel.²² Iro jareeveta José inampiki, ikantaitavairi: “Iri pinkatharitaatsi Arquelao Judea-ki. Jimpoyaataari iririni Herodes.” Ari ikinkishiretanaa José, eero ikenanai janta. Ari japiyeetairi ikantaitziri imishireki: “Paamaiyaarira Arquelao.”

Irootakera ikenantanaari José Galilea-ki.

²³Ikanta jiyaatake, isaikapai nampitsiki Nazaret. Tema ari okanta omonkaratanta-kari josankinatakari pairani kamantanta-neri, ikantake:

Nazaret-satzi impaitaiteri.

Ikamantantakeri Juan oviinkaatananeri
(*Mt. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28*)

3¹Okanta pairani janta Judea-ki, tsika te inampiitaro, ipokake Juan oviinkaatananeri, ikamantantzi.

* **2.18:** Iroka Raquel irootake iinani Jacob, iro inintaperotane. Irooma Ramá nampitsi onatzí, otzimi saikatsiri iipatsiteki Israel-mirinkaite. Jaka iroñaaka iñaaventatziro Mateo okaratzi josankinatakari pairani kamantantaneri paitachari Jeremías iñaaventziro Raquel eejatzí Ramá-satoite oñaashitaiyaroni, tema athataatyaaro tsinanee. Jerusalén-satoite oñaashitaiyaani irooriite aririka irovamaitaitero ovaianeete.

²Ikantantapaake: “Povashaantairo pikaariperoshirevaitake, tema irootaintsi impinkathariventantai jaka Inkitesatzi.”

³Irootake iñaanetakari pairani kamantan-taneri paitachari Isafas, ikantake:

Icheraacheraataitzi janta tsika te inampiitaro, ikantaitzi:

Povameethataineri Pinkathari tsika inkenapaake.

Pinkempitakaantero itampatzikaitziro avotsi.

⁴Iithaaretakari pairani Juan, jontyee-tziro ivitzi camello, jovathakitakari meshinantsimashi. Jañaantari jovayetari kentori, iri jimiretari iyaaki pitsi.

⁵Oshekira pokashitakeri pairani Juan, Jerusalén-satzi ipoña Judea-satzi, ipokashitakeri eejatzi ikaratzi nampiyetari antaraaki jiña Jordán. ⁶Ikamantakoyetapaaka ikaariperoshirevaitake, iroora joviinkaantantayeetakari jiñaaki Jordán.

⁷Ari ipokaiyavetaka Fariseo-payeeni, eejatzi Saduceo-payeeni, ikovi iroviinkaatyaa. Iro kantamaitacha ikisathatavakeri Juan, ikantakeri: “Te pinkameethashiretaiyeni eeroka, pikempitashitakari maranke. ¿Piñaajaantakema eero jovasankitagaitaimi? ⁸Omaperorika povashaantairo tsika pikantaveta pairani, pinkameethashiretaiyeeni, pinkempityaaro pankirentsi kithotatsiri. ⁹Eero pikantashirevaitashita: ‘Aña naaka icharine Abraham-ni, te onkovaperotya novashaantairo nokaariperoshirevaitzi.’ Pinkeme nonkante: ‘Eero pikantakaapero-vaitashita piñaajaante eeroka ikovaperotane Pava, aña kantatsi iratziritakairo iroka mapi, iro impoyaataiyarine incharineyetaiyaari Abraham-ni.’ ¹⁰Eerorika pikempitaro pankirentsi kithotatsiri,

ichekakaitakaro chacha pankirentsiponkitziki kaari kithotatsine, ompoña iragaitanakero impomeetero.

¹¹Aririka irovashaantanairo atziri ikaariperoshirevetaka, ari noviinkaantantakyaari jiña. Iro kantamaitacha, aatsikitake matzirori iñaapinkatharentsitzitzi, noñaapinkathatzitaitakari naaka, te aritaajate inkempitakaanena iromperatane onkantya naantyaaniriri i-zapato-te. Iriitakera kempitakaanayaanone iroviinkaantantayeerimi Tasorentsinkantsi, iroviinkaantantayeerimi eejatzi paampari. ¹²Tema aririka aavatero avankire, atekakitakero eejatzi. Atayiro opentakeereki. Iro aake okithoki, otekitakero kameetha, ovakoyetakero. Ari inkempitagaiyaari eejatzi aatsikitaintsiri, irinashiyetaiyaari atziri, irineshinonkayetaiyaari inkarate kempisantanairine, iriima ikaratzi kaari ovashaanterone ikaariperoshirevetake, intagari paampariki kaari tsivakanetatsine.”

Joviinkaata Jesús

(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³Opoña ipokake Jesús antaraaki jiña Jordán, ipoñaakaro Galilea. Ipokashitakeri Juan iroviinkaateri. ¹⁴Te inkovavetaya Juan iroviinkaateri Jesús, ikantavakeri: “¹⁵Opaitama pipokashitantanari naaka noviinkaatem? Aña eeroka oviinkaatenane naaka.” ¹⁵Jakanakeri Jesús: “Nokovaperotatzitzi poviinkaatenane. Irootake ikovakaakenari Pava.” Kovanake Juan, ikantziri: “Aritake noviinkaatakemi.” ¹⁶Jaanakeri, joviinkaatakeri. Iro intonkaantanaiyaarimi Jesús, kempivaitaka ashitaryaanakityeeyaami inkite, iñaatziiri ipokashitapaakeri Tasorentsini-

* 3.11: Ikantakotziri Juan jaka: “Osheki noñaapinkathatatalkeri naaka.” Ikantatzitzi: “Te arite nayeneri i-zapato-te.” Tema pairani iro jantayetapiintziri aparoni omperataari jayiniri i-zapato-te omperatariri. Iro joshiyakaaventziri jaka Juan. Tema omaperotya Jesús jimatziro irirori janaakotantzi, tekatsi kempityaarine, te aritaajate inkempitakaanena naaka iromperatane.

kantsi ikenapaaake inkiteki ikempitapaa-kari shiro. ¹⁷Ikemaitatzi inkiteki ikantaitanake: “Notomi inatziira irika netakokitari, osheki nokimoshireventa-keri.”

Inkaariperoshiretakaiterimi Jesús

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

4 ¹Ikantakaanakarira Jesús Tasoren-tsinkantsi, jatanake janta tsika te inampiitaro, ari ikovavetakari kamaari inkaariperoshiretakairimi. ²Osheki kitaite isaikavaitake, itzitakaro ovanarontsi, ayimatakeri itashe. Okaratzi 40 kitaite isaikavaitake. ³Ikanta kamaari, ipokashitakeri Jesús inkaariperoshiretakairimi. Ikantapaakeri: “Omaperotatyaarika Itomitami Pava, pimpeyero tanta iroka mapi, poyaaro.” ⁴Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Tzimatsi osankinarentsi kantatsiri:

Tera intaani onkovityiimotai tanta oyaari, aña iroora kovaperotacha ankempisantairo maaroni ikantayetairi Pava.”

⁵Ipoña kamaari jaanakeri nampitsiki tasorentsitsitsiri, isaikakaakeri jenoki otavantoki tasorentsipanko. ⁶Ikantaveta-paari: “Omaperorika Itomitami Pava, pimitaye osaavikinta. Pinkinkishiretero josankinaitakeri pairani okantzi:

Irotyaantemiri Pava imaninkarite aamaakovementimine.

Iri thomaavakemine eero pomposan-tavaitapaaka mapiki.”

⁷Jakanakeri Jesús: “Okantzi eejatzi josankinaitakeri pairani:

Te onkameethate piñaantashivai-tyaari Pivinkatharite Pava.”

⁸Japiivetakari kamaari jaanairi Jesús janta tonkaariki otzishi. Jamenakaakeri maaroni nampitsi ipinkathariyetzira atziriite, tema kameetha okanta ovaneen-

kayetaka. ⁹Ikantziri: “Piñaakero okaratzi tzimatsiri. Aririka potyeerovashitakyaana piñaapinkathatena, ari nompakemiro maaroni.” ¹⁰Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Piyaataveete intaina. Satanás pinatzi eeroka. Tema josankinaitake pairani, kantatsiri:

Añaapinkathateri Avinkatharite, iri ankempisante apaniro.”

¹¹Irojatziira jiyaatantanaari kamaari. Pokaiyapaakeni imaninkarite Pava, jampitakoyetapaakeri Jesús.

Jetanakari jantayetziri Jesús

(Mr. 1.14-20; Lc. 4.14-15; 5.1-11; 6.17-19)

¹²Ikanta Jesús ikemakoventakeri Juan jashitakoitakeri. Iroora ipiyantanaari irirori janta Galilea-ki. ¹³Tera isaikapai Nazaret-ki, jantara ikenanai nampitsiki Capernaum, ari isaikapairi. Tema inkaarethapyaaki osaiki Capernaum, tsika inampivetaro charineyetariri Zabulón-ni ipoña Neftalí-ni ¹⁴Ari okanta omkara-tantakari okaratzi iñaaventakeri pairani kamantantaneri Isaías, ikantake:

¹⁵Osaikae inampitsite Zabulón eejatzi Neftalí janta inkaarethapyaaki, Intatsikero antaraaki jiña Jordán, Saikatsiri Galilea-ki, tsika ipiyotapaa atziri kaari asheninkatane.

¹⁶Tsika itzimi kempitakarori isaikayeta-tyeemi otsirenikitzi, iriitake ñaayetairiri ootamentotsi.

Otsimankakovetakari iraampare kathatayeri inkenayetaimi sarinka-veniki.

Iro kantamaitacha, kempitaa iroñaaka isaikaatyeeimi okitainka-tzi.

¹⁷Ari jetanakarori Jesús ikamantapaakeri atziripayeeni, ikantapaakeri: “Povashaan-tairo pikaariperoshirevaitake, tema irootaintsi impinkathariventantai jaka

* 4.5: Iro ipaitaitzi Jerusalén nampitsi tasorentsitsitsiri.

Inkitesatzi.” ¹⁸Ipoña ipampithacheraata-nakero inkaare saikatsiri Galilea, irojatzi iñaantapaariri Simón, ipaitaitziri eejatzi Pedro, itsipatari irirentzi ipaita Andrés, ikithataiyini. Tema shimaatzinkari jinaiyini. ¹⁹Ikantapaakeri: “Poyaatena, onkempivaitaiyaaro iroñaaka iriimi atziri noshimaatakagaiyaami.” ²⁰Arira joyaata-nakeri, jookanakero iithamento. ²¹Iro jovaanakityaani kapicheeni, iñaapaatziiri Jacobo, itsipatakari irirentzi Juan, isaikaiyini ipitoki jovaipatziro iithare itsipatakari eejatzi iriri Zebedeo. Jomiyaanakeri eejatzi irirori, ²²eeniro jookanakeri iriri ipitoki, joyaataiyanakeri Jesús.

²³Ari okantaka, ithonka janiitakero Jesús Galilea, jiyotaantake maaroni nampitsi tsika japatotapiintaita, ikamantantakero Kameethari Naantsi ñaaventa-kotzirori impinkathariventantai Pava. Jovashinchaayetake maaroni mantsiyaye-tatsiri nampitsiki. ²⁴Ikemakotaitanakeri Jesús intaina. Ikemaiyakeni eejatzi Siria-satzi, jamayetapaakeneri maaroni mantsiyayetatsiri isheninka, irovashinchaayeteneri. Jamakeri maaroni aayetzi kantashivaitachari mantsiyarentsi, katsivaitatsiri, kamanavaitatsiri, kisoporokivaitatsiri. Jamakeri eejatzi jaakayetzi peyari. Ari ithonkiri jovashinchaayetavakeri Jesús. ²⁵Joyaataiyakerini osheki Galilea-satzi, Decápolis-satzi, Jerusalén-satzi, Judea-satzi, poñaayetanainchari eejatzi intatzikero antaraaki jiña Jordán.

**Ikinkithatzi Jesús tonkaariki,
ikantakota kimoshiretaatsine**

(Lc. 6.20-23)

5 ¹Ikanta iñaakerira Jesús osheki apatotzimentakariri, tonkaanake otzishiki, ari isaikapaake. Pokaiyapaakeni iriyotaane, ipiyotzimentapaakari. ²Ari jiyotaayetakeri, ikantziri:

³“Kimoshirera inkantaiya eentashireta-tsiri, tema iriitake ñagairone impinkathariventantai Inkitesatzi.

⁴Kimoshire inkantaiya iraaneentavaitachari, tema iriitake imposhenkaitaiya.

⁵Kimoshire inkantaiya tsinampashireri, tema iriitake saikaatsine kameetha kipatsiki ishinetaantaitziri.

⁶Kimoshire inkantaiya kovakovatzirori inkameethashirete, tema aritake iriñeero ikokovatziri.

⁷Kimoshire inkantaiya neshinonkashiretaneri, tema iri ineshinonkayeetaiya eejatzi irirori.

⁸Kimoshire inkantaiya kiteshireri, tema iriitake ñagairine Pava.

⁹Kimoshire inkantaiya oitsimariyirori mashirenkaantsi, tema iriitake intomintayetaiyaari Pava.

¹⁰Kimoshire inkantaiya inkarate inkemaantsitakaityaari ikameethashiretzi, tema iriitake ñagairone impinkathariventantai Inkitesatzi.

¹¹Kimoshire pinkantaiya irimanintavaitaitemi, inkemaantsitakaityaami, eejatzi inthaiyakoityaami, okantakaantziro pikempisantaanara. ¹²Thaamenta pinkantayetanakyaa, tema Pava pinayetaimine inkiteki. Pinkinkishiretakotero iroka, tema ari ikempitaayeetakeri eejatzi pairani etayetakarori Kamantantaneri.”

Kempitarori tzivi

¹³“Pikempitakarora eerokaite tzivi. Aririka inkonovaitero tzivi tsika ompaitya, eerora apantaro inkatyokantaityaaro. Ontzimaty e irimanintaitero, irookayeetakero iraatzikashivaityaaro.”

Kempitariri ootamentotsi

¹⁴“Aririka osaike nampitsi tonkaariki, okoñaatziri maaroni aririka ootya tsirenipaite, te omana nampitsi. Kitainkatotaneri pinayetanaatzi eeroka eejatzi,

eerokatakera iyotaayetanairine maaroni atziri, eero pomanimotziri okaratzi piyoyetanairi. ¹⁵Ari okempitari eejatzi, aririka oisheri ootamentotsi, te omanakoteri kantzirinaki. Tema avakotziri jenoki inkitainkatakotantyaari maaroni saikatsiri pankotsiki. ¹⁶Ari pinkempitanaiyaari eejatzi eeroka, pisaikayetanai kameetha iriñaantayetyaamiri pisheninka okameethatzi maaroni pantayetanairi. Iro iriyotantaiyaari irirori iriñaapinkathateri Ashitairi Inkitesatzi.”

Iñaaventakero Jesús Ikantakaantaitane

¹⁷“Eero pikinkishiretashita iroora nopokantari novashaantakaayetaimiro pikempisantziro Ikantakaantaitane, te nonkove eejatzi novashaantakaaimiro iñaaventakeri pairani Kamantantaneri. Aña iro nopokantakari nomonkaratero okaratzi iñaaventayeetakeri pairani. ¹⁸Omapero onthonkaiya apaata kipatsi eejatzi inkite, iro kantamaitachari eero othonkimaitaatsi Ikantakaantaitane, irojatzí omonkaratantakyaari maaroni. ¹⁹Eerorika pikempisantziro Ikantakaan-taitane, eerorika eejatzi piyotaayetairi pisheninka inkempisantayetairo, eerora panintagaaro impinkathariventantai Inkitesatzi. Iriima tsika intzime matakero ikempisantayetairo, impoña iriyotaantairo, iriitakera iriiperotaatsine inkiteki. ²⁰¿Piñaajaantakema kameethashire ikantayetaka iyotzinkari eejatzi Fariseo? Aña te. Tera irimonkarayetero kyaaryooperoini irirori inintakaavetariri Pava. Eerorika panaakoyetairi eeroka pinkameethashireyetai, eerora piñeero tsika ipinkathariventantai Inkitesatzi.”

Iñaaventakotziro Jesús kisaantsi (Lc. 12.57-59)

²¹“Piyotaiyironi eeroka okaratzi ikantayeetziriri pairani etakaantayetarori, ikantaitziri:

Eero povantzi. Aririka povantake, irovasankitagaitemi eeroka. ²²Iro kantamaitacha nokantzi naaka: Eero pikishiri pisheninka, jovasankitaitzimikari. Eero pikantavaitziri eejatzi: ‘Tekatsi piyomatsite eeroka.’ Jovasankitaimikari pinkatharentsiite. Te onkameethate eejatzi pinkisaneentavaiteri pisheninka piitamasontzivaiteri, papeshitaarokari pintagaiya sarinkaveniki. ²³Tema paapiintzi pipira tasorentsipankoki, pimpometeneri Pava, iro kantamaitacha aririka pinkinkishiretapaakero tzimatsi ikishimentzimiri pisheninka, ²⁴ari pookanakeri pipira, piyaatashiteri kisakemiri. Pinkantairi: ‘Asheninká, thame aakameethatavakagaiya.’ Aririka paapatziyavakagaiya kameetha, pimpiyeera tasorentsipankoki, irojatzí pimpantapaiyaariri Pava pipira. ²⁵Aririka intzime kishemineri, impoña iraanakemi pinkatharentsiki, pintharovakote eeroka avotsiki, pinkantairi: ‘Eero pikisavaita, thame aakameethatavakagaiya.’ Tema aririka irareetakaakyaami pinkatharentsiki, inkantaitakeri iromperatane: ‘Paanakeri irika.’ Ari iraaheetanakemiri irashitakoitemi. ²⁶Eerorika pipinatashitari okaratzi pireevetakeri, eerora piñagairo iroimishitovakaantaimi. Omaperora.”

Iñaaventakotziro Jesús mayempitaantsi

²⁷Piyotaiyironi eeroka ikantayeetakeri pairani, ikantaitzi:

Eero pimayempitzi.

²⁸Iro kantamaitacha nokantzi naaka: Pinevashiretyaarorika piñiiró tsinane, matakamira, pimayempishiretakeró.

²⁹Jiroka noshiyakaaventemiro: Iroorika pokipero pantanta kaariperori, povashaantairo, pinkempitakaantero pinkithoryaatyeeeromi, pookero. Tema te pinkovero poki atsipetakagaiyaamiro sarinkaveni, iro kameethatatsi pisaikana-rookitai. ³⁰Iroorika pakoperó pantanta

kaariperori, povashaantairo pinkempita-
kaantero pinthatzinkatyeeromi, pookero.
Tema te pinkovero pako atsipetakagai-
yaamiro sarinkaveni, iro kameethatatsi
pisaikaponthokitai.

Iñaaventziro Jesús ookavakagaantsi

³¹“Ikantaitake eejatzi pairani:

Aririka irookavakaitya, ontzimaty
impayeeteri tsika osankinatakota
irookavakaantyaari.

³²Iro kantamaitacha nonkante naaka:
Kaariperoshire jinake ikaratzi ookashita-
rori itsipatari. Tema aririka aavetaiya
pashine oime, omayempitzimotakeri
etavetari oimentari. Arira ikempitakari
eejatzi agairori, mayempitake irirori.
Temaita okaariperoveta irookeromi atziri
itsipatari, aririka iriñeero omayempitzi-
moteri.”

Iñaaventziri Jesús pairyaashivaitariri Pava

³³“Piyotaiyironi eejatzi ikantaitakeriri
pairani etakaantarori:

Eero pipairyashivaitari Pava.
Iro pinkante: ‘Irovasankitainaata
Novinkatharite eerorika nomonkarayiro
nokantayetziri.’ Aririka pinkantake,
ontzimaty pimonkarayetero. ³⁴Iro
kantacha nokantzi naaka: Te arite
pimpairyeeeri Pava, pimonkaratantyaarori
pikantayetziri. Eero pipairyiuro inkite,
tema ari isaikiri Pava janta. ³⁵Eero
pipairyiuro kipatsi, tema irojatzji jashitari
Pava, ari jetsiyaryaakiitapiintari. Eero
pipairyiuro Jerusalén, tema ari ipinkatha-
riventantziri Pinkatharijanorentsi. ³⁶Eero
pipairyiuro piito, pinkante: ‘Eerorika
nomonkaratziro nokantziri, inthatzinkai-
tenaroota noito.’ Tera eeroka materone
pishookakairo pipai, ompoña pincheen-
kaishitakagairo eejatzi. ³⁷Eerora pamata-
vitantzi. Omaperorika pantero pikantaye-
tziri, ari pinkante: ‘Jee, nomatero.’
Eerorika pantziro, intaani pinkante: ‘Eero

nomatziro.’ Tema te onkameethate
poshekyeero piñaane.”

Iñaaventziro Jesús ikaminthaitziri

kisaneentantatsiri

(Lc. 6.27-36)

³⁸“Piyotaiyironi eeroka ikantaitakeri
pairani:

Aririka pinkithoryiiteri irooki pashine
atziri, okameethatzi impiyakoven-
taityaari, inkithoryiitaitemiro poki
eeroka. Aririka pinkiryaakoteri
pashine atziri, okameethatzi
impiyakoventaityaari inkiryaako-
taitemi eejatzi eeroka.

³⁹Iro kantacha nokantzi naaka: Te
okameethatzi pimpiyatyaari kisaneentzi-
miri. Aririka impasavorotemi kashetavo-
roki, pishinetaineri eejatzi pashinevoroki
impasatemiita. ⁴⁰Aririka inkovaite
iraapithaitemiro piithaare, pishineteneri
iraanakero eejatzi piithaare povevirya-
kotapiintantari. ⁴¹Aririka iromperai-
tyaami paanakero ovaakarontsi pookero
niyanki avotsi, paanakero ovaakarontsi
panaakairo ikantavetakamira tsika
pookero. ⁴²Aririka inkantaitemi:
‘Pimpenaro,’ okameethatzi pimperi.
Aririka inkantaitemi eejatzi: ‘Pimpavake-
naro, ari noipiyeeemi,’ okameethatzi
pimperi eero pithañapithatari.

⁴³Piyotaiyironi eeroka ikantaitakeri
pairani:

Pineshinonkateri pisheninkajanori.
Iriima tsika itzimi kishimiri,
pinkisheri irirori.

⁴⁴Iro kantacha nokantzi naaka: ‘Petako-
tyaari kisayetzimiri. Pamanakoyetairi
maaroni irineshinonkatantyaariri Pava
irirori. Eero pipiyatari kisaneentzimiri,
paakameethayetairi.’ ⁴⁵Irootake
ikovakaayeetakeriri itomintayetaari
Ashitairi Inkitesatzi. Iriitake ovetsikake-
riri ooryaatsiri, oorentakotziriri maaroni
atziri: kameethashireri, eejatzi kaaripero-

shireri. Iriitake ovetsikakerori eejatzi inkane, jovyaiiniri maaroni atziri: kameethashireri, eejatzi kaariperoshireri. ⁴⁶Intaanirika petakotashityaari ikaratzi etakotayetamiri eeroka, ¿piñaajaantzima ari impinataimi Pava? Aña eero, iro jimatapiintakeri kaariperoshireri kovakotziriri isheninka kireeki. ⁴⁷Intaanirika petakoyetakyaaari pisheninka, ¿amenaa-shivaitakara?. Tema iro jimayetapiintakeri eejatzi kaari pisheninkata irirori. ⁴⁸Kameethashirera pinkantayetanaiya eeroka, pinkempitakotaiyaari Ashitairi Pava, tema omapero ikameethashirepero take irirori.”

Iñaaventziri Jesús pashitantachari

6 ¹“Povashaantairo poñaakayetapiintziri atziri pantayetziro pinkameethashiretantaiyaarimi. Eenirorika piyaatayee pantero, tekatsira impinataimiri Ashitairi Inkitesatzi.

²Aririka pimpashitantya, te onkameethate pikantantayetanake: ‘Nopashitantaka naaka.’ Irootakera jameyetari kamataviri, ikoviro irirori iriñaapinkathayeeteri. Iro kantacha, intzimakerikami ñaapinkathaterine jaka, iro iriñaamatsite irirori iriñaapinkathaventaiteri. ³Aririka pampitakoteri eeroka ashinonkainkari, eerora pikamantziri pitsipaminthare,* ⁴omanaantsiini onkantakotya pipashitantakari. Jiyotake Pava irirori, iriitake pinataimine.”

Iñaaventziro Jesús ñañaaataantsi (Lc. 11.2-4)

⁵“Aririka piñaañaateri Pava, te apantaro pinkempitakotyaari kantakaaperovaitachari. Ikatziyapiintayeta irirori janta japatotapiintaita, ikatziya eejatzi niyankineki nampitsi, onkantya iriñaantayetyaariri isheninka. Iro iriñaamatsite

irirori iriñaapinkathaventaiteri. Omaperora. ⁶Irooma eeroka, aririka piñaañaate, pashitakotya apaniro pipankoki pinkovakoteri Ashitairi tsipatakamiri apaniroini. Iri ñiimiri apaniro, ari irineshinonkatakyaami, iriitake eejatzi pinataimine.

⁷Tema aririka piñaañaate, te apantyaaro papiipiitero okaratzi pikantakeri. Iro jameyetari irirori kaari asheninkata aaka. Iñaajaantzi japiipiitziro ikantayetakeri ari inkemakeri Pava.

⁸Paamaventya pikempitakotarikari eeroka. Tekeramintha pinkovakoteri Ashitairi kovityiimoyetamiri, jiyotzitataikaro irirori maaroni. ⁹Jiroka pinkante piñaañaatapiinte eeroka:

Ashitanaari, nampitarori inkiteki, Tasorentsi pinatzi eeroka.

¹⁰Pimpinkathariventaina naaka.

Pantakainaro jaka kipatsiki okaratzi pinintakaanari eeroka, Pinkempitakainari inkiteveri, pantakairi irirori maaroni pinintakairi.

¹¹Pimpapiintenaro kovityiimotanari noyaari.

¹²Pimpeyakotainaro nokaariperoshirevaitake,

Tema nomatakero naaka eejatzi, nopeyakotairi ikaratzi ovaariperoshiretakenari.

¹³Eero pishinetana iriñaantaityaana, inkovaite irantakaitenaro kaariperori.

Ari pinkantaitatyero pimpinkathariventante. Ari pinkantaitatyero ontzimimotemi pishintsinka, eejatzi povaneenkaro. Ari onkantyaari.

¹⁴Tema aririka pimpeyakotairi atziri kishimiri, ari impeyakotaimi eejatzi eeroka Ashitairi Inkitesatzi. ¹⁵Irooma eerorika pipeyakotairi eeroka atziri

* 6.3: Pinkempitakaantero te iyotemi pampate tsika opaita antakeri pakojanori.

kishimiri, eerora ipeyakotzitaami
Ashitairi irirori.”

Iñaaventziro Jesús tzitaantsi

¹⁶“Aririka pintziventya pinkinkishireta-koteri Pava, eero pikamantantayetzi, pinkante: ‘Notzitaventatyaari Pava.’ Paamaiya eeroka pikempitarikari kamata-viri. Itzitapiintaveta irirori, montyoryaa ikantayeta ivoroki iriyotantaityaari itziventatya. Iroora iñaamatsite irirori iriñaapinkathaventaite. Omaperora.
¹⁷Irooma eeroka aririka pintzitaventyaari Pava pinkinkishiretantyaariri, pinkivaprotya, ipoña pinkishitakya kameetha,
¹⁸iro eero jiyotantaitami pitziventatya. Apaniro iriyotemi Ashitairi Inkitesatzi, iriitakera pinataimine.”

Iñaaventziro Jesús inkitesato ovaakarontsi
(Lc. 12.32-34)

¹⁹“Te apantaro povaarantashivaitya jaka kipatsiki, ovana opathayi, ari ipiyotapaari eejatzi koshintzi. ²⁰Iro kameethatatsi pantayetanaero piñaantaiyaarori pisaikai kameetha inkiteki. Kempitavaitaka povaarantatyeeyaami inkiteki tsika te ompathaanetapai, tsika te intzimapai eejatzi koshintzi. ²¹Tsika-rika povaarantaka, ari pinkinkishireta-piinterori.”

Iñaaventziri Jesús ootamentotsi
(Lc. 11.33-36)

²²“Kameetharika onkantya poki, piñaantaro kameethaini, okempitaro pinkoñeetyaakotatyeeemi. * ²³Terika apantaro poki, eero piñaantaro kameethaini, kempitaka pintsirenikitakotatyeeemi.”*

Iñaaventziro Jesús ashaarantaantsi
(Lc. 16.13)

²⁴“Tekatsi materone irantavaiteneri apite omperatantaneri. Tema aparoni inkovaperote irimonkarateneri jomperatariri, iriima pashine, inkisaneentanakeri. Ari okempitzitari eejatzi: Tekatsira materone iranteneri Pava ikovakaantziri irirori, aririka inkinkishiretakoyeetero eejatzi ashaarantaantsi inkempitakaanta-nakero iroorikami omperatyaarine.”

Iñaaventziro Jesús kantzimoshiretaantsi
(Lc. 12.22-31)

²⁵“Pinkeme nonkante: Tera apantaro onkantzimoshirevaityaami pinkante: ‘¿Opaitama noyaari, opaitama nomiretyaari, opaitama nonkithaityaari?’ Aña tzmataitatsi pashine ankinkishireta-piintairi añaantareki, iro kovaperotaita-chari, anayiro okaratzi ovayetapiintari, okaratzi akithaayetapiintari eejatzi.
²⁶Thame ankinkishiretakoteri tsimeripayeeni. Te iriyote impankitanontya iroyaari, te irovetsike ipanko irovanontya ivankire. Iro kantamaitacha Pava, ipayeta-piintakeri irovarite. Aakara jimaperotataitzi jetakotai Pava. ²⁷Aririka paakoven-tyaaro onkantzimoshirevaityaami ¿arima pinkantakero povavineentavairo posaren-tsite? ²⁸Intsityaa ankinkishiretakotero inchateypayeeni, te añeero antavaitanete, te ontyaanontya onkithaityaari. Iro kantamaitacha te onkantzimoshirevai-tyaaro, onkante: ‘¿Opaitama nonkithaityaari?’* ²⁹Ovaneenkata kameetha, anayiri jovaneenkaveta Salomón, pinkathariveta-chari pairani. ³⁰Iriitakera Pava ovaneenkatayetzirori. Okantaveta kapiche

* **6.22:** Oshiyakaaventachari okitsi kameethari, aparoni pimantaneri (kaari mashithatatsi), tsika itzimi ñeeronke inkemathatairo okaratzi irantakairiri Pava. Tema isaikanaatziki okitainkatzi.

* **6.23:** Oshiyakaaventachari eerorika apantaro oki, aparoni mashithari, tsika itzimi kaari ñeeronke inkemathatairo okaratzi irantakairimi Pava. Tema isaikatzi tsika otsirenikitzi.

* **6.28:** Iro ikantakoitzi jaka “inchateypayeeni” paitachari “lirio.”

añaavetaro ovaneenkatapaintya, iro osamani, tekatsi apantyaarone aririka onkamateyatanake, tema inchekiyeetakerokero, impoña intaayetakerokero. ¿Eeroma ikempoyaaventzimi eeroka Pava? Aritake, eero pikisoshiretzi. ³¹Aritapaake okantzimoshirevaitami, pikantzi: ‘¿Opaitama noyaari, opaitama nireri, opaitama nonkithaatyaaari?’ ³²Apatziro okantzimoshirevaitari ikaratzi kaari kempisantatsine. Irooma eerokapayeeni, jiyotakoyetzimiro Ashitairi Inkitesatzi opaiyetarika kovityii-moyetamiri. ³³Iroora kovaperotachari pinkokovatairi impinkathariventaimi, pinkokovatairi eejatzi irovameethashiretami, irojatzi piñaantaiyaarori impayetaimiro okaratzi kovityii-moyetamiri.

³⁴Ari okanta, eero okantzimoshirevaitami ompaityaarika avishimotemiri osaitekira. Tema maaroniki kitaite piñeero ompaitya avishimotemiri.”

Iñaaventziro Jesús kantzimataantsi

(Lc. 6.37-38, 41-42)

7 ¹“Te apantaro ankantante: ‘Kaaripero-shire inatzi nosheninka.’ Aririka ankantantake, ari irimayeetai aaka, inkantayeetai: ‘Kaaripero-shire pinatzi eejatzi eeroka.’ ²Aririka ankantakoteri asheninka, ari inkantakotanakai eejatzi aaka. Ontzimatyee aamaia, aririka ontzime antzimotantane, imaperoitaikari aaka apaata impiyatayeetai. ³Okempivaitakaro aririka otyaakitaimi antaro inchapeto okiki, ¿kantatsima ameneri pashine otyaakitachari kapicheeni irookiki?

⁴¿Tema eero okanta ankanteri: ‘Pimpoke, nagaimiro otyaakitakemiri pokiki?’ Tema otyaakitakemi eeroka antaro inchapeto.

⁵Pikempitakari kamataviri. Petavakyaaro

eeroka paavairo inchato otzikaakemiri, irojatzi pamenantanaiyaari kameetha paantaiyaaniriri otyaakitakeri pashine.

⁶Tera impayeetapiintaiteri otsitzi vathatsi tasorentsitsitzi. Ari okempitari eejatzi tera impayeeterimi chanco mareryaayetatsiri, tema ari iroipatsitakerokero iraatzikavaitavakero. Tera impayeteri ikovayevetari, osheki inkatsimate, ari iratsikantake.”*

Iñaaventziri Jesús amanaperotziriri Pava

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷“Pinkampitante, pinkokovate eejatzi, aritake piñaakero impayeetemiro pikovakotantziri. Pinkempitakaantero pareetya aparoni pankotsi, pinkantapaakeri ashitarori: ‘Pashitaryeenaro.’ Aritake irashitaryaakemiro ipanko. ⁸Aritake impayeetairi kampilantayetatsiri. Inkarate amemenatairone, ari iroñaakaitairi. Aririka inkantaiteri: ‘Pashitaryeero.’ Aritake irimatakero. ⁹Aririka inkampitemi pitomi, inkantemi: ‘Apa, pimpena tanta.’ ¿Arima pimpakeri mapi? ¹⁰Aririka inkantemi: ‘Pimpena shima noya.’ ¿Arima pimpakeri maranke iroyaari? ¹¹Iro kantacha eeroka petakotari pitomipayeeni, kaaripero-shire pinaveta. Iriira ovatsiperotzirori Ashitairi Inkitesatzi, jetakotari irirori maaroni amanayetairiri. ¹²Aririka pinkove iretakotaityaami, petavakyaaro eeroka petakotantya. Irootakera okantakotziriri Ikantakaantaitane, irojatziro ikantakeri eejatzi pairani kamantantaneri.”

Iñaaventaitziro avotsimanchaki

(Lc. 13.24)

¹³“Aririka pinkove pinkyaavankotairi Pava, pinkempitakaantero pimpampitha-

* **7.6:** Ikantaitziri jaka: “vathatsi tasorentsitsitzi” ipoña “mareryaayetatsiri,” iro oshiyakaaventacha Kameethari Ñaantsi tasorentsitsitzi. Tema iñaane Pava, okempitari ikaratzi mareryaayetatsiri. Iriima otsitzi ipoña chanco, irira oshiyakaaventacha, ikarayetzi kaari koverone inkempisantero Kameethari Ñaantsi, osheki ikisaneentakeri kamantantzirori. Tera arite impankiventayeetyaari, terika inkovero inkempisante.

tatyeeromi avotsimanchaki. Tema tzimatsi pashine avotsisaante, kaari pomerentsitachane inkenantaityaaro. Osheki pampithatakerori, irashinonkaa-yeetaiya sarinkaveniki. ¹⁴Irooma avotsimanchaki, te iroshekite kenantyaarone, iriitake areetaachane Pavakinta, inkantaitaatyero irañagai janta.”

Iñaaventziri Jesús thairi

(Lc. 6.43-44)

¹⁵“Pinkyaryootaiyeni, jamatavitzimi-kari oshiyavetariri kamantantaneri, inkempitakotapaakyaari ikantaranki oisha te inkatsimatanete. Iro kantamaitacha kaariperoshire inayetziira, ikempitakari piratsi katsimari. ¹⁶Ontzimatyeera ankempoyeero jantayeetziri ayotantantyaari ikameethashiretzirika. ¿Añiroma uva onkithotantyaaro ovaato kitochee? Tera. ¿Omatziroma higo onkithotantyaaro iroori? Te omata eejatzi. ¹⁷Inchato saankanatatsiri oshooki, okithotzi kameetha. Irooma inchato sampiyashitaintsiri, te onkithokinet. ¹⁸Tema inchato saankanatatsiri oshooki, te iriñeetero onkaariperote okithoki. Ari okempitari eejatzi inchato sampiyashitaintsiri, eero jiñeetziro onkameethate okithoki. ¹⁹Tema itovaitziro inchato kaari kithotatsine, iragaitakero itagaitero. ²⁰Pinkempoyaakoyetairi iyotaayetaimiri. Ikempitakarorika okithotzi inchato saankanatatsiri oshooki, pimatero jiyotaayetzimiri.”

Jiñaaventziri Jesús iyotakoperotanairiri

(Lc. 13.25-27)

²¹“Tzimavetachara osheki kantavetanari: ‘Novinkatharite pini eeroka, noñaapinkathakikakemi.’ Iro kantacha eero jiñeero impinkathariventairi Pava. Intaani inkarate antayetanaorori ikovakaantziri Ashitanari Inkitesatzi. ²²Aririka nompinkatharitai apaata

napatotairi maaroni atziri. Tzimatsi kantayetaatsine: ‘Novinkatharite, nopairyaakemi naaka noñaaventayetziimi. Nopairyaakemi novavisaakotziri jaakayetziri peyari. Nokantayetziiri eejatzi nosheninka: Iro notasonkaventantari nopairyiri Jesús.’ ²³Iro kantamaitacha nonkantanakeri naaka: ‘Te niyotemi. Piyaataveete jantyaatziini, omapero pikaariperoshiretake.’”

Iñaaventaitziri apite ovatzikirori ipanko

(Lc. 6.46-49)

²⁴“Pinkeme, aririka pinkinkishiretero maaroni nokantakemiri, aririka pinkempisantanakero maaroni, ari okameethatzi. Irootake piyotanetyaari. Pinkempitakyaari ovatzikirori ipanko oshirantapathatzi kipatsi. ²⁵Oparyaaaveta iniroite inkane, amaraniveta. Otampyaavetaka shintiini, ookantavetapaakaro pankotsi, te aavyeero. Tema ovatzikakitya kameetha oshirantapathatzi kipatsi. ²⁶Ari okempitari eejatzi, eerorika pikinkishiretziro nokantayetakemiri, eerorika pinkempisantanairo, eero piñiuro piyotanetyaaro. Pinkempitakotakyaari ovatzikirori ipanko impanepathatzi. ²⁷Oparyaaapaake inkane, amaranitapaake. Opoña otampyaatapaake, ookantapaa-karo, tyaanake pankotsi, aanakero. Te iñeetairo.”

²⁸Irootake jiyotaayetakeriri Jesús ikaratzi apatoventakariri. Ipampoyaaamin-thaitanakeri. ²⁹Tera omaanta ishintsinka jiyotaantzira, janayiri jiyotaantzi iyotzinkariite.

Jovashinchagairi Jesús

omatziiri pathaarontsi

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

8 ¹Ikanta joirinkaa Jesús ikinkithata-kera tonkaari otzishiki, joyaatairi osheki atziri. ²Ari ipokashitakeriri aparoni atziri omatziri pathaarontsi,

jotyeerovashitapaakari Jesús, ikantapaa-keri: “Pikovirika, ari onkantake povashin-chagaina.” ³Iroora jakotashitantanakariri, jantantakari kapicheeni irako, ikantzi: “Nokovi, peshitakotai.” Eshitana-ke ipathaavaiveta. ⁴Ipoña Jesús ikantaveta-vaari: “Eerora pikamantakotana. Apatziro povanakero piyaatashiteri omperataso-rentsitaari, pimonkaratantyaarori Ikantakaantane Moisés, pimperi pashita-kaariri Pava, iriyotantaityaari eshitako-taimi.”

**Jovashinchagairi Jesús irotzikatane
ijevare ovayiriite
(Lc. 7.1-10)**

⁵Ikanta jovaanaa Jesús, areetaiyakani nampitsiki Capernaum. Ari ipokakeri ijevare ovayiriite Roma-satzi, iriñeeri Jesús, ⁶ikantapaakeri: “Novinkatharite, tzimatsi notzikatane nopankoki, mapero-kitaka imantsiyatake, kisoporokitake.” ⁷Jakanakeri, ikantziri: “Aritake niyaatake novashinchagairi.” ⁸Iro kantamaitacha ikantanake irirori: “Osheki noñaapinka-thatakemi eeroka, kaaripero nonake naaka, niyotzi eero okantzi pinkyaavan-kotena. Intaani nokovi pinkantakaanteri, ireshitakotai. Tema aritake omatakya pinkanteri.” ⁹Tema tzimatsi omperatanari naaka, tzimatsi eejatzi ovayiripayeeni nomperatari naaka. Aririka nonkanteri: ‘Piyaate,’ aritake iriyaatake. Aririka nonkante pashine: ‘Pimpoke,’ aritake impokake. Aririka nonkanteri notzikatane: ‘Pantero iroka,’ jimatziro jantziro.” ¹⁰Ipampoyaanakeri Jesús ikemakeri ikantake irika ijevare ovayiriite. Ikantanakeri oyaataiyirini: “Iriira matakakeri irika ikempisantzi, jaka Israel-ki te intzime aparani asheninka kempityaarine. Omaperora. ¹¹Pinkeme,

aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, ari intzimake osheki kaari asheninkata poñaayetachari pashineki nampitsi, tsika intzime anintaayetaachane intsipataiyaari Abraham-ni, Isaac-ni eejatzi Jacob-ni.

¹²Iro kantamaitacha eerora itzimaperotai asheninka saikaatsineri janta. Iriitake ikovakaaveetakari impinkathariventai-rimi maaroni janta, oshekimaitaka ipiyathataka, irootake irookantaiyaariri otsirenikitake. Ari iriraavaitaiyaari, iratsikaikivaitya inkemaantsitaiya.”

¹³Ipithokashitanaari ijevare ovayiriite, ikantziri: “Pimatairo pimpiye pipankoki. Tema pimatakero pikempisantzi eeroka, irootake ireshitakotantaiyaari potzikatane.” Aripaitera javisakotanake irotzikatane janta ipankoki.

**Jovashinchagairo Jesús iriyote Pedro
(Mr. 1.29-34; Lc. 4.38-41)**

¹⁴Ikanta Jesús jatake ipankoki Pedro. Iñaapaatziiro iriyote, onoryaaka, aakero saavakirentsi. ¹⁵Ipampitapaakero kapicheeni akoki, eshitakotanake. Piriintanaka, amenayetavakeneri ompaitya ompavakeriri. ¹⁶Okanta osheetyaanake, jamaitapaakeneri osheki jaakiri peyari. Jovashinchaayetairi, ikisathatavakerira kapicheeni iveyarite. Jovashinchaayetairi eejatzi maaroni mantsiyayetatsiri. ¹⁷Arira okanta omonkaraantakari iñaaventakeri pairani kamantantaneri Isaías, ikantakeranki: Iriira aanakerori amantsiyare, Irijatzi aanakerori eejatzi okaratzi akemaantsiyetari.

**Oyaaterine Jesús
(Lc. 9.57-62)**

¹⁸Ikanta iñaakeri Jesús joshekiperota-paake atziri apatotzimentariri, ikantana-

* 8.8: Irika ijevare ovayiriite Roma-satzi, kaarira Judío, pashinesatzi atziri jinatzí. Tema pairani aparani Judío, te inkyaaavankoteri pashinesatzi kaari isheninkata.

keri iriyotaane: “Thame amontyagai intatsikero.” ¹⁹Ikantavetavaari iyotzinkari: “Iyotaanterí, nokovi noyaatanakemi tsikarika pikenayetzi eeroka.” ²⁰Jakanake Jesús, ikantziri: “Aparoni otsitziniro, tzimatsi imoro imaantari, eejatzi tsmiripayeeni tzimatsi iromayero. Iriima irika Itomi Atziri tera otzimi ipanko imaantapiintyaari irirori.” ²¹Ari ikantanake aparoni iriyotaane: “Iyotaanarí, nokovavetaka naaka noyaatanakemi, iro kantamaitacha aririka noñaanairi nirintari nonkitatanairi, arira noyaatemiri.” ²²Ipoña ikantanakeri Jesús: “Poyaatena. Tema ikaratzi kamashireyetatsiri, ari inkitatairi irirori kaminkaripayeeni.”

Joimairentziro Jesús tampyaa

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

²³Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki, itsipatanari iriyotaane. ²⁴Ikanta jimontyaakotanaka, maanake Jesús pitotsiki. Iro joveraakovetaiyakani niyankyaaki, omapokakeri iriyotaane otampyaatapaaake antaroite, otetaatapaaka jiña pitotsiki, otamakaatanakera inkaare. ²⁵Jiyaatashiitanakeri, jovakiryetapaakeri Jesús, ikantapaakeri: “Iyotaanarí, ampiinkatye! iPovavisaakotaina!” ²⁶Ikantanakeri irirori: “¿Opaitama pitharovantari? ¿Tekerama pikempisanta-perotziita?” Piriintanaka, joimairentakero tampyaa eejatzi ikempitakero otamakaane inkaare, avisanake, mairyaa-tanai kameetha. ²⁷Ipampoyaaminthaitanakeri Jesús, iñaapinkathatanakeri iniroite, ikantavakaayeta: “¿Ipaitama atziritsiri irika? Joimairentziro tampyaa, eejatzi inkaare.”

Gadara-satzi jaakiri peyari

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸Aritake areetaiyakani intatsikero, aatakotaiyapaakeni nampitsiki paitachari

Gadara. Ari ishiyashitavakari apite atziri jaakiri peyari ipoñaakaro kitataariki. Katsimaki ikantakaakari peyari, osheki itharovakaitakari, te arite inkenayeete janta. ²⁹Ikantavakeri: “¡Jesús, Itomi Pava! ¿Irootaintsima povasankitaina? ¿Tsikama nokantakemi eeroka?” ³⁰Ari itzimi janta osheki chancho, ishintaraavaitaiyini. ³¹Naavaitanake iveyarite, ikantanake: “Aririka povavisaakotairi irika naakane, potyaatena naaka ipiyotaka chancho.” ³²Jakanakeri Jesús, ikantziri: “Piyaate peyari.” Matanaka. Jatanake peyaripayeeni chanchoki, jaakapaakeri, iroora ishiyantaiyanakari imperetatzi otzishi, mitagaiyapaakani maaroni inkaareki, aperotaka ipiinkake. ³³Ikanta iñaakerira aamaakoventariri, shiyeeyanakani. Jatake nampitsiki, ikamantapaakeri maaroni atziri okaratzi iñaakeri. ³⁴Iroora jiyaatashiitantanakariri Jesús, ikantaitapaakeri: “Te nonkovaiyeni pisaiki nonampiki, pamene tsika pinkene.”

Jovashinchagairi Jesús kisoporokiri

(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

9 ¹Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki, montyaakotaa, ipiya inampiki. ²Ari jamaitakeneri kisoporokiri, janatakoitakeri shitashintsiki jonoryaantapiintari. Jiyoshiretavakeri Jesús atziri amakotakeriri, iñaanatavakeri mantsiyari, ikantavakeri: “Tharomentashire pinkintanakya notomi, ari novashinchagaimi, tema ipeyakoitaimiro pikaariperoshirevetaka.” ³Ikanta ikemavake iyotzinkariite, ikantashiretanake: “Ithainkatzii Pava irikavé.” ⁴Jiyotake eejatzi Jesús opaita ikantashiretakeri, josampitanakeri: “¿Opaitama okaariperotantari pikantashiretziri?” ⁵¿Tema onkameethate nonkante: ‘Ipeyakoitaimiro pikaariperoshireveta?’ ¿Irooma pikovi nonkanteri: ‘Pinkatziye, paniitai?’ ⁶Iroñaakara piyoteri irika Itomi Atziri otzimimotziri ishintsinka, ari impeyakotairi kaariperoshirevetachari.”

Ipithokashitanakari mantsiyari, ikantziri: “Pinkatziye, paanairo ponoryaantavetari, piyaata pipankoki.” ⁷Ari ikatziyanaka mantsiyavetachari, jatai ipankoki. ⁸Iñaakeri maaroni atziri apatoinchari, ipampoyaa-vakeri jiyaataira. Ikantaiyanakeni: “Omape-rotatziri Pava, iriitakera matakeroi otzimotantakariri ishintsinka Jesús.”

Jagaitanakeri Mateo

(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹Ikanta jovaanaka Jesús, irojaztira iñaantapaakariri paitachari Mateo, kovakotziriri isheninka kireeki. Ikantapairi: “Poyaatena.” Katziyanaka, joyaatanakeri. ¹⁰Ipoña jaanakeri ipankoki irovakaiyaari, itsipataanakeri iriyotaane. Osheki jatanain-tsiri kovakotziriri isheninka kireeki, jiyaatake eejatzi osheki kaariperoshireyeta-tsiri. Ari itsipatakari Jesús jovaiyakani.

¹¹Ikanta iñaakeri Fariseo-payeeni, ikaimakeri iriyotaane Jesús, josampitakeri: “¿Opaitama itsipatanariri Jesús kovakotan-tsiri kireeki, itsipatakari eejatzi kaariperoshireyetsiri? Te onkameethate.” ¹²Ikemavakera Jesús, ikantanake irirori: “Aririka irimantsiyate atziri ipokashitziri aaventantzinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsi tekatsi inkove irirori. ¹³Ontzimatyepinkinkishiretero Ikantakaantane Pava, kantatsiri:

Te nonkovajaantairo pamayetaina pipira pimpometainari.

Iro nokovaperotairi pineshinonkaye-taiyaari pisheninka.

Tera iro nopokantajaantakari naaka nonkaimashireyetairi kameethashireri, año nopokashitatziri kaariperoshireri nonkaimashiretai irovashaantairo kaariperori.”

Iñaaventziro Jesús itzitaita

(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴Ipoña ipokaiyakani iriyotaane Juan, josampitapaakeri Jesús, ikantziri:

“¿Opaitama kaari itzitanta piyotaane? Notzitapiinta naaka, ari ikempitari eejatzi iriyotaane Fariseo-payeeni.” ¹⁵Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Aririka inkempiyeytyaari aavakaachari, çarima irovashireneentaitakya? Aryaajaini apaata, aririka iragaitakeri iimentaitari, aripaitera intzitaitya. ¹⁶Tema aparoni paisatori ikithaataitari, aririkami irovapatankaitantyaaro osape ovakerari, ari osaraaperotanaake aririka ampithatanakyaarika ovakerari. ¹⁷Eejatzi okempitari, te aritzi paisatori meshinantsinaki irovantayeytyaaro eeryaatatsiri jimiretaitari. Aririka irovantayeyetakyaaaro, ari isanaryaanake, apaavaitashitakya jimireetari, eejatzi meshinantsinaki irirori. Iri aritatsi ovakerari meshinantsinaki irovantayeytyaaro, eero japaavaitanta apiteroite.”

Irishinto Jairo opoña tsinane

antzitakeriri iithaare Jesús

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸Tekera inthonkero iriñaavaite Jesús, areetapaaka aparoni jevari, iñaapinkathatapaakeri, ikantapaakeri: “Kamake nishinto, iro nopokantari piyaate nopankoki pantantaiyaaro kapicheeni pako, añagaita.” ¹⁹Ari jiyaatanake Jesús, eejatzi iriyotaane joyaatanakeri. ²⁰Okanta aparoni mantsiyatatsiri tsinane, osheki osarentsi osokaavaitaka, tzimakotake 12 osarentsi, okenashitapaakeri itaapiiki Jesús, antzitakeri kapicheeni opatziki iithaare. ²¹Tema okantashiretakitzi: “Aririka nantzitakeri iithaare, ari neshitakotai.” ²²Ipithokashitanakaro Jesús, ikantziro: “Tharomenta pinkantanaiya nishinto, ovashinchagaimi pikempisantake.” Apathakero eshitanake omantsiyare tsinaneka. ²³Ikanta jareetapaaka Jesús ipankoki jevari, iñaapaatziri shovriventzirori kamaintsiri, osheki atziri akivainkatainchari. ²⁴Ikantapaakeri Jesús: “Pisheke, te onkame piraakotaiya-

karini, añã omakoryaatzi.” Thainkaya jovaitakeri Jesús. ²⁵Ipoña jomishitova-paakeri maaroni, kyaapaake Jesús, joirikavakotapaakero, piriintanaa eentsika. ²⁶Te omanakotanakya jantakeri Jesús, ikemakoitanakeri maaroni.

Jovashinchagairi Jesús apite mavityaakiri

²⁷Ikanta jovaanaka Jesús, ipatzimatana-keri apite mavityaakiri, ikaimakotziri, ikantz: “iIcharine David-ni, pineshinon-kataiyaana!” ²⁸Irojatz jareetantapaakari pankotsiki, eejatz mavityaakiri irirori. Ipokashitapaakeri okarikiini, josampitakeri Jesús, ikantziri: “¿Pikinkishiretama eeroka ari novavisaakotaimi?” Ikantaiyini irirori: “Jee, aritake pimatakero novinkatharite.” ²⁹Jakotanake Jesús, ipampitakitakeri, ikantziri: “Ovashinchagaimi pikempisantaana.” ³⁰Apathakero amenanai kameetha. Ishintsithavetavaari, ikantziri: “Tera nonkove pinkamantakotena novashinchagaimi.” ³¹Iro kantamaitacha jiyaaitaira, ikamantantayetanake, ithonka ikemakoitanakeri Jesús.

Iñaavaitakaitziri kisoaanter

³²Ipoña jamaitapaakeneri Jesús aparoni atziri jaakiri peyari, kisoaante ikantaka. ³³Ari jovashinchaavakeri Jesús irika atziri, ñaavaitanai ikisoaantetakaavetakeri peyari, tema jomityaantapithatakeri iveyarite. Maaroni ikempoyeetanakeri Jesús, ikantashiretatanake: “Tera añaaapiinte oshiyaarine irika anampiki Israel-ki.” ³⁴Iro kantamaitacha ikantaiyini Fariseo-payeeni irirori: “Jimatakaatzirira ijevare peyariite jovashichaantariri irakane.”

Sampainkatak pankirentsi

³⁵Ithonka jiyaayetake Jesús maaroni nampitsiki, jiyotaantayetake japatotapiintaita. Iñaaventapiintakero Kameethari Ñaantsi tsika onkantya impinkathariven-

tantai. Jovashinchaayetakeri maaroni, tekatsi aparoni mantsiyarentsi pomerentstizimotyaarine. ³⁶Iñaayetzirira osheki apatotzimentariri, antaro Jesús jetakoshiretakari, ikantake: “Omapero jashinonkaayetaka irika atziripayeeni.

Ikempitakeri oisha eerorika itzimi aamaakoventyaarine.”

³⁷Eekerora ikantanakitziiri iriyotaane:

“Ikempitakarora irikapayeeni atziri, osampainkatzi pankirentsi, iro kantamaitacha te intzimaperote atziri aavatairone.

³⁸Pamanairi Avinkatharite irotyaanteeta osheki jatatsineri atziriki, tema kapatacha osheki kempisantayetaatsine.”

Jiyoshiitake Jesús 12 Irotyaantajanore

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

10 ¹Ipoña jiyoshiitake Jesús ikaratzi 12 iriyotaane, jimatanaakero irirori irovashinchaayetairi mantsiyari, eejatz ikaratzi jaakayetziri peyari, tema ipasavyaakari itasonkaventantzi. ²Jirika ikaratzi 12 jiyoshiitakeri Jesús: Etanakarori Simón, ipaitakeri Pedro. Ipoñaapaaka Andrés, irirentzi Pedro. Ipoñaapaaka Jacobo itomi Zebedeo itsipatakari irirentzi Juan. ³Ipoñaapaaka Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo kovakovetariri kireeki isheninka, ipoñaapaaka Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, ⁴ipoñaapaaka Simón, ipaitaitakeri eejatz Kisakotantanneri. Ipoñaapaaka ovekaraantapaakarori Judas Iscariote, iriitakera pithokashitainchari.

Jotyaaantaitakeri karataintsiri 12

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵Opoña jotyaaantakeri Jesús karataintsiri 12, ikantavakeri: “Eerora piken janta isaikayetzi atziri kaari asheninkataaaka, eero piken eejatz inampiki Samaria-satziite. ⁶Iri petapaintya piyaata-shiteri ikaratzi icharineyetari Israel-ni, tsika itzimi kempitakariri oisha itzipina-

vaita. ⁷Tsikarika pinkenayetake pinkamantantayete, pinkante: ‘Irootaintsi impinkathariventantai Inkitesatzi.’

⁸Povashinchaayetairi maaroni mantsiyari, povañaayetairi kamayevetachari, povashinchagairi pathaavaitatsiri, eejatzi jaakayetziri peyari. Tema neshinonka-taari pinayetake, te piñe inkovakoitemiro. Iro pimatanairi eeroka pineshinonkantan-taiya eejatzi. ⁹Eerora paanake piireekite pitharateki, ¹⁰eero paanake eejatzi pitharate, eero paanake apite piithaare, pi-zapato-te, piyotzikiro, tekatsi aparoni paanake. Tema ikantaitzi:

Impinaiteri antavaitatsiri.

¹¹Aririka pareetya nampitsiki, pamenapaake aakameethatamine, iri pisaikimotapaake, irojatzi pavisantakyaari pashineki nampitsi. ¹²Ari pareetakyaarika pankotsiki, povethatapaakyaari ikaratzi saikatsiri. ¹³Aririka irakameethatavakemi irirori, ari iriñeero isaikai kameetha okaratzi povethatapaakari. Irooma eerorika jaakameethatavakemi, amenaashitakara povethatapaakari. ¹⁴Eerorika jaakameethaitzimi, eerorika ikempisantaizimi eejatzi, pavisapithateri, potekanairo piipatsikiite. ¹⁵Tema iriitake irimaperoitari apaata irovasankitaideri irika, ari anaanakero ikantayeetairi Sodoma-satzi ipoña Gomorra-satzi. Omaperora.”

Iriñaashitakaitayeemi apaata

¹⁶“Notyaantatziimi iroñaaka. Pikempivaitakari jotyaantaitziri oisha tsika ipiyota piratsi katsimari. Iro kantacha ontzimatye pinkempitakotyari koviyanzi maranke. Ontzimatye eejatzi pinkempityari aparoni shiro te ikatsimavaitzi.

¹⁷Paamaventya. Tema irakaantaitayeemi jearipayeeniki impasanavaitaitemi pankotsiki japatotapiinta. ¹⁸Impoña iraaheetanakemi isaikayetzira pinkatharijanorentsi, okantakaantzirora paventaana

ari piñaaventayetainari, irojatzi inkemantayetaiyaari, eejatzi pashinesatzi atziri kaari asheninkata. ¹⁹Aririka piñaakero iraaheetanakemi, eero pikantashirevaitzi: ‘¿Opaitama nonkantapaakeri?’ Tema tzimatsi iyotashiretakaimirone ompaitya piñaanetyaari. ²⁰Eerora piyotashitanakaro apaniro eeroka ompaitya piñaanetyaari, Tasorentsinkantsi poñaachari Ashitamiriki, iri iyotakaimirone onkarate pinkantayetapaakeri. ²¹Ari iriñeetake aakaanterine irirentzi irovamaakaanterine. Piñe aakaanterine itomi. Piñe ovakaanterine ashtariri ikisaneentanakeri.

²²Oshékira piñeero inkisaneentaitemi okantakaantziro pipairyaana pikempisantaanara naaka, iro kantamaitacha aririka pinkantaitanakityeero paventaiaana, aritake novavisaakoshiretami. ²³Aririka inkisaneentaitanakemi aparoni nampitsiki, pavishe pashineki nampitsi. Tema tekera pinthonkeroota pinkenayete maaroni nampitsiki tsika isaikayetzi Israel-mirinkaite, irojatzi impiyantaiaari irika Itomi Atziri. Omaperora.

²⁴Tera iriñeete aparoni eenirora jiyotaitziri iranaakoteri iriyotanetya tsika itzimi iyotairiri. Te añee eejatzi aparoni onampitaari iranaakoteri tsika itzimi onampitariri iñaapinkathateri. ²⁵Intaani añiio kantatsi iyotaari inkempitakotyari iyotairiri pairani. Ari ikempitari eejatzi onampitaari. Tema ikisaneentayeetakena naaka iroñaaka, ikempikaantaitakena naakami Beelzebú ivinkatharite peyari. Eeroka ovatsipero inkisaneentaitemi pikempisantaanara.”

¿Niinkama añaapinkathateri?

(Lc. 12.2-9)

²⁶“Iro kantamaitacha eerora pipinkashivaiyetari irikapayeeni. Ontzimatye onkoñaatakoyetai okaratzi omanakove-tainchari, ooñaarontayetairo kaari ikemathaveeta pairani. ²⁷Apaniro

niyotakaayetaimiro eeroka irokapayeeni, te iriyotakotzimaityaaro thainkaneri irirori, iro kantamaitacha eeroka kinkitha-takaayetairine. ²⁸Eero pipinkashivaiyetari kovatsineri irovemi, tema eero jimatziro irirori irotyaantemi sarinkaveniki. Iriira piñaapinkathatai Pava, tema iriitake matzirori irotyaantemi sarinkaveniki. ²⁹Pamene, te impinaperotya tsimeripayeeni, iro kantamaitacha jiyotzi Pava aririka inkamakaante aparoni. * ³⁰Jiyotzi-taro Pava okaratzi tzimayetsirsi aishi. ³¹Piñaakero, jaamaakotari Pava tsimeripayeeni, eerokara jimaperotataitzi jaamaakotami. Eero pipinkashivaitari kisaneentzimiri. ³²Aririka pinkaneri pisheninka: 'Noñaapinkathatairi Jesús,' aritake nonkantairi Ashitanari Inkitesatzi: 'Apá, iñaapinkathataana irika, asheninkataari.' ³³Irooma pinkaneririka pisheninka: 'Te noñaapinkathateri Jesús,' ari nokempitaiyaari naaka, nonkantairi Ashitanari: 'Apá, te iriñaapinkathatena irika, te asheninkataari.'"

Iñaaventakota Jesús
(Lc. 12.49-53; 14.26-27)

³⁴"Tera nokovi onkompitzimotyaaami. Tema te iro aparoni nompokantyaari niyotayetairi atziri iraakameethatavakaiya. Aña nopokakera, kempivaitakami namatyeemi ovathaamentotsi pantamin-thatavakaantyaari.

³⁵ Tema iro nopokantakari:
Inkisaneentantyaariri atziriite jiritari,
Onkisaneentantyaarori tsinane inirodari,
Onkisaneentantyaarori tsinane ayirodari.

³⁶ Iri pithokashitavakaachane atziriite inkisaneentavakaanaiya ikaratzi isaikavankotavakaiyani.

³⁷Tema iro onimotzimiri petakoyetyaari piri, piniro, povaiyanepayeeni eejatzi. Iro kantamaitacha aririka anaanakero okaratzi petakotana naaka paventaana, tera pinkyaaryoote pikempisantaana. ³⁸Ontzimatyepinkyaaryoovero noñaaventayetakemiri, onkantavetya impaikakoitemi. Aririka povashaantakero, tera pinkyaaryoovero pikempisantaana. ³⁹Tema ikaratzi etakovaitachari apaniro jantayetziro inevetashiyetari, ari impeyashitakya. Iriima inkarate kamimentenane jantanairo nokovakairiri naaka, aritake iravisakoshiretai."

Impinayeetairi
(Mr. 9.41)

⁴⁰"Tzimatsirika impaitya aapatziyaamirineri, naakara jaapatziyaka. Ari okempitari eejatzi, tsikarika impaitya aapatziyeeyaanane naaka, iriira jaapatziyaka Ashitanari itzimi otyaantakenari jaka. ⁴¹Tzimatsirika iyotemine kamantantaneripinatzi, ari opoña jaapatziyanakami, ari pimontkaraiyaari impinataimi Pava apaata. Ari okempitari eejatzi, tzimatsirika iyotakemine kameethashireri pikantanaa pikempisantanai, ari opoña jaakameethatanakemi, ari pimontkaratyaari impinataimi Pava apaata. ⁴²Aririka iriyoitami eerokatake niyotaane, irootake impayee-tantyaamiri pimire, jiyotakero Pava, iriitake pinatairine irika etakotakamiri."

Jotyaaantziri Juan iriyotaane
(Lc. 7.18-35)

11 ¹Ikaratakero Jesús jiyotayetaakeri 12 iriyotaane. Ovaanaka inkamantante maaroni nampitsiki saikayetsirsi janta.

²Ikanta Juan oviinkaatananeri, jashitakoitakeri chapinki, ikemakotakeri

* **10.29:** Kantakotachari jaka "te impinaperotya tsimeripayeeni," tema kantatsi iramanantaitantyaari aparoni kireeki inkaraterika apite tsimeri.

jantayetakeri Cristo, jotyaantake apite iriyotaane irirori, ³irosampiteri Jesús, inkanteri: “¿Eerokatakema ipaitaitziri, ‘Pokatsineri?’ Kaaririka eeroka, ¿Tzima-tsima pashine naamaiyaari?” ⁴Ikanta jareetaiyakani, josampitapaakeri Jesús. Irootakera ikantantanakariri irirori:

“Aririka piyaatai, pinkamantapairi Juan maaroni pikemakenari eeroka, okaratzi piñaayetakeri nantayetakeri eejatzi.

⁵Tema namenakaayetairi mavityaakiri, naniitakaayetairi kisoporokiri, novashinchaayetairi maaroni pathaavaivetachari, nokemakaayetairi matayempiri, novañaayetairi kaminkari, noñaaventayetaineri Kameethari Ñaantsi ashinonkainkaripayeeni. ⁶Irootake inkimoshireyetantaiyaari inkarate kaari kisoshireventainane.”

⁷Ikanta ipiyeeyanaani iriyotaane Juan, josampitanakeri Jesús ikaratzi apatotzimentakariri, iñaaventziri Juan, ikantzi: “¿Ipaitama pikinkishiretari piñaakeri chapinki janta tsika te inampiitaro? ¿Iriima piñaake aparoni kempitakarori savoro opiyonkatonkitakaaro tampyaa okantakaari te iminhashireta? ⁸¿Piñaapaakerima jovaneenkataka ikithaata? Aña tera. Tema ikaratzi ovaneenkatachari ikithaata, isaikavankotziri irirori pinkatharentsi. ⁹Iro piyaatashitantariri piyotaiyakenira kamantantaneri jinatzi. Tema jimaperotatziiro irirori janaakeri kamantantaneriite. ¹⁰Iriitake josankinatakoitakeri pairani, iñaanatzi Pava Itomi, ikantziri:

Notomí, ari notyaantake etyaarone inkamantakotemi,

Iriitake oveysikanontemineri tsika pinkenapaake eeroka.

¹¹Pinkeme nonkante naaka: Osheki atziri tzimavetainchari, tekatsimaita anayerine jiyotanetakari Juan. Iro kantamaitacha inkarate ipinkathariventairi Pava inkiteki, aparoni tsinampashiretatsiri janta, janaakotairira irirori Juan. Omaperora.

¹²Tema jetanakarora pairani Juan ikinkithatakaayetakemi, tzimatsi osheki atziri nevetanakarori shintsini iriñeero tsika ipinkatharita Inkitesatzi. Iniroite ikovanake iriñeero kempivaitaka ishintsitaitzi aririka irovayiritaitya. Irojatzii kantayeeta iroñaaka. ¹³Pairani tekera intzime Juan, tzimavetacha Kamantantaneri ipoña Ikantakaantaitane eejatzi.

¹⁴Iriima Juan, iriitakera ñaaventakotakeriri pairani, iriitakera Elías-tatsiri piyaatsineri. ¹⁵Kovirori inkemathatero, inkempisante. ¹⁶Nokempitakaantakemiri naaka koshekavarentzi eentsi aririka inkashiyavaite, ¹⁷ikantaitziri: ‘Thame ashovirite amasheetantyaari.’ Temaita inkove. Ikantaitziri eejatzi: ‘Intsityaa ampanthai ovashiretantyaari.’ Te inkovero eejatzi. ¹⁸Ari pikempitaiyakani. Piñaavetavakari Juan, itzitapaakaro irirori irovarite, te jimiretaro kachori, pikantaiyakerini: ‘Jaakatziiri peyari, iro itzivaitantari.’ ¹⁹Ipoña ipokavetaka Itomi Atziri, te itzivetyaaro irirori ovaritensi, jimiretaro kachori eejatzi. Pikantaiyakerini: ‘Kaariperori jinatzi irinta, niyavarentzi, shinkiryaantzi jinatzi eejatzi. Jaapatziyari kovakotziriri kireeki isheninka, jaapatziyitari eejatzi kaariperoshireri.’ Tekatsi ompaitya, tema aparoni iyotaneri ari iriyoeyetairi apaata omapero jiyotaneta, aririka iriñaayeetakeri onkarate avisayetaatsine.”

Ikantamacheetziri kisoshireri nampitsiiteki
(Lc. 10.13-16)

²⁰Ipoña iñaaventakotanakeri Jesús ikaratzi ñaayevetakarori itasonkaventantayetake nampitsiiteki, iro kantamaitacha te irovashaantero ikaariperoshiretaiyini. Ikantanake: ²¹“Ikantamacheetziri Corazín-satzi, eejatzi Betsaida-satzi. Osheki iñaayevetakana notasonkaventantayetake, temaita inkempisantaiyeni. Iriimi ñaakenane Tiro-satzi, eejatzi

Sidón-satzi notasonkaventantzi, aritakemi irovashiretakotanakyaami ikaariperoshi-reyetake, irovashaantanakeromi. Impoña inkempisantayetaimi maaroni iriroriite.*²² Apaata aririka iraaheetairi kameethashireyetaintsiri, eerora jimaperoitziri irovasankitaheetairi Tiro-satzi, eejatzi Sidón-satzi. Iro kantamaitacha imapero-yeetairi irovasankitaiteri Corazín-satzi, eejatzi Betsaida-satzi, tema iñaavetakana notasonkaventantayetzi, temaita inkempisante.²³ Eejatzi inkempiyetaiya Capernaum-satzi, ikinkishiretaiyakani irirori iriyaayetai inkiteki, iro kantamaitacha osheki ikisoshiretake, iriyaayetai ikenayetzi kaminkari. Iriimi ñaakeronemi Sodoma-satzi pairani okaratzi iñaayeta-keri Capernaum-satzi, inkempisantaia-kenimi irirori, eero japerotzirimi pairani Pava saikaiyatsinimi iroñaaka.²⁴ Aririka iraaheetairi apaata kameethashireyetaintsiri, iriira imaperoyetai irovasankitaaperoitairi Capernaúm-satzi, anaanakero jovasankitaitakeri pairani Sodoma-satzi.”

Pimpokashitaina naaka, ari piñeero nomakoryaakaayetaimi
(Lc. 10.21-22)

²⁵Impoña jiñaañaatanakeri Jesús Ashitariri, ikantanakeri: “Apá, eeroka pinkathariventziriri maaroni inkitesatzi, eejatzi maaroni kipatsisatzi, osheki nopaasoonketakemi. Tema eeroka iyotakaayetairiri eentsi tsinampashireri, kaari jiyoyetzi iyotaneriite.²⁶ Tema irootake onimotakemiri.”²⁷ Impoña ikantanakeri piyotzimentakariri: “Iri Ashitanari iyotakaakenarori maaroni. Apanirora ikanta irirori jiyoperotana naaka tema Itomi jovana. Ari nokempitakariri eejatzi naaka apanirora niyopero-tziri. Impoña iriyoyetairi eejatzi inkarate

niyotakaayetairi naaka.²⁸ Aririka piñeero pimakoshirevaite, aririka piñeero ompaitya pimpakoovaityaari, pimpokashitaina naaka, pinkamantainaro, aritake piñeero nomakoryaakaayetaimi.²⁹ Eero pimanintziro pimpakoovaiyetyaari, naakatake omperatamiri panatero. Tema tzimatsi nokoviri niyotaimiri, tera niyote naaka notsimaashiretantya, tsinampashire noni. Ari piñeero nomakoryaashiretakagaimi.³⁰ Tema okaratzi nomperatan-tari naaka, tera opomerentsiperota.”

Iñaaventziro Jesús kitaite jimakoryaantaitari
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

12¹Okanta aparoni kitaite jimakoryaantaitari, ikenanake Jesús pankirentsimashiki. Tema itasheeyaatzini iriyotaane, javiikitanake okithoki pankirentsi iroyaari.² Iñaakeri Fariseo-payeeni, irootake ikantantakariri Jesús: “Pameneri piyotaane. Iroka kitaite jimakoryaantaitari onatzi, te oshinetaansite iraviikivaite.”³ Ari jakanakeri Jesús ikantziri: “Tema piñaanatakoteri ikantakota David-ni, aantavetariri itashe itsipatayetakari ikarataiyini.⁴ Ikyaa-eranki tasorentsipankoki, jovakaro tasorentsianta, ipayetakeri eejatzi itsipatakari. Te oshinetaantsiveta, intaani jovayeta-piintaro omperatasorentsitaari.⁵ Josankinaitate eejatzi pairani Ikantakaantaitane, okantzi: ‘Eero pantavaitantaro kitaite jimakoryaantaitari.’ Iro kantamaitacha jiyaatapiintzi omperatasorentsitaari kitaite jimakoryaantairi janta tasorentsipankoki, jantavaitapiintzi. Tekatsi kishimenterine.⁶ Nokantzi naaka, tzimatsira jaka iñaapinkathaperoiteri, iriira anyirori tasorentsipanko.⁷ Iro josankinantaitakariri pairani, kantatsiri:

* **11.21:** Tema irikaite Corazín-satzi ipoña Betsaida-satzi judío jinayetzi. Iriroma Tiro-satzi ipoña Sidón-satzi pashinesatzi atziri jinayetatzí, te isheninkatari judío-payeeni.

Te nonkovajaantairo pamayetaina
pipira pimpometainari,
Iro nokovaperotake petakoyetaiyaari
pisheninka.

Ari pinkemathateromi iroka, eero
pikantzimentzirimi irikapayeeni, tema te
inkaariperoshirete. ⁸Irika Itomi Atziri
ipinkathariperotzi irirori, janayiro kitaite
jimakoryaantaitari.”

Atziri kisovakori
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹Ipoña jovaanaka Jesús, ikyaapai
eejatzi japatotapiintaita. ¹⁰Ariya
isaikakeri janta atziri kisovakotatsiri.
Ikanta Fariseo-payeeni, josampitakeri
Jesús, ikantziri: “¿Aritatsima povashin-
cheeri kisovakori kitaite jimakoryaantai-
tari?” Iro josampitantariri onantyaari
inkantakoteri. ¹¹Ipoña jakanakeri irirori,
ikantziri: “Tera pamenaminthatashitari
poishate aririka irotetya omoronaki
kitaite jimakoryaantaitari, petakotari,
pinoshikiri. ¹²Iriira jetakoperoyeeta
atziri, janayiri oisha. Tema te onkaaripe-
roshiretakaante ankaminthaante kitaite
jimakoryaantaitari.” ¹³Jiñaanatanakeri
atziri kisovakori, ikantziri: “Pinthaaryaa-
vakotai.” Matanaka atziri, akotsitanai,
okempitanaaro pashine irako. ¹⁴Iro
kantamaitacha kisaiyanakani
Fariseo-payeeni. Jataiyakeni, ikinkitha-
vaitaiyakeni, ikantaiyini: “¿Tsika
ankantakerika Jesús, ampeyakaantyaar-
riri?”

Josankinatakotziyeetakari pairani Jesús

¹⁵Ikanta Jesús, iyotake ikovaitatzi
irovaiteri, irootake jovaantanaari. Ari
joyaatanakeriri osheki atziri, jovashin-

chagairi maaroni mantsiyari. ¹⁶Ikantaye-
vetakari: “Eerora pikamantakotana.”

¹⁷Ari omonkaratari josankinatakaayeeta-
keriri pairani kamantaneri Isafas-ni,
ikantziri:

¹⁸Jirika nomperatane, iriitake niyoyaa-
keri.

Netakotane inatzi, iri oimoshirenka-
nari.

Kiso iroveri Tasorentsinkantsi,
Iñaaventaineri kaari asheninkata,
inkantairi kyaaryootatsiri.

¹⁹Eero ishincheenkaventa irirori,
Eero ikemaitziri inchecheraate
iriñaaventakotya,

²⁰Eero jovatsitaperotziro irirori
irisataaperotero sonkari sataave-
tainchari,

Eero joitsivakiri paamparimenki
kapichevetainchari ipaampatake,
Irojatzi inkitsirinkayeetantakyaarori
iriñeetairo kyaaryootatsiri.*

²¹Iriitakera iroyaakoneentairi ikaratzi
kaari asheninkata impairyagairi ivairo.

Kishimatziriri Tasorentsinkantsi
(Mr. 3.20-30; Lc. 11.14-23)

²²Ipoña jamaitakeneri Jesús jaakiri
peyari, imavityaakitakaakeri, ikisovaan-
tetakaakeri eejatzi. Jovashinchaavakeri,
amenanai kameetha, kantanai eejatzi
iñaavaaitai. ²³Ipampoyaaaminthatanakeri
maaroni atziri, ikantaiyanakeni: “¿Iriitaa-
jatakema irika charinetariri David-ni?”
²⁴Ikanta ikemaiyakeni Fariseo, ikantaiya-
nake irirori: “Irika atziri jovashincha-
tziiri ashitariiri peyari Beelzebú, irootake
jovavisaakotantariri ikaratzi jaakayetziri
peyari.” ²⁵Iro kantamaitacha Jesús
jiyotakotakeri ikinkishireyetakari,

* **12.20:** Oshiyakaaventachari sonkari ipoña paamparimenki tsivakimataintsiri, iriitake atziiriite
ikaratzi kempisantavetachari kapicheeni, ashinonkaashireyetachari, mantsiyashireyetatsiri,
shipetashireyetatsiri, tema aritake ineshinonkayetairi Jesús irikaite, eero ishinetziri
irashinonkaayetaiya, aña aavyaashire inkantakaayetaiyaari, iroshireperoyetaiya.

ikantanakeri: “Aririka irantaminthatavakaiya atziri ipinkathariventaitziri, ari iriñaakero irovapintavakaiya. Eejatzi okempita aririka irantaminthatavakaiya inampiki atziri, ari iriñaakero irovapintaavakaiya inampiki. Aririka irantaminthatavakaiya atziri ikaratzi isaikavankotavakaa, ari iñaakero irovapintaavakaiya ipankoki.”²⁶ Ari ikantari eejatzi peyari aririka irantaminthatavaiyaami. ¿Eeroma iñihiro inthonkya aririka irovapintaavakanaakya? ²⁷Iriirikami kamaari Beelzebú ovashincheenane naaka, ¿irijatzima kamaari ovashinchiiriri piyotaaneyetari eeroka jovavisaakotantariri kaakaneritatsiri? Aririka okanta pikamantakotatziri piyotaane, ari inkishimentakemiro okaratzi pikantakeri.”²⁸ Tema iri Tasorentsinkantsi poñaachari Pavaki ovashinchaanari naaka novavisaakotantariri jaakiri peyari. Tema irijatzi Pava omapokakemiri eeroka ipinkathariventantzi.”²⁹ Aririka inkovaite inkoshiiteri shintsitsitiri kameetha atziri, ontzimatyete iretaitavakyaari iroosoiteri, ari onkantya eero ikisakoventantaro jashivetari aririka irayitaiteri.”³⁰ Tema ikaratzi kaari aapatziyanari naaka, iriitake kisaneentanari. Inkarate kaari ampitakotenari iriyoyaakotena, japaatakotatyana.”³¹ Iro kantamaitacha nokantzi naaka: Kantatsi imepayakotairi Pava inkarate kaariperoshirevetchaneri, eejatzi inkempitagairi maaroni ñaavaivetarori kaariperori ñaantsi. Iriima kishimatakerine Tasorentsinkantsi, eero ipayakotairi.”³² Ari okempitari eejatzi: Kantatsi imepayakotairi Pava inkarate kantzimavetyaarine Itomi Atziri, iriima inkarate kishimatakerine Tasorentsinkantsi, eero jiñeero imepayakotairi.”³³ Onkempivaityaaro aririka iriñeetero kameethari chochoki, jiyotaitzi kameethari onatzi ovaato inchato tsika opoñaakara chochoki. Ari okempitari eejatzi aririka iriñeetero chochoki piyantatsiri, jiyotaitzi

kaaripero onatzi ovaato inchato tsika opoñaaka iroori.”³⁴ Pikempitakari maranke, kaariperoshire pikantaiyakani. Tekatsi pinkenakairo piñaavaitero kameethari, te apantyaaro pikinkishireyetaryi, irootake okaariperoyetantakari pikantayetziri.”³⁵ Aparoni kameethashireri ikinkishiretaro kameethari, irootake okameethatantari jantayetziri. Iriima kaariperoshiretatsiri te ikinkishiretapiintaro kameethari, irootake okaariperotantari jantayetziri.”³⁶ Irootake nokantantari naaka, aritake iramenakoyeetairo apaata okaratzi kaariperori iñaaneyetari.”³⁷ Kameetharika okaratzi piñaaneyetari, ari irakameethayeetaimi. Irooma terika onkameethate, inkantayeetaimi: ‘Kaariperoshire pinake, ontzimatyete pinkemaantsitaiyaaro osheki.’”

**Ikovaveta kaariperoshireri
intasonkaventantaite
(Lc. 11.29-32)**

³⁸Ipoña jakaiyanakeni Fariseo itsipatakari iyotzinkariite ikantanakeri: “Iyotaanaterí, nokovi noñeemi pintasonkaventante.” ³⁹Ari jakanake Jesús ikantzi: “Kaariperoshire pinaiyini eeroka, pithainkane povakeri Pava, pikovaiyini piñeena nontasonkaventante. Iro kantamaitacha eero noñaakimiro, intaani piñeero kempityaarone okaratzi avishimotakeriri pairani Jonás,”⁴⁰ tsika okanta jiniyantakariri kempitariri antari omani, tema mava kitaite isaikake imotziki. Ari inkempityaari eejatzi irika Itomi Atziri inkitavetapintya mava kitaite kipatsiki.”⁴¹ Apaata aririka iramenakotayeetairo okaratzi jantayeetziri, ari iriyakoventaimi Nínive-satzi, tema ikempisantairi pairani irirori Jonás jovashaantanairo ikaariperoshirevetaiyani. Tema irika saikimotakemiri eeroka iroñaaka janayirira Jonás.”⁴² Apaata aririka iramenakotayeetairo okaratzi jantayeetziri, ari iyakoventaimi

tsinane pinkatharitatsiri pairani nampitsiki Sabá, tema opokashitakeri iroori iyotaneri pinkathari Salomón, okempisantairi. Irika saikimotakemiri iroñaaka eeroka janayiri Salomón.”

Ipiyashitanta peyari

(Lc. 11.24-26)

⁴³“Okempivaitakarora isaikashiretan-tyaairimi peyari aparoni atziri, ipankotsi-tetakaro irañaantare. Aririka irookaveeta-kyaari, avisakovetaa atziri isaikantakari peyari. Jatavetaa inkenavaite tsika janta te inampiitaro, eero jiñii tsika isaike.

⁴⁴Impoñaakya inkantashiretai peyari: ‘NOMPIYEE NOPANKOKI TSIKA Nopoñaaka.’ Piyaa peyari, iñaapairi atziri kameetha opishitaka irañaantare, ovaneenka okantaka. ⁴⁵Impoña iriyaatashitakeri maperotziroori ipeyaritzi, inkantakeri: ‘Thame aate nopankoki, pintsipatyana ampinkatharite.’ Iramake inkarate 7. Ari irashinonkaaperotyaa irika atziri, eero ikempitaa jashinonkaaveta pairani kapicheeni. Arira pinkempitaayetaiyaari iroñaaka eerokaite.”

Iñaaventziro Jesús iriniro ipoña irirentzi

(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶Eeniro ikinkithatakaayetatziiro Jesús atziri apatotzimentakariri, ari areetapaaka iriniro otsipatakari irirentzi-payeeni, okatziyapaaka jakakiroki, okaimakaantapaakeri. ⁴⁷Ikantaveetakari: “Ari areeta piniro otsipatakari pirentzipa-yeeni, okovi oñeemi.” ⁴⁸Ari jakanake ikantzi: “¿Otzimikama pikinkishiretaiya-rini iro nonirontari, iri nirentzitari?” ⁴⁹Jookotanakeri ikaratzi jiyotaayetapiin-takeri, ikantzi: “Irikapayeeni iriitakera nokempitakaantaari nirentzi, iriitake nokempitakaantaari eejatzi noniro.

⁵⁰Tema maaroni antanairori ikovayetziri Ashitairi Inkitesatzi, iriitake nirentzitaari, iriitake notsirotaari, iriitake noniron-taari.”

Joshiyakaaventziri Jesús pankivairentzi

(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

13 ¹Ipoña ishitovanai Jesús pankotsiki, jatanai inkaaretha-pyaaki. Ari isaikapaake. ²Piyotzimenta-paari eejatzi osheki atziri. Iñaake othataka pitotsi, otetapaaka, saikapaake. Katziyee-yakani atziri irirori inkaarethapyaaiki.

³Joshiyakaaventatziiniri okaratzi ikinkithatakaayetakeriri, ikantzi: “Tzimatsi aparoni pankivairentzi jatatsiri impankite.

⁴Ikanta jookakitakero ivankire, tzimatsi ookakitapainchari avotsiki, ipokapaake tsimeri, jovapaakaro. ⁵Tzimatsi pashine ookakitapainchari omapiporokitzi tsika te ontzimaperote kipatsi, ari oshookavetana-kari thaankiperoini. Tera ontontapathata-tye kipatsi, ⁶sampiyashitanake pankirentsi ishintsitapaake ooryaa, tema te onkyaape-rote oparitha inthomointa. ⁷Tzimatsi pashine ookakitapainchari kitocheema-shiki, ananakero iroori oshookanake, kamanake pankirentsi. ⁸Irooma pashine ookakitapainchari okameepathatzi kipatsi, saankana oshookanake, kithokitanake maaroni. Tzimayetanai okitho aparopa-yeeni okaratzi shookapaintsiri. Aparoni shookapaintsiri oshekiperotanake okitho, pashine osheki piyokineentanake, pashine eepiyokiini okithokitanake. ⁹Kovatsiri inkemathatero, irovayempitaty inkempisante.”

¿Opaitama joshiyakaaventantarori Jesús?

(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

¹⁰Ipoña josampitakeri iriyotaane, ikantzi: “¿Opaitama poshiyakaaventan-

* **13.8:** Kantakotajaantachari jaka “okaratzi shookapaintsiri,” aamaaka okaratzi 100 okithoki, pashine okaratzi 60 okithoki, pashine okaratzi 30 okithoki.

taniririri atziripayeeni okaratzi piñaaventayetziri?” ¹¹Jakanake Jesús, ikantzi: “Ishineyeetaimiro eerokaite piyotairo tsika ikanta ipinkathariventantai Inkitesatzi, iriima irikaite te irishineyeeteneri irirori. ¹²Tsikarika itzimi otzimimotakeri, ari ontzimimoperotairi osheki. Iriima kaari otzimimotzi, eekero iriñaatyero eero otzimimoperotairi.” ¹³Irootakera noshiyakaaventantarori iroka, onkantya iramenavetya irikaite, eero iñaamaitaro. Ari inkemavetyaaro, eero ikemathatavakero nokantayevetakari. ¹⁴Iriyetakera iñaaventake pairani Isafas-ni, ikantake:

Pinkemaiyavetakya, eeromaita

pikemathataiyavakero.

Pamenaiyavetya, eeromaita piñagaiyironi.

¹⁵Tema kisoshire ikantaiyakani irikaite.

Matayempi jinaiyake.

Mavityaaki jinaiyake eejatzi.

Irootake kaari iñaantaiyaroni,

Kaari ikemantaiyani,

Kaari ikinkishirentaiyani.

Tera inkempisantaiyeeni, eero novavisaakotairi.

¹⁶Irooma eeroka kimoshire pinkantaiyaani, tema piñagairo, pikemayetairo eejatzi.

¹⁷Tema iro ikovaiyavetakarini pairani kamantantaneriite eejatzi kameethashireri, iriñeeromi irirori okaratzi piñaayetairi eerokaite. Ikovavetaiyakani inkemeromi pikemaiyakerini eeroka. Tema te iriñaatyeena, te inkemaiyenani. Omapero.”

Iñaaventziro Jesús

joshiyakaaventziri pankivarentzi

(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

¹⁸“Pinkeme noñaaventemiro okaratzi noshiyakaaventakeri pankivarentzi.

¹⁹Tzimatsi kemirori noñaaventziro ipinkathariventantai Pava, temaita ikemathatziro. Ikanta ipokake ovaariperoshiretantatsiri jovashaantakaapaakeri ikempisantavetana. Iriitake kempitakarori pankirentsi ookakitapainchari avotsiki. ²⁰Tzimatsi eejatzi tharomentalventarori noñaane, ikempisantzi thaankiini. Iri kempitakarori pankirentsi ookakitapainchari omapiporokitzi. ²¹Tera iriyotakoperotatyero ñaantsi, te ikisashitaro ikemaantsiventanakaro ikempisantzi, jovashaantanakero. Ikempitakaro pankirentzi sampishitaintsiri tera onkyaa-perotaty oparitha inthomointa kipatsiki. ²²Tzimatsi eejatzi kemavetarori noñaane, iro kantamaitacha inevevaitaro intharomentavaitya, osheki eejatzi ikinkithashiretakotziro irovaakaro, irootake ipeyaktantakarori noñaane, te inkempisante. Ikempitakaro pankirentsi ookakitapainchari kitocheemashiki, kaari kithokitatsine. ²³Tzimatsi pashine kemirori noñaane, ikempisantanakero. Ikyaaryooventanairo. Iri oshiyakarori pankirentsi shookapaintsiri okameepathatzi kipatsi, oshekiperotanake okitho, pashine osheki piyokineentanake, pashine eepiyokiini okithokitanake.”*

Iñaaventakotziri Jesús pankitzirori trigo

²⁴Ipoña joshiyakaaventakeneri eejatzi Jesús, ikantake: “Jiroka oshiyari eejatzi ipinkathariventantai Inkitesatzi, oshiyari aparoni atziri pankitzirori kameethakiri trigo. ²⁵Okanta tsirenipaite jimagaiyini iratziritepayeeni eejatzi irirori, pokake kisaneentziriri jamake okitho trigo-niro, ipankitakeneri irovaneki, ikonovakero trigo-perori, piyanaka. ²⁶Ipoña oshooka-

* **13.12:** Okaratzi ñaaventakotachari jaka, jiroka okantakota: Kapicheenirika pinkempisantavakero nokantakemiri, kapicheenira piyotairo. Irooma pinkempisantarotavakerika, osheki piyotavakeri, eekero niyotakaaperotanakityemiro. * **13.23:** Pamenero kantakotachari janta versículo 13.8.

nake trigo-perori, kithokitanake. Ari okempitakarí eejatzi trigo-niro ikonovaitakerori. ²⁷Ikanta jiyotaitakero, jiyaatashitakeri ashitarori, ikantaitakeri: ‘Kempitaka te apantyaaro okitho trigo apankitakeri povaneki, ¿opaitama okonovantarori oshookake trigo-niro?’ ²⁸Ikantanake ashitarori irovane: ‘Aña iri pankitakerori kisaneentanari.’ Ikantzi iratzirite: ‘¿Pikovima niyaate nonthokayetairo trigo-niro?’ ²⁹Jakanake, ikantzi: ‘Eero, aamaashitya, ari pinthokakotakero trigo-perori. ³⁰Ari okantavaka onkonovyaaroota oshooke, irojatzí osampatantakyaari trigo-perori. Aripaitera nonkante-miri: Pinthatzinkero trigo-niro, pintayero. Paviikitaíro trigo-perori, povayetaíro.’”

Joshiyakaaventaitziro okitho iryaanitatsiri
(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹Ipoña japiitakero Jesús joshiyakaaventakeneri, ikantzi: “Jiroka oshiyari eejatzi ipinkathariventantai Inkitesatzi, okempivaitakarí pankitzirori iryaanitatsiri okitho pankirentsi.” ³²Iryaani okantaveta okitho, iro kantamaitacha aririka oshookanake, anayiro pashine pankirentsi, antaro ontevayetanake ari irimavoshiyetyaari tsimeripayeeni ontsimankatapeshitake.”

Joshiyakaaventaitziro shineyakairori tanta
(Lc. 13.20-21)

³³Jiroka pashine joshiyakaaventakeri Jesús, ikantzi: “Aririka ipinkathariventantai Inkitesatzi, oshiyakotaro aparóni tsinane ovetsikirori tanta. Aakero trigo-pane, okonovakero shineyakairori. Aritake oñaake oshineye otantanepathate.”

Tsika okanta joshiyakaaventantarori Jesús iñaaventayetakeri
(Mr. 4.33-34)

³⁴Ari ikantapiintatya Jesús joshiyakaaventziro okaratzi jiyotaantayetziro. Tekatsi aparóni kaari iroshiyakaavente. ³⁵Ari omonkarataakari iñaaventakeri pairani kamantantaneri iñaaventakotziro ikantakeri Pava:

Noshiyakaaventatyeeneri atziri maaróni noñaaventeneriri.
Noñaarontaineri kaari jiyoveeta pairani ovakera ovetsikantakeri kipatsi irojatzí iroñaaka.

Jooñaarontziro Jesús kempitarori trigo-niro

³⁶Ipoña jiyaatanai Jesús, jookayetanairi atziri apatotzimentakariri, jatanake pankotsiki. Ari josampitakeri iriyotaane, ikantzi: “Piyotainaro okaratzi poshiyakaaventakeri. ¿Opaitama oshiyakaaventachari trigo-niro ikonovaitakerori ipankiitziro trigo-perori?” ³⁷Ikantzi Jesús: “Irika Itomi Atziri iriitake kempitakariri ashitarori irovane ipankiitakero trigo-perori. ³⁸Iroka ovaantsitatsiri irootake oshiyakaaventarori kipatsi asaikantayetari. Iroka trigo-perori iri oshiyakaaventacha ikaratzi ipinkathariventairi Pava. Irooma trigo-niro iri oshiyakaaventacha ikaratzi jashiyetari Kaariperori. ³⁹Irika kisaneentantatsiri pankitakerori trigo-niro iri oshiyakaaventacha kamaari. Kempityaarone jaavataitziro okitho trigo, oshiyakaaventa aririka onthonkaiya apaata kipatsi. Irikapayeeni aavayetakerori okitho iri oshiyakaaventacha maninkariite. ⁴⁰Piñaakero, japatotakaantaitakero

* **13.31:** Iro ikantakoitzi jaka okitho iryaanitatsiri pankirentsi, paitachari mostaza, shookatsiri inampiki pashine atziri.

trigo-niro, itagaitakero. Iroora oshiyakaaventacha aririka onthonkaiya apaata kipatsi. ⁴¹Irika Itomi Atziri irotyaantairi maninkariite, irapatota-kaantairi kaariperoshiretatsiri, tema te inkove inkonovaiyaari ikaratzi kempisantayetakeriri. ⁴²Impoña intaayeetairi kaariperoshireri, ari iriraavaityaari iratsikaikivaitya inkemaantsitaiya. ⁴³Iriima ikaratzi kameethashireyetaintsiri, shipakirya inkantaiya inkempitayetaiyaari ooryaatsiri. Isaikimoyetairi Ashitairi tsika ipinkathariventantzi irirori. Povayempitaty.”

Iñaaventziri Jesús omanachari kireeki

⁴⁴Ipoña ikantake eejatzi Jesús: “Jiroka pashine noshiyakaaventemiri. Tzimatsi osheki kireeki jomanaitziri ovaantsiki. Ikanta aparoni atziri iñaakeri, te arite iraanakeri, eejatzi jomananairi, tekatsi inkamante, ikantashiretanake irirori: ‘Ontzimaty namanantero iroka kipatsi, ari onkantya nashitantyaariri ikaratzi tzimatsiri janta.’ Ipoña ipimantakero okaratzi tzimimovetariri, jamanantakero kipatsi. Kimoshire ikantaka, tema jamanantakotakeri osheki kireeki. Ari okempitari eejatzi aririka impinkathariventantzi Inkitesatzi.”

Iñaaventziro Jesús mareryaari pinaperotachari

⁴⁵Ikantzi eejatzi Jesús: “Aririka impinkathariventantzi Inkitesatzi, ikempitari aparoni atziri kovaintsiri iramanante mareryaari.* ⁴⁶Jiñaake mareryaari, osheki ikovake irayeri. Ipoña ipiyanaa inampiki, ipimantapaa-kero okaratzi tzimimotziriri, jamanantakero iroñaaka mareryaari.”

Iñaaventziro Jesús kithare

⁴⁷Ikantake eejatzi Jesús: “Aririka impinkathariventantzi Inkitesatzi, ikempitari aparoni kithatatsiri. Jaake osheki kantavaiyetachari shima. ⁴⁸Ipoña jinoshikakotakeri othapyaaki, ikoyaayetakeri kameethatatsiri. Ikaratzi kaari kameethayetatsine, jookayetakeri. ⁴⁹Ari onkempitaiyaari apaata aririka onthonkaiya kipatsi. Impokake maninkariite, irinashiyetaiyaari kameethashireri, ari inkempitaakeriri eejatzi kaariperoshireri. ⁵⁰Impoña intaayeetairi kaariperoshireri, ari iriraavaityaari, iratsikaikivaitya inkemaantsitaiya.”

Iñaaventziri Jesús ovakerari ovaakarontsi ipoña paisatori

⁵¹Ari ikantzi Jesús: “¿Pikemathatakeroma okaratzi nokantayetakeri?” Ikantaiyini iriyotaane: “Nokemathatakeri.” ⁵²Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: “Noshiyakaanteri aparoni ashitaanitachari, tzimatsiri irovaakaro pinayetachari. Jaapiintziro paisatori irovaakaro, jaapiintziro eejatzi ovakerari. Aritake inkempitaiyaari eejatzi iyotzinkariite aririka impinkathariventairi Inkitesatzi, iriyotaantairo okaratzi etarori jiyotaantaitziro pairani, iriyotaantairo eejatzi ovakerataatsiri.”

Ipiyaa Jesús Nazaret-ki (Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³Ikaratakero Jesús joshiyakaaventakero okaratzi iñaaventakeri, ari jiyaatanai. ⁵⁴Ikenanai inampiki. Jiyotaantayetapai japatotapiintaita. Ipampoyaa-minthatakeri ikaratzi kemayetakeriri, ikantaiyini: “¿Ipaitama matakaakeriri irika jiyotanetantakari, ipoña itasonka-

* **13.45:** Iro ikantakoitzi jaka mareryaari, okarayetzi mareryaayetatsiri kempiyetarori mapi ipaitaitziri “perla,” osheki inintaitziro. Iro kantamaitacha kimota okanta ovinaro.

ventantzi eejatzi? ⁵⁵¿Kaarima irika itomi osheronkapiintzirori inchakota, otomitari María? ¿Kaarima irirentzipayeeni irika: Jacobo, José, Simón, ipoña Judas? ⁵⁶¿Tema ari akaratziro iritsiropayeeni anampitaro jaka, ipaitama pinkatharentsitakaakeriri?” ⁵⁷Osheki ithainkaitakeri, ikisaneentaitanakeri. Irojatzí ikantantakarí Jesús: “Ari ikantatyá kamantantanerí te írĩñaapinkathaiterí inampikira irirorí.” ⁵⁸Tema osheki ithainkimavaitaitakeri Jesús inampiki, irootake kaari itasonka-ventanta.

Ikamantakari Juan oviinkaatananeri
(Mr. 6.14-29; Lc. 3.19-20; 9.7-9)

14 ¹Ikanta pinkathari Herodes paitachari Tetrarca, ikemakotakeri Jesús. ²Ikantziri iromperatane: “Irika Jesús iriitakera Juan oviinkaatananeri. Iriitakera añagaatsi, piñeeri otzimi ishintsinka.” ³Tema iri Herodes aakaan-tzitakari Juan, joosotakaantakeri, jominkyaakeri. Iro kantakaantziro iinavetari irirentzi Felipe paitachari Herodías. ⁴Tema ikaminaavetatyari Juan irika Herodes, ikantavetari: “Te arite paapithatantziro.” ⁵Ari ikovavetaka irovakaanterimi, iro kantamaitacha osheki ñaapinkathatakeriri Juan, jiyotaiyini kamantantanerí inatzi. Itharovakaanakari Herodes atziri, ikantashiretzi: “Aririka novakaantakeri, ari inkisaneentaitakena.” ⁶Okanta omonkarataka kitaite joimoshirenkavetaro itzimantari Herodes. Ipiyotaiyaka osheki isheninka, joimoshirenkaiyirini. Ari opokapaake ishinto Herodías, amasheetapaake. Osheki ookimotanakari Herodes. ⁷Ikantakero: “Tzimatsirika ompaitya pinkampitenari, ari nompake-miro. Omapero, jiyotzi Pava eero namatavitzimi.” ⁸Ipoña okantziro iniro:

“Pinkanteri inthatzinkakaanterí Juan.” Iro okantantakariri: “Nokovi pamakotakenaro iito Juan matzitaki.” ⁹Ari jovashiretanakari Herodes, te inkovavetya. Iro kantamaitacha ikemaiyakeri isheninka ikantakerori inkaaranki. ¹⁰Irootake ithatzinkakaanantakariri Juan. ¹¹Jamaitakero iito, ipakoitakero aanakenero iniro. ¹²Ipoña ipokaiyapaakeni iriyotaane Juan, ikitatairi. Arira jiyaataiyanake isaiki Jesús, ikamantakeri.

Jovakaari Jesús 5,000 atziri
(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³Ikanta ikemake Jesús kamake Juan, otetanaka pitotsiki iriyaatero tsika te inampiitaro. Iro kantamaitacha ikemakoitakeri tsika iriyaate, shiyeeyanakani ikenaitake avotsiki, joyaataitanakeri. ¹⁴Iro jaatakotapaakitziini Jesús, iñaapaatzí osheki piyotzimentakariri. Jetakoshiretapaakari, jovashinchaake osheki mantsiyyetatsiri. ¹⁵Okanta osheetyaanake, ikantzi iriyotaane Jesús: “Pamene, asaikatziira tsika te inampiitaro, aritake sheetyaake eejatzi. Pinkaratero pikinkithatzi, iriyaataita atziri nampitsiki irovapaiya.” ¹⁶Jakanakeri, ikantziri: “¿Opaita iratsipe-tantyaarori iriyaayetai? Pimperí eeroka irovarite.” ¹⁷Ikantanake iriyotaane: “Tekatsi nomperi naaka. Intaani otzimi okaratzi 5 tanta ipoña apite shima.” ¹⁸Ikantzi Jesús: “Pamakenari jaka.” ¹⁹Ari ikantziri maaroni atziri: “Pisaikaiyeni.” Thointaiyanake atziriite. Ipoña jaakero tanta, eejatzi shima, amenanake jenoki inkiteki, iñaañaatanake, ikantzi: “Paasoonke Ashitanarí, eerokatake pakenarori iroka noyaari.” Ipoña ipitharyaakero, ipayetakeri iriyotaane, jovavisaitakanirí irirorí atziripayeeni apatotainchari. ²⁰Ari ikaratzi jovaiyakani maaroni, kemaiyakani. Ipoña japatotairo

* 13.55: Jacobo, irijatzí ikantaitziri eejatzí Santiago.

tzimakaarantapaintsiri, joteyetairo kantziriki, okaratzi 12 jaikitaachari. ²¹Aamaaka ikaratzi 5,000 shirampari ovainchari. Tzimitacha eejatzi tsinane ipoña eentsipayeeni ovainchari.

Janiitantaro Jesús inkaare
(Mr. 6.45-52; Jn. 6.15-21)

²²Ipoña ikantairi Jesús iriyotaane: “Thame petaiyaaro pimontyagai intatsikero.” Ikantakeri eejatzi piyotzimentakariri: “Kantatsi piyaataiyeene.” ²³Iro ikenantanakari irirori tonkaariki, iñaañaateri Ashitariri. Okanta otsirenitanake, saikake apaniroini Jesús janta. ²⁴Overaakotaiyaani iriyotaane niyankyaaki, antaro otamakaane inkaare, oipiyapiyatakotakeri tampyaa. ²⁵Okanta okitaitzimatake, pokai Jesús janiitantaaro inkaare. * ²⁶Te iriyotavairi, itharovaiyana-keni iriyotaane, ikaimaiyanakeni: “iKaakitake shiretsivé!” ²⁷Iñaanatapai irirori, ikantziri: “Naaka pokaatsi, tontashire pinkantya eero pitharovavaitzi.” ²⁸Ari ikantanake Pedro: “Eerokama Novinkatharité, pinkantakaiyaaro naniitantaaro naaka inkaare.” ²⁹Ikantzi Jesús: “Pimpokanake.” Aniitanake Pedro inkaareki jiyaatashitanakeri isaikakera. ³⁰Iro kantamaitacha ikinkishiretanakero Pedro antaro otamakaane inkaare, itharovanake, iro itsitsiyantanakari, ikaimanake: “Pinkatharí paavaina.” ³¹Jakotashitanakeri Jesús, jaavairi. Ipoña ikantziri: “Kapiche pikempisantakena. ¿Opaitama pikisoshiretantari?” ³²Ikanta jotetapaa pitotsiki, avisainkatanake tampyaa. ³³Iniroite iñaapinkathatanakeri iriyotaane, ikantaiyanakerini: “Omaperotatya eerokatake Itomi Pava.”

Jovashinchaantake Jesús Genesaret-ki
(Mr. 6.53-56)

³⁴Ikanta areetaiyaani intatsikero nampitsiki Genesaret. ³⁵Iro jaatakotapaa-kitziini Jesús, jiyotaitavakeri. Ikamantaitakeri maaroni nampitarori janta, jamayetapaakeri mantsiyayetatsiri. ³⁶Ikantaitakeri Jesús: “Pishineteri mantsiyari irantzitavakemiro kapicheeni piithaare, ireshitakoyetantaiyaari.” Ari okantamaitaka, ikaratzi antzitakeriri kapicheeni iithaare, eshitakoyetai.

Ovaariperoshiretziriri atziri
(Mr. 7.1-23)

15 ¹Ipoña ipokaiyakeni Fariseo itsipatakari iyotzinkariite. Ipoñaayetaka nampitsiki Jerusalén. Ikantapaakeri Jesús: ²“Judío anaiyini. Iro ametaiyari akivaakota tekera ovanakyaata, ari okanta jiyotaayetairi pairani acharineete. ¿Opaitama kaari jimatantaro piyotaane? Jovapiintaiyani te inkivero irako.” ³Jakanake Jesús, ikantzi: “Irojatzí paakoventa eerokaite jiyotaayetairi pairani acharineete, temaita pimatantaro jiyotaayetairi Pava. ⁴Jiroka ikantziri Pava:

Piñaapinkathateri ashitamiri. Ikantake eejatzi: Ontzimatyé irovamaiteri kishimatzi-riri ashitariri. ⁵Iro kantamaitacha pikantashitapiinta eeroka: “Aritatsi ankanteri ashiyetairi: “Nokashiyakaakeri Pava maaroni noireekite, eero okantzi nonkaminthaimi eeroka.” ⁶Piyotaantashiyetakaro jameyeetari pairani, te piyotaantero ikovakaajaantairi Pava. Irootakera kaari

* 14:25: Kantakotachari jaka: “Okanta okitaitzimatake,” irootake oshiyarori jametari jantayetapiintziro ovayiriite jaamaventa tsirenipaite, onkantya eero japaatashitantaro inkakivaite aparoni ovayiri maaroni tsireni, ontzimatyé intzime cuatro ovayiri aamaventachaneri. Aparoni etanakyaaarone ovakera ontsirenitanake, pashine aririka oniyankiitzimatake tsireni, pashine aririka oniyankiitake tsireni, overaantapaakyaaroni iri kitaitakotatsine.

jetakotantaari asheninka ashitariri.

⁷Kamataviri pinaiyini. Eeroka iñaaven-take pairani Isáfas, ikantake:

⁸ Iñaapinkathavaantevetashitana atziripayeeni.

Iro kantacha te inkinkishiretakotena kameetha.

⁹ Amenaashivaita jotyeerovayeta iñaapinkathavetana,

Tema jiyotaantashitaro jameyetari irirori.”

¹⁰Ikaimakeri Jesús maaroni piyotzimentakariri, ikantziri: “Pinkempisantaiyeni, pinkemathatantaarori noñaaventer:

¹¹Ikaratzi ovayetari te jovaariperoshiretantzi, irooma okaratzi añaavaiyetziri, iroora matzirori ovaariperoshiretantzi.” ¹²Ipoña ipokashitapaakeri iriyotaane okarikiini, ikantapaakeri: “Te onimoteri Fariseo-payeeni ikemakemi pikantake.”

¹³Ikantanake Jesús: “Ashitanari Inkitesatz, ari inthonkairo okaratzi kaari ipankitzi irirori. ¹⁴Piñaashityaari, te iriyotaiyeni irirori, joshiyakari aparoni mavityaakiri. Ikempitakotakari eejatzi jakathatavakaa mavityaakiri, te iriyote tsika inkene, apiteroite imparyee omoronaki.” ¹⁵Ari ikantzi Pedro: “Pooñaarontenaro okaratzi poshiyakaaventakeneriri irikapayeeni.”

¹⁶Ikantzi Jesús: “¿Tekerama ontzimimoto temi eeroka piyotane? ¹⁷¿Tema piyote okaratzi ovayetapiintari okenayetzi asheetoki, impoña amishitovairo? ¹⁸Irooma añaavaitero kaariperori akinkishireyetari, irootake ovaariperoshiretantatsiri. ¹⁹Tema ashireki opoñaayeta kaariperori kinkishiretaantsi, ovantaantsi, mayempitaantsi, kaari kinataantsi, koshitaantsi, thaiyakotaantsi, kishimataantsi. ²⁰Irootakera iroka ovaariperoshiretantatsiri. Irooma eerorika akivaakota ankoverika oya, te ovaariperoshiretantzi irirori.”

Okempisantzí tsinane Canaán-sato

(Mr. 7.24-30)

²¹Ipoña ikenanake Jesús nampitsiki paitachari Tiro irojatzi Sidón-ki. ²²Ari opokashitakeri janta aparoni tsinane Canaán-sato, te judío onatye iroori. Okantapaakeri: “Novinkatharite, eeroka icharine pinkathari David-ni. Nokovi pinkaminthagaina osheki oñaashitakaro nishinto, jaakiro peyari.” ²³Ari jimairetake Jesús, te irakero. Ipoña ikantaiyini iriyotaane: “Pomityaantairo iyaataita, osheki oñaashirenkakai.” ²⁴Ikantanakero Jesús: “Intaani jotyaantakena Ashitanari nonkaminthaayetairi nosheninka Israel-mirinkaite, ikaratzi oshiyakariri oisha ipeyayetaka.” ²⁵Iro kantamaitacha tsinaneka, otyeerovashitanakari Jesús, okantanakeri: “Pinkatharí, pinkaminthagaina naaka.” ²⁶Ikantanakero irirori: “Apaata tsinane. Tema ikantaitakeranki: “Te aapithateri irovareite eentsite amperi otsitzi iroyaaro.”” ²⁷Akanakeri iroori, okantziri: “Omapero pikantakeri Pinkatharí. Iro kantamaitacha, jovapiintamatsitaro otsitzi jovaryaayeetziro ovaritentsi otapinaki.” ²⁸Jakanairo Jesús, ikantziro: “Tsinané, omapero pikempisantai eeroka. Irootake nomatantaarori pikovakotakenari.” Apathakero avisakotai ishinto.

Jovashinchaake Jesús osheki atziri

²⁹Ipoña jovaanaka Jesús ikenayetake othapyaaki inkaare Galilea. Irojatzi itonkaantanakari otzishiki, ari isaikapaakeri janta. ³⁰Ari ipokashitakeriri osheki atziri, jamayetakeri kantavaiyetachari imantsiyare: ethorivaitatsiri, mavityaakiri, kisovaanteri, pesaponthokiri, maaroni. Ithonkiri jovashinchaayetairi.

* **15.26:** Iriira joshiyakaaventzi judío-payeeni ikempitakaari eentsi. Iriima kaari judío-tatsi joshiyakari otsitzi.

³¹Ipampoyaaminthaitakeri Jesús jiñeetakerira iñaavaitakagairi kisovaan-teri, janiitakaayetairi kisoporokiri, ethorivaitatsiri eejatzi, jamenakaayetairi mavityaakiri. Ikantaiyini atzirrite: “Omapero ikameethatataike Pava, iriitake pinkathariventairiri Israel-mirinkaite.”

Jovakaari Jesús 4,000 atziri

(Mr. 8.1-10)

³²Ipoña Jesús japatotakeri iriyotaane, ikantakeri: “Osheki netakotakari atzirrite, tema mava kitaite isaikaiyakeni jaka ikempisantana, tekatsi irovaiya. Aririka iriyaatashitaiya eero jovanaa, ari aakeri itashe avotsiki.” ³³Ikantaiyini iriyotaane: “Pamene, asaikatziira jaka tsika te inampii-taro. ¿Tsikama ayeka ovakaiyaariri? Osheki ikarataiyini.” ³⁴Ari josampitziri Jesús iriyotaane: “¿Tsikama okaratzi tanta tzimatsiri?” Ikantzi iriyotaane: “Tzimatsi okaratzi 7, tzimitacha eejatzi shimaaniki.” ³⁵Ipoña ikantaitakeri ikaratzi piyotain-chari: “Pisaikaiyeni.” ³⁶Jaakero tanta ipoña shimaaniki, ipaasoonkeventakero. Ipoña ipetoryaakero tanta, ipayetakeri iriyotaane, jovavisaakeneri piyotainchari atziri. ³⁷Ovaiyakani maaroni, kemaiyakani. Ipoña japatotairo tzimakaantapaintsiri, ijaikilai okaratzi 7 kantziri. ³⁸Kempitaka ikaratzi 4,000 shirampari ovainchari. Tzimitcha eejatzi tsinanepayeeni ipoña eentsipayeeni ovainchari. ³⁹Ipoña ikantanai Jesús: “Ari avaiyakani, kantatsi piyaayetai.” Ari jotetanaa Jesús pitotsiki, montyaanaka iipatsiteki Magdala-satzi.

Ikovakoitziri Jesús intasonkaventante

(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

16 ¹Ipoña ipokaiyakeni Fariseo itsipatakari Saduceo, ikovavetaiyatyaani intzipishiretakairimi Jesús onantyaari iriyakoventerimi. Ikantaveta-paakari: “Intsityaa pintasonkaventante niyotantyaari omaperotatya opoñaaro

pitasonrenka inkiteki.” ²Jakanake Jesús ikantzi: “Pikantapiintaiyini eeroa aririka piñeero onkityonkaityee osheetyaanai: ‘Osaryaamanaatyee onkitaitamanai.’

³Irooma piñaamanairo menkori onkityonkaityee inkiteki, pikantzi: ‘Omparyaatyee inkane.’ Ñaakero, piyotakovetaro inkite, piyotakotziro eejatzi aririka omparyee inkane. Iro kantamaitacha te piyotzimaityaaro okaratzi piñaayevetari jaka kipatsiki. ⁴Te pinkameethataiyeni eeroa, thainka povakeri Pava, irootake pikovantaiyarini piñeena nontasonkaventante, iro kantamaitacha eero noñaakimiro. Intaani piñeero oshiyaarone okaratzi avishimotakeriri pairani Jonás.” Ari jiyaatanai Jesús.

Shineyakaarori itantane Fariseo

(Mr. 8.14-21)

⁵Ikanta jareetaiyakani iriyotaane Jesús intatsikero, te iraanake itantane, imaisantanakero. ⁶Ikantzi Jesús: “Paamaiyaaro shineyakairori itantane Fariseo eejatzi irashi Saduceo-payeeni.” ⁷Ipoña josampitavakaanaka iriyotaane, ikantavakaiyani: “¿Opaitama ikantantairori iroka? ¿Irooma ikantantairi tera amake tanta?” ⁸Iyotake Jesús ikantavakaari iriyotaane, ikantziri: “Tera pinkempisantaperotaiyeni eeroa, irootake pikinkishirevaitantari, pikantaiyini: ‘Te amake tanta.’” ⁹¿Tekerama pinkemathataiyeroni? Chapinki otzimaveta tanta okaratzi 5, iro kantamaitacha novakaayetaka 5,000 shirampari. Paviitayetairo eeroa tzimakaarantapaintsiri. ¿Tsikama okaratzi kantziri paviitairi? ¹⁰Eejatzi okempita tzimatsiriranki 7 tanta, novakaayetaka 4,000 shirampari. ¿Tsikama okaratzi kantziri paviitairi? ¹¹¿Opaitama kaari pikemathatantaro eeroa? Tera iro noñaavente jovaitari tanta. Aña nokantatzimi: ‘Paamaiyaaro shineyakairori itantane Fariseo eejatzi irashi Saduceo.’” ¹²Arira ikemathataiyanakero iriyotaane, tera iro

iriñaavente Jesús shineyakairori tanta, joshiyakaaventatziro okaratzi jiyotaanta-yetziri Fariseo eejatzi Saduceo.

Jiyotake Pedro: Cristo inatzi irika Jesús
(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³Ipoña ikenanake Jesús janta Cesarea-ki, irootake inampitsite Filipino. Ari josampitakeri iriyotaane, ikantziri: “¿Opaitama ikinkishiretakoirari Itomi Atziri?”

¹⁴Jakaiyanakeni, ikantzi: “Tzimatsi atziri kantatsiri, ‘Juan oviinkaatananeri piriintaacha.’ Ikantzi pashine, ‘iri koñaataatsi Elías.’ Ikantzi pashine ‘iri Jeremías-ni.’ Tzimatsi kantayetatsiri eejatzi, pashine kamantananeri pinatzi.” ¹⁵Ipoña ikantziri iriyotaane: “Eeroka. ¿Tsikama pikantai-yini?” ¹⁶Jakanake Simón Pedro, ikantzi: “Eerokatake Cristo Itomi Pava Kañaaneri.”

¹⁷Ikantzi Jesús: “Omapero pikantake Simón itomi Jonás, kaari atziri iyotakaakemirori iroka, iri Ashitanari Inkitesatzi iyotakaakemirori. ¹⁸Ari nompaitaimiri naaka Pedro, iro mapi oshiyakaaventacha pivairo. Tema mapi pinkempitaiyaari, ari novetsikairori nopanko. Inkarate kempisantaatsine apaata, iri oshiyayetaarone pankotsi. Eero jimatziro impeyakaashitaiyaari ikaratzi nampitarori sarinkaveni. ¹⁹Iri poshiyeeya aamaventarori ashitakoro pankotsi, kantatsi irashitaryeero, irashitero, irantsirii-tero shintsiini. Iroora pankotsi oshiyakaaventacha tsika impinkathariventantai Inkitesatzi. Tema inkarate pishineyetairi eeroka jaka, iriitake ishineyeetzi janta inkiteki. Iriima inkarate kaari pishineyetai eeroka jaka, iriitake kaari ishineyeetzi janta inkiteki.” ²⁰Ipoña ikantanakeri Jesús maaroni iriyotaane: “Apaatara pikamantan-tzi, pinkante: ‘Iriitake Cristo irika Jesús.’”

Iñaaventziro Jesús inkame
(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

²¹Ipoña Jesús ikamantakeri iriyotaane, ikantziri: “Irootaintsi aate nampitsiki

Jerusalén, iniroite inkemaantsitakaiyaana janta ijevajanore omperatasorentsitaari, ijevare iyotzinkariite ari irovakaantaite-nari. Iro kantamaitacha avisavetakya mava kitaite ari nañagai eejatzi.” ²²Ipoña Pedro, jaanakeri Jesús jantyaatziini, ikantakeri: “Pinkathari, te onimotena naaka pikantziri, te nonkove avishimotemi iroka.” ²³Ari ipithokanaka Jesús, ikantanake: “Piyaate Satanás. Tema te poshretaro eeroka ikovakaanari Pava, intaani poshretaro ikovapiintakeri atziriite.”

²⁴Ikantanakeri Jesús maaroni iriyotaane: “Tzimatsirika kovatsiri intsipatyaana, irovashaantaro ikovashiyetari irantero, onkantavetya impaikakoiterimi, intsipatyaana. ²⁵Tema ikaratzi etakovaita-chari apaniro jantayetziro inevetashiye-tari, ari impeyashitaiya. Iriima inkarate kamimentenaneri jantayetanaaro nokovakairiri naaka, aritake iravisakoshiretai. ²⁶Tema amenaavaitashita jiñeetziro otzimimotatsiri osheki ovaakarontsi tziimayetsiri jaka kipatsiki, ompoña iriñeetero impeyashitaityaaro añaantarentsi. ¿Kantatsima impinakoventaitya eero iñaantaitaro impeyashitaitya? ²⁷Ari impiye apaata irika Itomi Atziri iramairo irovaneenkaro Ashitariri, intsipatyaari maninkariite, iri pinatapairone okaratzi jantayeetakeri. ²⁸Kyaaryoora, tziimatsira pikaratzi jaka, tekera pinkameeta ari piñaakeri Itomi Atziri tsika inkantya impinkathariventante.”

Ishipakiryiimotziri Jesús iriyotaane
(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

17 ¹Okanta avisake okaratzi 6 kitaite, ipoña Jesús jaanakeri Pedro, Jacobo, ipoña Juan, irirentzira Jacobo. Itonkaiyanakeni otzishiki. ²Ari ipashinetzimotakeri iriyotaane, ishipakiryaanake iporo, joshiyanakari ooryaatsiri, ari okempitanakari iithaare kitamaroki okantanaka. ³Iñaatziiri Moisés-ni, ipoña

Elías ikinkithavaitakairi Jesús. ⁴Ikanta Pedro, ikaimakotanakeri Jesús, ikantzi: “Pinkatharí, omapero okameethatzi pamakena jaka. Kameetha novetsikemi mava pankoshetantsi: aparoni pashitya eeroka, aparoni irashitya Moisés, irashitya aparoni Elías.” ⁵Iñaavaiminhtaitzi, opamankapaakeri menkori, shipakirya okantapaaka. Ikematzi iñaavaitaitanake menkoriki, ikantaitzi: “Notomi inatziira irika netakokitakari, osheki nokimoshireventakeri. Pinkempisantai.” ⁶Ikanta ikemaiyakero iroka ñaantsi, oyootaiyanakani osaaviki, iniroite itharovaianake. ⁷Iro kantamaitacha Jesús ipokashitapaakeri iriyotaane, ipampitapaakeri, ikantziri: “Pinkatziyayetanai, eero pitharovaiani.” ⁸Jamenave-taiyanaani, tekatsi iriñaanai, apaniro ikatziyaka Jesús.

⁹Ikanta joirinkaiyaani otzishiki, ikovakotakeri eero ikamantantziro iñaakeri irojatzí apaata aririka irañagai. Tema irika Itomi Atziri ari irañagai inkamavetakyaarika. ¹⁰Ipoña josampitan-tzi iriyotaane, ikantziri: “¿Opaitama ikantakotziri iyotzinkariite ikantaiyini: ‘Aririka impokimatake Cristo, iriira eevatapaintsine Elías impoke?’”

¹¹Jakanake Jesús, ikantzi: “Omaperotatya ikantziri, iriitakera eevatapaintsine Elías impoke, irovameethashiretantapaake. ¹²Pinkeme nonkante naaka: Areevetaka Elías, iro kantamaitacha te iriyotaiyavakerini atziri, osheki jovasankitaavaitakeri. Ari inkempitaiteri eejatzí Itomi Atziri, osheki irovasankitaiteri.” ¹³Ari jiyotaiyanakeni iriyotaane iri jiñaaventzi Juan oviinkaatananeri.

Jovavisaakotziri Jesús evankari jaakiri peyari
(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

¹⁴Ikanta jareetaiyaani ipiyotaiyani atziri. Ari ipokashitakeriri Jesús aparoni

atziri. Jotyeerovashitapaakeri, ikantziri: ¹⁵“Pinkatharí, petakotaiyaanari notomi osheki ikamanavaitake, iniroite ikemaan-tsivaitaka, osheki itaavaitapiintaka, ipiinkavaitzi jiñaaki. ¹⁶Namavetakanari piyotaane, irovavisaakotainari. Iro kantamaitacha te irimateri.” ¹⁷Ari jakanake Jesús, ikantanake: “Tetya pinkempisantaiyeni eeroka, pikenashivaitaka. ¿Tsikapaitema piyotaiyeni? Pamakenari eentsi.” ¹⁸Ikisathanakeri peyari, jatanake. Ari jeshitakotanairi evankari. ¹⁹Ikanta iriyotaane Jesús, josampitairi apaniro, ikantairi: “¿Opaitama kaari nomatantaro naaka novavisaakoteri?” ²⁰Ikantzi Jesús: “Iro kaari pimatantari tema tekera pinkempisantaperote. Pinkeme nonkante: Onkanta-vetya pinkempisantaneronkavetya, kantatsi pinkantero otzishi: ‘Pishirinke.’ Ari oshirinkake. Tema tekatsi kompitzi-motyamine aririka pinkempisantaperote. Omaperora. ²¹Iro kantachari pinkoverika povashincheeri oshiyakariri irika evankari, ontzimatyé pamaneri kyaaryooperoini Pava, pintziventyaari.”

Japiitairo Jesús iñaaventziro inkame
(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

²²Ikanta isaikaiyini Jesús nampitsiki Galilea, ari ikantakeri iriyotaane: “Irootaintsi impithokashitaiyaari Itomi Atziri. ²³Ari irovaiteriri. Iro avisavetakya mava kitaite, aritake irañagai eejatzí.” Iniroite jovashiretaiyanakani iriyotaane ikemakeri ikantake.

Ipinaitzirori ashi tasorentsipanko

²⁴Ikanta jareetaiyaani Jesús nampitsiki Capernaum, ari ipokakeri kovakotantatsiri kireeki ashi tasorentsipanko, josampitapaakeri Pedro: “¿Ipinatapiintziroma iyotaimiri ashi tasorentsipanko?”

²⁵Ikantanake Pedro: “Ipinatapiintziro.” Ikanta ipiyapaa pankotsiki, iri thaavako-

tavainchari Jesús josampitavairi:
 “¿Opaitama pikinkishiretari eeroka
 Simón? ¿Ipaitama ikovakotapiintziri
 pashinesatzi pinkathariite? ¿Iriima
 ikovakoyetzi isheninkajanori? ¿Iriima
 ikovakoyetzi areetzinkari atziri kaari
 isheninkata?” ²⁶Ari jakanake Pedro,
 ikantzi: “Iri ikovakoyetzi areetzinkari
 atziri.” Ikantzi Jesús: “Ari okanta. Tema
 te onkovajaantya impinayetairo ikaratzi
 isheninkajanoeyetari. ²⁷Iro kantamaita-
 cha te nonkove inkisaneentavaiya
 kovakotantatsiri kireeki. Piyaate
 pinkachaate inkaareki. Aririka pinoshi-
 kake aparoni, pamenavaanteteri, ari
 piñeeri kireeki. Paanakeneri kovakotanta-
 tsiri, pimperi. Iriitake pimpinaventyaari
 eeroka eejatzi naaka.”

Tsika itzimi iriiperotatsiri
(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

18 ¹Ikanta japatotaiyakani
 iriyotaane Jesús, josampitakeri,
 ikantziri: “Aririka impinkathariventantai
 Inkitesatzi. ¿Itzimikama iriiperotatsine
 intsipatyaa impinkatharite?” ²Imoña
 Jesús ikaimake aparoni eentsi, jovatziya-
 keru niyankineki isaikaiyakani irirori,
³ikantzi: “Eerorika paventaanaari Pava,
 poshiyakotaiyaari ikantara irika eentsi,
 eerora piñiuro impinkathariventantai
 Inkitesatzi. Omapero. ⁴Tema irika eentsi
 te iriyote ishamevaite. Maaroni inkarate
 oshiyakotaiyaarine, iriitakera iriiperotaa-
 tsine aririka impinkatharitai Inkitesatzi.
⁵Inkarate pairyaanari ikempisantaana,
 imoña iraakameethatanairi aparoni
 oshiyaariri irika eentsi, naakatakera
 jaakameethatake.”

Ari irantakaantaitero kaariperori
(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶“Intzimerika antakaakerine kaaripe-
 rori kempitaariri irika eentsi ikempisan-
 taana, kameethavaitakemi inthatayeete-

neri mapi ikentsiki, iroviinkaitakeri
 inthomoyaaki inkaare.

⁷Omapero onkoveenkate jaka kipatsiki.
 Iriñeete osheki antayeterone kaariperori.
 Iro kantacha ari irovasankitaayetairi
 inkarate antakaantakerone. ⁸Iroorika
 pako, iroorika piitzi pantanta kaariperori,
 povashaantairo, pinkempitakaantero
 pinthatzinkakityeeromi, tema iro kovape-
 rotacha pavisakoponthokitai. Te arite
 otzimaveta apite pako, apite piitzi,
 imoña piñeero apaata pinkantaitatyeeni
 pintagaiya. ⁹Iroorika poki pantanta
 kaariperori, povashaantairo, pinkempita-
 kaantero pinkithoryaakityeeromi, tema
 iro kovaperotacha pavisakopityaakitai. Te
 arite otzimaveta apite poki, imoña
 piñeero apaata irookaitaimi opaampatzi
 sarinkaveniki.”

Jiñaaventaitziri oisha peyachari
(Lc. 15.3-7)

¹⁰“Paamaventya pimanintavaitzirika
 oshiyanaariri irika eentsi. Tema ikempo-
 yaaventari maninkariite nampiyetarori
 Ashitanariki Inkitesatzi. ¹¹Tema iro
 ipokantakari Itomi Atziri irovavisaakoshi-
 reyetairi ikaratzi peyavetainchari.
¹²Pinkeme noshiyakaaventemiro.
 Tzimatsi aparoni piratachari ikaratzi 100
 oisha. Imoña imepyakaantakya aparoni,
 karatanai 99 iroishate. Ari irookanakeri
 pashine, jatake otzishimashiki inkokova-
 tairi peyeenchari. ¹³Inkantya iriñeeri
 iniroite intharomentya jagairira
 peyavetainchari. Iniroite inkimoshirete,
 anaanakero ikimoshireventziri karaveta-
 chari 99 kaari peyachane. ¹⁴Ari
 ikempitari eejatzi Ashitairi Inkitesatzi, te
 inkove imepyakaantavaiya aparoni
 ikaratzi oshiyanaariri irika eentsi.”

Tsika okanta ipeyakotantaitzi

¹⁵“Aririka piñeeri pisheninka
 irantzimotemiro kaariperori, piyaatashi-

teri, pinkinkithavaitakairi apaniro, poñaakeri okaratzi ikenakaashitakari. Aririka inkempisantakemi, pimatakeri, pikempitakaantaari iriirikami pirentzijanori. ¹⁶Irooma eero ikempisantzimi, paanake pashine kempisantzinkari, eerorika apite, iri pinkateri pinkaminairi. Iro pimonkaraantyaarori ikantaitziri:

Intzimerika aparoni iyakoventaari, ontzimatyeera intzime mava atziri, terika, apite ñaakotakerine okaratzi ikenakaashitakari, aritatsira irovasankitaayeeteri.

¹⁷Eerorika ikempisantziri irika, pinkamantari japatotapiintaita maaroni. Eerorika ikempisantashita, poshiyakaanteri kaari pisheninkata, tema ikempitakotakari kovakotziriri kireeki isheninka. ¹⁸Tema inkarate pishineyetairi eeroka jaka, irijatzi ishineyeetziri janta inkiteki. Iriima inkarate kaari pishineyetai eeroka jaka, iriitake kaari ishineyeetziri janta inkiteki. Omapero. ¹⁹Pinkeme nonkante eejatzi: Aririka pinkarate apite, aririka oshiyavakaiya pinkinkishiretane, impoña pinkovakotakeri Ashitairi Inkitesatzi, ari irimatakemiro. ²⁰Tsikarika japatoyeta apite atziri, eerorika mava, ipairyaana ikempisantaana, ari nasaikitari naaka nokempiyari.”

²¹Ari ipokapaake Pedro, josampitapaa-keri Jesús, ikantziri: “Pinkathari, aririka ontzime irantzimotenari nosheninka, ¿tsikama onkarate nompeyakoteri? ¿Arima onkarate 7?” ²²Ipoña jakanake Jesús, ikantanakeri: “Tera aritzi pimpiyantya. Tema te intaani pimpeyakoteri onkarate 7, osheki onkarate papiipiitero.”*

Ikantakota apite atziri ireevetatsiri

²³“Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, iroovaitake jantziri pinkathari ikovakoyetziri iromperatane impinatairi jireevetziri. ²⁴Ikanta ikovakoyetziri ireeveyetatsiri, ari ipokapaake aparoni ireeveperotatsiri osheki kireeki.*

²⁵Tekatsi iraye impinatairiri. Ari ikantanake pinkathari: ‘Paanakeri irika shirampari, iina, itomipayeeni, eejatzi okaratzi tzimimotziriri, pimpimanteri. Ari onkantya naantaiyaari kireeki ikaratzi jireevetanari.’ ²⁶Ikanta ikemavakera irika omperataari, jotyeeorovashitanakari pinkathari, ikantanakeri: ‘Eero pipimantana, poyaakotavakena kapicheeni, aritake nompinataimi.’ ²⁷Ikanta irika pinkathari jineshinonkatanakari iromperatane, ikantzi: ‘Aritake, te pireevetaana.’ Ipeyakotairi okaratzi jireevetziri. ²⁸Ikanta jiyaatai omperataari, jotonkyotaka irirori avotsiki ireevetziri kapicheeni, ikaratzi 100 denario. Joirikakentsitavakeri, ikantziri: ‘Pimpinatena iroñaaka pireevetanari.’ ²⁹Ari jotyeeorovashivetanakeri, ikantziri: ‘Poyaavakena kapicheeni aritake nompinataimi.’ ³⁰Te inkove, jaanakeri, jominkyakaantakeri, ikantzi: ‘Aririka pimpinataina pireevetana, ari nomishitovakaantaimi.’ ³¹Iro kantacha jiñaakeri ikarataiyini, te onimotanakeri, jatake ikamantakeri pinkathari. ³²Ikanta pinkathari ikaimakaantakeri, ikantziri: ‘Kaariperoshire pinatzi eeroka. Nopeyakotaimiro eeroka pireevetanari pikampitakenara.’ ³³Ari pinkempitantemi eeroka, pinkaminthaantayete. ³⁴Antaro ikisanaka pinkathari, jominkyakaantakeri, ikantziri: ‘Aririka pimpinataina eeroka,

* **18.22:** Ikantakoyetziri jaka “osheki onkarate papiipiitero,” aririka apiitapiintakero ampeyakotante onkarate 7, apiitairo 7, impoña apiitairo 7, irojatziri aretantakyaari onkarate 70.

* **18.24:** Ikaratziri 10 mil talento. Ari onkantavetya irantavaite osheki osarentsi, eero ipinakoventa.

ari nomishitovakaantaimi.’ ³⁵Iroora irantairi eejatzi apaata Ashitanari Inkitesatzi, eerorika pineshinonkayetaari pisheninka.”

**Jiyotaantzi Jesús ikantzi:
te apantyaaro pookero piina
(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)**

19 ¹Ikanta ithonkanakero Jesús jiyotaantzi Galilea-ki, jatake ikenanakero intatsikero Jordán-ki irojatzi Judea-ki. ²Ipiyotzimentaitavaari. Jovashinchaapai osheki mantsiyari janta.

³Ari ipokashitakeriri Fariseo-payeeni, ikovi inkompitakaiyaarimi Jesús, josampitapaakeri ikantziri: “¿Shinetaan-tsitatsima aparoni atziri inkove irookashi-vaityaaro iina?” ⁴Ari jakanakeri irirori, ikantanakeri: “¿Tema piñaanatakotero ovakera jovetsikantaitakari atziri. Tema jovetsikaitakeri shirampari ipoña eejatzi tsinane?” ⁵Ikantaitakeranki:

Ari irookaventairi shirampari
ashitariri, iraye iina,
Aparoni inkantanaiya ivathaki
jaavakaanara.

⁶Irootakera eero okantanta intsiparyeeyaaro shirampari itsipataakaakeriri Pava, tema aparoni jinanaatzi, eero okantzi irookavakaiya. ⁷Ipoña josampitziri ikantzi: “¿Opaitama josankinatantari pairani Moisés, ikantake:

Aririka irookavakaitya, ontzimatyé
impayeeteri tsika osankinatakota
irookavakaantyaari?”

⁸Ikantzi Jesús: “Okantakaantziro te pinkempisantane, irootake ishinetantamirori Moisés. Iro kantamaitacha te ari onkantya pairani ovakera opoñaantanakari maaroni. ⁹Pinkeme nonkante naaka: Ikaratzi ookashivaitarori iinantairi impoña iragai pashine, imayempitake. Irooma omayempitakerika iinantaitari, kantatsi irookaitero. Itzimirika ayirori tsinane ookaaro, imayempitake irirori.”

¹⁰Ipoña ikantaiyini iriyotaane: “Aririka okanta, eerotya jaayeeztzimi iinantaitari.”

¹¹Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “Iriirika Pava kovakayemirone, aritake pinkemathatakero. ¹²Tzimatsi kantachari eero okantanta irayete iina atziri. Tema tzimatsi atziri ari ikantzita itzimapaake eero okantzi iraye iina. Tzimatsi pashine jaathokitaitziri, eero okantzi iraye iina. Tzimatsi eejatzi kovatsiri isaikashivaitya, tema ikyayooventatziiri irika pinkathariventantatsiri inkiteki. Kovatsiri irimatero nokantakeri, irantero.”

**Itasonkaventziri Jesús eentsipayeeni
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)**

¹³Ipoña jamaitapaakeneri Jesús eentsipayeeni, ikantaitapaakeri: “Nokovi pamanakotenari neentsite, potzimikapatziiotteri pintasonkaventer.” Ari ikantzi iriyotaane Jesús: “Eero poñaashirenkiri Avinkatharite.” ¹⁴Ipoña ikantzi Jesús: “Eero pikantzi, nokovi iramayeetenari eentsipayeeni. Tema inkarate kempitaiyaarine irikapayeeni eentsi, iriitakera ñagairone tsika impinkathariventantai Inkitesatzi.” ¹⁵Ikanta Jesús ipampipatzii-toyetakeri eentsipayeeni, jatanai.

**Ashaarantachari evankari
(Mr. 10.17-31; Lc. 18.15-17)**

¹⁶Ikanta aparoni evankari ipokashitakeri Jesús, josampitapaakeri, ikantziri: “Kameethari iyotaantaneri. ¿Opaitama nantairi noñaantaiyaarori kantaitaachane añaaantarentsi?” ¹⁷Ari jakanake Jesús, ikantzi: “¿Opaitama pikantantanari ‘kameethari?’ Tekatsira aparoni kameethatatsine, apaniro ikantakaaro Pava ikameethatzi. Pinkoverika piñagairo añaaantarentsi, pimonkarayetairo Ikantakaantaitane.” ¹⁸Ikantzi irirori: “¿Otzimika?” Ikantzi Jesús:

Eero povantzi.
Eero pimayempitzi.

Eero pikoshitzi.

Eero pithaiyakotanta.

¹⁹ Piñaapinkathateri ashiiyetamiri.

Petakotaiyaari pisheninka pinkempi-takaanteri petakotapiinta eeroka.

²⁰ Ari ikantzi evankari: “Nomatakero maaroni irokapayeeni, irojatzi netanakaro pairani eeniro neentsitapaakeni.

¿Opaitama kovityaachari iroñaaka?”

²¹ Ikantzi Jesús: “Pikovirika pinkameetha-shirete, piyaate pipankoki, pimpimantero maaroni tzimimotzimiri, pimpayeteri ashinonkainkari, tema inkiteki piñeero panintaayetaiya. Aririka pimatakero pimpokanake, poyaatena.” ²² Ikanta ikemake evankari, ovashire ikanta ipiyanaa, tema ashaarantzinkari inatzi.

²³ Ipoña Jesús ikantanakeri iriyotaane: “Iniroitera ompomerentsitzimotyaa-ri ashaarantachari impinkathariventairi Inkitesatzi. Omapero.” ²⁴ Eekero ikantatzi: “Oshekira ompomerentsitya inkyaantya-ri piratsi camello imoroki kithapi. Iro ovatsipero ompomerentsitya inkye ashaarantachari tsika impinkathariventan-tai Pava.” ²⁵ Ikanta ikemaiyakeni iriyotaane, ipampoyaavakaanaka, ikantaiyini: “¿Impaityaakama avisakoshire-taatsine?” ²⁶ Ari jamenayetanakeri Jesús, ikantzi: “Eerotyá jimatziro apaniro atziri, iriima Pava tekatsi pomerentsitzimotyaa-rine.” ²⁷ Ipoña jakanake Pedro, ikantanake: “Jirikayetakena nokaratzi nokovi noyaatemi, nookayetanakero maaroni tzimimotanari. ¿Opaitama impinayeetai-nari apaata?” ²⁸ Jakanake Jesús, ikantzi: “Aririka ovakeratai apaata kipatsi, ari impinkathariventantai Itomi Atziri, inkempitaiyaari ikantaranki aparani pinkathari isaikantaro ovaneenkatachari isaikamento. Ari pinkempitaiyaari eejatzi eerokapayeeni pimpinkathariventayetairi

maaroni charinentayetyaarine Israel-ni, ikaratzira 12 jinashiyeta. Omapero. ²⁹ Tema ikaratzi oyaatakenari, jookaventayetana-kero ipanko, irirentzi, iritsiro, ashitariri, iina, ireentsite, iipatsite. Aritake iriñaaye-tairo ontzimimoyetairi osheki, tema iriitake pairyaayetanari. Irijatzi ñaayetairone kantaitaachaneri añaantarentsi. ³⁰ Tema tzimayetatsi etayetarori iroñaaka, iriira ñeerone irimpoiyyetai. Tzimayetatsi eejatzi impoiyyetatsiri iroñaaka, iriira ñaayeterone iretayetaiyaro.”

Antavaitatsiri chochokimashiki

20 ¹ “Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, iriivaitake ikanta-ranki aparani atziri tzimatsiri ichochoki-mashite. Jiyaatake okitaityaamanai iramene antavaitatsine ivankiremashiki. ² Ikanta jiñaake kovatsiri irantavaite, ikantakeri: ‘Aririka petanakyaaro pantavaite iroñaaka irojatzi sheeteeni, nompinatemi aparoni denario.’ Ikantaiyini antavairentzi: ‘Kameethatake.’ Jotyaantaitakeri pankirentsimashiki. ³ Ikanta ijenokiityaapaake ooryaatsiri eejatzi ipiyanaa ashtarori ivankiremashi nampitsiki. Jiñaapai pashine ikatziyee-yaani tekatsi irantavaire.* ⁴ Ikantapaakeri: ‘Aririka piyaate pantavaite novankirema-shiki, ari nompinaperotakemi.’ Ari jiyaataiyakeni irantavaite. ⁵ Ari ikempitaakero itampatzikatapaake ooryaatsiri, eejatzi itainkanake ooryaa.* ⁶ Ari ikempitakerori eejatzi osheetyaa-nake, jiñaapai atziri isaikaiyini, tekatsi irantavaire, josampitapaakeri: ‘¿Tekatsima pantavaire pisaikashivaitan-tari kitaiteriki?’* ⁷ Ari jakaiyanakeni, ikantzi: ‘Aña tekatsi antavaitakainane.’ Ikantzi irirori: ‘Piyaate eejatzi eeroka pantavaite novankiremashiki, ari

* **20.3:** Iri ikantaitziri pairani ooryaatsiri 3. * **20.5:** Ikantaitziri pairani ooryaatsiri 6, eejatzi ikantaitziri ooryaatsiri 9. * **20.6:** Ikantaitziri pairani ooryaa 11.

nompinaperotakemi.’ ⁸Okanta otsirenitanake, ashitarori ivankiremashi, ikantakeri kempoyiniriri iireekite: ‘Pinkaimeri maaroni antavairentzi pimpinateri. Iriira petavakya pimpinateri impoitapaintsiri jantavaitake, irojatzi pimatantakyaariri etakarori kapichekitaite jantavaitake.’

⁹Ikanta ipokake impoitapaintsiri jantavaitzi, kapiche jantavaitake, iro kantacha ipinaitakeri aparoni denario. ¹⁰Ipoña ipokaiyakeni etakarori jantavaitake kapichekitaite, jiñaajaantzi iri impinape-roite. Aña te, aparonimacheeni denario ipinaitakeri eejatzi. ¹¹Ikanta jaavetakari ipinaitakeriri, ikisanakeri ashitarori irantavaire, ¹²ikantanakeri: ‘Irikapayeeni impoitapaintsiri jantavaitzi, te irantavai-perote, iro kantacha jimonkaraakana ikaratzi pipinatakenari, aña naaka kemaantsiperotakariri ooryaatsiri.’ ¹³Ari ikantzi ashitarori ivankiremashi: ‘Asheninká, nopinatakemi kameetha, ¿tema nokantzitakami kapichekitaite nompinatemi aparoni denario? ¹⁴Jirika piireekite nompinatemiri, piyaatai pipankoki. Naaka nintashitacha nompinateri aparoni denario impoitapaintsiri jantavaitzi, ¹⁵¿Eeroma okantzi nompinateri irika nonintashitari naaka? ¿Pikisaneentakotatyaanaroma nokaminthaantzi?’ ¹⁶Tema tzimayetatsi etayetarori iroñaaka, iri ñeerone irimpoi yetai. Tzimayetatsi eejatzi impoi yetatsi iroñaaka, iri ñeerone iretayetaiyaaro.”

Japiitairo Jesús iñaaventziro irovamaiteri
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷Ikanta itonkaanake Jesús iriyaatero Jerusalén-ki, jaanakeri 12 iriyotaane ikenakaanairi avotsiki, ari ikantakeri:

¹⁸“Aatatziira Jerusalén-ki. Ari irakaan-taiteriri Itomi Atziri, irayeri ijevare omperatasorentsitaari, intsipatakyaari iyotzinkariite, iri iyakoventerine irovaiteri. ¹⁹Irootake iraanantakyaariri atziri kaari asheninkata. Ari impasavaita-teri. Impoña impaikakotaitakeri. Iro avisavetakya mava kitaite, ari irañagai eejatzi.”

Ikoviri Jacobo ipoña Juan
(Mr. 10.35-45)

²⁰Okanta iina Zebedeo opokashitakeri Jesús, otsipatakari otomipayeeni: Jacobo ipoña Juan. Otyeerovashitapaakari, okantapaakeri: “Nokovi pinkaminthayena.” ²¹Ipoña Jesús josampitanakero, ikantziro: “¿Opaita pikovakotanari?” Okantzi iroori: “Tema irootaintsi pimpinkatharentsite, nokovi intsipatyami notomi impinkathariventante, isaikimotemi aparoni pakojanoriki, iriima pashine isaie pampateki.” ²²Ipoña ikantanake Jesús: “Tetya piyotero opaita pikovakotanari. Osheki nonkemaantsityaari naaka. ¿Arima pamavetakero eeroka pinkemaantsitya osheki? ¿Arima poshiyakyaana nonkame naaka?” Ari ikantaiyini: “Aritake nomatakero.”* ²³Ipoña ikantanake Jesús: “Omapero, irootaintsi pimatero onkarate nonkemaantsityaari. Irooma pintsipatyana ampinkathariventante pisaie aparoni nakojanoriki, pashine nampateki, tera naaka kanterone tsika intzime nontsipatyari, intaani jiyotzi Ashitanari tsikarika itzimi ikashiyakayetakari.”* ²⁴Ikanta ikemaiyavakera pashine iriyotaane, ikisaitanakeri Juan eejatzi Jacobo. ²⁵Ipoña japatotakeri Jesús maaroni iriyotaane, ikantziri:

* **20.22:** Iro ikantakotzi Jesús jaka: “¿Arima pimatakero eeroka pirero kepishaari onkarate nireri naaka? ¿Arima poshiyakyaana nompinkaate naaka?” * **20.23:** Iro ikantakotzi Jesús: “Omapero, aritake pimatakero pirero nireri naaka, aritake pinkempitakyaana nompinkaate naaka.”

“Piyotaiyini eeroka tsika ikanta ivinkatharite kaari asheninkata, osheki jomperatanta. Ari ikempitari eejatzi iriiperoyetatsiri iñaapinkathayeetzi irirori. ²⁶Irooma eerokaite, aririka pinkove piriiperote, iri poshiyakotya ikantara otzikataari. ²⁷Iroorika pinkove pijevatakaante, iri poshiyakotya ikantara omperataari. ²⁸Tera iro impokantyaari Itomi Atziri iromperatantya, aña iro ipokantakari iroshiyakotyaari otzikataari, inkamimentante, iri pinakoventantantane, irovatsinaryaakoventairi maaroni.”

Jamenakaitziri apite mavityaakiri

(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹Ikanta javisiayanake Jericó-ki, osheki atziri oyaatanakeriri. ³⁰Ari isaikake avotsinampiki apite mavityaakiri. Kemake irirori, ikantaitzi: “Ari inkenapaake Jesús jaka avotsiki.” Irootake ikaimantanakari, ikantzi: “iPinkatharí, icharine David-ni, pineshinonkataiyaana naaka!” ³¹Osheki ikisathaveetanakari. Te irimairete, eekero ikaimanakitzi shintsiini: “iPinkathari, icharine David-ni, pineshinonkatyaana naaka!” ³²Ari jaatzinkapaakari Jesús, ikaimakeri, ikantziri: “¿Ipaita pikoviri nantzimotemiri?” ³³Ikantaiyini irirori: “Pinkatharí, nokovi namenavaitai naaka kameetha.” ³⁴Iniroite jineshinonkashiretanakari Jesús irika mavityaakiri, ipampitakeneri irooki. Arira jamenavaitanairi kameetha, joyaatanakeri eejatzi Jesús irirori.

Areetaa Jesús Jerusalén-ki

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

21 ¹Ari okarikitzi matapaake irareetantyaari Jerusalén-ki. Areetaiyakani Betfagé-ki omonenampitari otzishi Olivos. Ari jotyaantakeri Jesús apite iriyotaane, ²ikantakeri: “Piyaate nampitsiki amontetakari, ari piñeeri

onthatakotya aparoni burro ontsipatakyaari iryaani. Pinthataryaakotero, pamakenaro. ³Tzimatsirika osampitavakemine, pinkanteri eeroka: ‘Ikovatziro pinkathari. Aritake iroi piyeemiri.’” ⁴Ari omonkaratari josankinatakari pairani kamantantaneri, ikantake:

⁵ Pinkamantayetairi maaroni

Jerusalén-satzi:

Kaakitataike Pivinkatharite ipokashitakemi,

Tsinampashire ikantaka, ikyaakotakari aparoni burro

Evonkiri onatzi burro, ovaiyane piratsi jaakaitziri tenari.

⁶Ikanta jotyaantakeri apite iriyotaane, jimatakero okaratzi ikantakeri Jesús.

⁷Jamakero burro otsipatakari iryaanite.

Jovankeetakeneri manthakintsi imitzikaraki inkene inkyakoityaaro. Ipoña Jesús ikyaakotanakaro. ⁸Ikanta atziripayeeni

piyotainchari janta, jomaronkashiyetakeri imanthaki avotsiki tsika inkenanakera.

Tzimatsi pashine chekayetaintsiri inchashi iromaronkashiteri eejatzi. ⁹Ikaratzi atziri eevataintsiri, ikaratzi eejatzi oyaatakeriri itaapiiki, ikaimaiyini, ikantzi:

iThame añaapinkathatairi icharine David-ni!

iTasonkaventaari inatzi, tema

Pinkathari apaitziri otyaantakeriri!

iKaakitataike Avinkathariperotyaari!

¹⁰Irojatzi jareetantapaakari Jesús nampitsiki Jerusalén. Ari josampitavakaanaka nampitarori, ikantaiyini: “¿Niinka irika?” ¹¹Tzimatsi atziri kantanaintsiri: “Iriitake Jesús kamantantaneri inatzi, iri poñaachari Nazaret-ki saikatsiri janta Galilea-ki.”

Jomishitoviri Jesús

pimantayetatsiri tasorentsipankoki

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹²Ikanta Jesús, kyaapaake osaikira tasorentsipanko. Jomishitovapaakeri

pimantayetatsiri eejatzi ikaratzi amanantayetatsiri. Jotatsinkayetapaakero jovantayeetariri kireeki, ari ikempitaa-kero eejatzi tsika jovayeetziri shiro.

¹³Ikantapaakeri: “Okantzi osankinarentsi, iñaavaitziri Pava, ikantzi:

Nopanko onatzi iroka, ari iramana-piintaitenari.

Iro kantacha eerokaite pamatavitanta-piintake jaka pipimantayetzira, pikempitakaantakero koshintzipanko.”

¹⁴Ipoña Jesús, ipokashitapaakeri janta tasorentsipankoki osheki mavityaakiri, kisoporokiri, jovashinchaayetairi maaroni. ¹⁵Tema osheki okameethatake jantakeri Jesús. Ikanta iñaakeri evankariite jantakeri, ikaimaiyanake, ikantzi:

iThame añaapinkathatairi icharine David-ni!

Iro kantamaitacha ijevarepayeeni omperatasorentsitaari, itsipatakari iyotzinkariite, ikisaiyanakani, tema te onimoteri. ¹⁶Ari josampiitanakeri Jesús, ikantaitziri: “¿Pikemakerima ikantaiyirini evankariite?” Ari ikantzi Jesús: “Nokemakeri. ¿Tema piñaanatero eeroka osankinarentsi? kantatsiri:

Iri evankariite eejatzi eentsipayeeni thotayetzirori itene,
Pikantakaakari iriñaapinkathayetaimi.”

¹⁷Ipoña Jesús, piyanaka ikenanairo Betania-ki. Ari jimaapairi.

Jiyakataitziro kaari kithotatsi pankirentsi
(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸Okanta okitaitamanai eejatzi ipiyaaro Jesús nampitsiki. Ari itashaapaake niyanki avotsi. ¹⁹Jiñaapaake avotsinampiki okatziya pankirentsi, jiyaatashitanakero, iñaapaatzí te ontzime okithoki, iyoshiita oshi. Ikantanakero: “Ari pashi povero eero otzimai pikithoki.” Okanta

pankirentsi, kamashitanake.* ²⁰Ikanta iñaakerora iriyotaanepayeeni, ipampoyaaminthatanakero, josampitaiyanakeri: “¿Tsika okantaka okamashitantanakeri pankirentsi?” ²¹Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “Omapero nonkantemi, kyaaryoorika paventaiyaana, eerorika pikisoshirevaitzi, ari pimatakero eeroka, ari anaanakero okanta piñaakero pankirentsi. Kantatsi pinkantemi: ‘Oshirinke otzishi, ompiinke inkaareki.’ Kantatsi omatya. ²²Tema onkarate pinkovakoyetairiri Pava, aririka paventaaperotanakyaari, aritake impake-miro.”

Ishintsinka Jesús

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³Ikanta ipiyaara Jesús tasorentsipankoki, jiyotaantapai eejatzi. Ari ipokashitapaakeriri ijevare omperatasorentsitaari, itsipatakari antarikonapayeeni, josampitapaakeri: “¿Niinkama otyaantakemiri poñaakantero pishintsinka?” ²⁴Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Eejatzi naaka tzimatsi nosampitemiri. Aririka pakakenaro, aritake nonkantakemi ipaita otyaantakenari. ²⁵Tema joviinkaantantake Juan-ni, ¿Niinkama otyaantakeriri? ¿Pavama? ¿Atzirima?” Ipoña ikantavakaiyanaka: “Aririka ankantakeri Pava otyaantakeri, ari inkantanakai: ‘¿Opaitama kaari pikempisantanari?’ ²⁶Aririka ankante: ‘Atziri otyaantakeri,’ ari inkisanakai atziripayeeni.” Tema ikantaiyini atziri kamantantaneri inatzi Juan-ni. ²⁷Ari jakaiyini, ikantzi: “Te niyotero.” Ari ikantanake eejatzi Jesús: “Ari nokempita naaka, eero nokamantzimiro ipaita otyaantakenari.”

Iñaaventaitziri apite itomintaitari

²⁸Ipoña josampitantake Jesús, ikantzi: “¿Tsika okantzimotamika eerokaite

* 21.19: Kantakotachari jaka “pankirentsi,” iroora ipaitaitzitari higuera.

iroka? Tzimatsi aparoni atziri tzimatsiri apite itomi. Okanta aparoni kitaite ikantakeri itomi: 'Notomi, piyaate pantavaite pankirentsimashiki.' ²⁹Ari jakanakeri itomi, ikantanakeri: 'Te nonkove.' Iro kantacha osamaniityaake, opiyimoshiretaari itomi, jatake irantavaite. ³⁰Ipoña jiyaatashitakeri pashine itomi, ikantakeri eejatzi. Ikantanake irirori: 'Ari nomatakero, Apá.' Iro kantacha te iriyaate. ³¹¿Tsikama itzimika apite itomi antakerori ikovakeri ashitariri?" Ari jakaiyanakeni, ikantzi: "Iri antakerori pashine jomperatakari." Ipoña ikantzi Jesús: "Iriira etyaarone iranaakotemi impinkathariventairi Pava ikaratzi kovakoyetziriri kireeki isheninka, eejatzi okaratzi mayempiroyetatsiri. Omaperora. ³²Tema ipokakeranki Juan oviinkaatananeri, ikamantavetakami tsika pikantya pinkameethashirentaiyaarimi, iro kantacha te pinkempisantavakeri. Iriima ikaratzi kovakoyetziriri kireeki isheninka, ipoña mayempiroyetatsiri, okempisantavakeri. Piñaayevetavakari eerokaite, iro kantacha te povashaantero tsika pikantaiyani, onantyaari pinkempisantavakeri."

Kaariperoshireri antavairyaantzi
(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³"Pinkeme pashine noshiyakaaventemiri. Tzimatsi aparoni atziri pankitzirori chochokimashi, jotantakotakero maaroni othapiki, jovetsikashitakero iroveronta ovaaki apaata, jovetsikake eejatzi pankoshetantsi inkene iramenakoitero. Ipoña jamenake atziri amenerone ivankiremashi. Jatake irirori intaina. ³⁴Okanta okithopaitetake chochoki, jotyaaantake iromperatane iragaate. ³⁵Ikanta antavairyaantzi amenirori pankirentsimashi, jiñaavakerira ipokaiyake omperataari, jaavakeri jomposavaitavake aparoni, jovakeri

pashine, ishemyaantakeri mapi pashine. ³⁶Ipoña jotyaaantake pashine iromperatane, osheki ikarataiyakeni. Ari ikempitaitavakeri eejatzi irirori. ³⁷Ovekaraantapaaakarori, jotyaaantakeri itomijanori irirori, ikantzi: 'Ari iñaapinkathaitavakeri notomi naaka.' ³⁸Ikanta irikapayeeni antavairyaantzi, jiñaavakerira itomi, ikantavaakaanaka: 'Iri ashitaiyaarone apaata iroka pankirentsimashi. Thame averi, ayeroota aaka.' ³⁹Joirikavakeri, jaanakeri othapiki pankirentsimashi, jovakeri. ⁴⁰Aririka impokanake ashitarori ivankiremashi, ¿tsikatya inkanterika irikapayeeni antavairentzi?" ⁴¹Ari jakaiyanakeni, ikantzi: "Ontzimaty e irovamagaiteri irikapayeeni kaariperori, iramenai pashine kameethari amenairone pankirentsimashi, tsika intzime otyaantapiinteneriri okithoki ivankire."

⁴²Ipoña ikantzi Jesús: "Tema piñaanatero okantziri Osankinajanorentsi:

Imanintavetakaro mapi oveysikirori pankotsi,

Iro kantamaitacha jovatziyeetairo mapi pankotsinampiki, ikempitakagaitaaro iroorikami tzinkamintsi.

Iriitakera Avinkatharite Pava ovairori onampinaki,

Irootake apampoyaaminthatantakariri osheki."

⁴³"Iro nokantantari: Eero piñeero eeroka impinkathariventaimi Pava, iri impinkathariventai pashinesatzi atziri ikaratzi oshiyaarone pankirentsi okithokitzi ikempisantanaira. ⁴⁴Jiroka okantakota mapi: Intzimerika paryaatsine osaiki iroori, ari iñaakero intankavaite. Iriima inkarate anavyeeri, ari iriñaakero oshemyeeri."

⁴⁵Ikanta ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari Fariseo-payeeni jiyotavakero iriitake joshiyakaaventake Jesús. ⁴⁶Ari ikovaiyavetanaka iraakaantanakerimi, iro kantacha osheki itharovakaakari atziripa-

yeeni. Tema ikantashiretaiyini atziri kamantantaneri inatzi Jesús.

Joshiyakaaventaitziri aavakaachari

22 ¹Ipoña japiitakero Jesús joshiya-kaaventziro jiyotaantziri. Ikantzi:

²“Aririka impinkathariventantai Inkitesa-tzi, joshiyakotakari aparoni pinkathari oimoshirenkiriri itomi jaavaka. ³Jotyaan-takeri iromperatane, inkamanteri inkarate pokatsine iroimoshirenkya. Iro kantacha irikapayeeni, te impokaiyeni. ⁴Ipoña jotyaantake pashine iromperatane, ikantavakeri: ‘Pinkanteri nokaimane impoke iroya, novamaakeri vathayetatsiri nopira, tema noimoshirenkatziri notomi iraaavakaiya.’ ⁵Iro kantacha eekero jiyaatatzi ipiyathataiyani. Jatayetzi aparoni irovaneki, pashine ikenayetanake ipimantayetzi. ⁶Tzimatsi pashine ovasankitaavakeriri omperataari, ipoña jovakeri. ⁷Ikanta ikemake pinkathari, jotyaantake irovayirite, japerotakeri jovakeri ovantaintsiri, itaakero inampitsite. ⁸Ipoña ikantairi pashine iromperatane: ‘Aritake ovetsikayetaka ovaritentsi oimoshirenkantyaari, te arite impokemi nokaimakaantayevetakari.

⁹Piyaate avotsiki ikenapiintayeetzi, pinkantayeteri inkarate piñeeri impokeeta oimoshirenkya.’ ¹⁰Ikanta jiyaayetake omperataari, japatotakeri ikaratzi jiñaakeri: kameethari eejatzi kaariperori. Piyotaiyakani osheki oimoshirenkachane.

¹¹Ari jiyaatanake pinkathari irameneri ikaratzi pokaintsiri. Jiñaatzi osatekain-chari aparoni te inkithaatashitapaakyaari aavakaachari. ¹²Ikantapaakeri: ‘Asheninka, ¿tsika pikanta pikyaantakari jaka te pinkithaatzimentyaari notomi?’ Ari jimairetake, te irake. ¹³Ipoña pinkathari inkantakeri iromperatane: ‘Poosovakoteri, poosokiiteri, pookeri otsirenikitake, ari iriraavaityaari iratsikai-kivaitya inkemaantsivaitya.’ ¹⁴Tema

oshekira inkaimaveetya, iro kantamaita-cha kapiche inkarate iriyoshiyeetairi.”

Iñaaventaitziri kireeki impinayeeteri pinkathari (Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵Ipoña ipiyeeyanakani Fariseo-payeeni. Ikinkithavaitaiyakeni, ikantavakaiyani: “¿Tsika ankenakairoka ankompitakaan-tyaariri Jesús?” ¹⁶Ipoña jotyaantakeneri iriyotaane irirori itsipatakari irapatziya-neete Herodes, ikantapaakeri Jesús: “Iyotaantaneri, okaratzi piyotaantziri omapero onatzi. Arira onkantya iriyotako-yeetantyaariri kyaaryooperoini Pava. Tema tekatsi pintharovakaiya. ¹⁷Pinkan-tena eeroka opaita pikinkishiretari: ¿Okameethatzima amperi kireeki ikovako-takaanane Pinkathari César?” ¹⁸Iro kantacha Jesús, jiyotavakeri ikinkishire-tari, ikantziri: “Kamatavirí. ¿Ipaítama piñaantantanari? ¹⁹Poñaakenari kireeki pipinatantapiintariri Pinkathari.” Ari jamaitapaakeneri aparoni kireeki ipaitaitziri “denario.” ²⁰Ipoña josampi-tziri: “¿Niinkama ashitarori ivairo jaka? ¿Niinkama irika oshiyakaantainchari?” ²¹Ikantaiyini: “Irashi César.” Ari ikantzi Jesús: “Tema iri César ashitari, pantantyaanari okaratzi ikovakayimiri, pimpinateri. Iriima maaroni okaratzi jashitari Pava, pantantyaanari ikovakayi-miri irirori.” ²²Ikanta ikemaiyavake ikantake Jesús, ipampoyaaminthatana-keri, jovashaantanakeri. Jataiyeeni.

Josampitakoventaitziro irañagai kamayetatsiri (Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³Ipoña ipokaiyakeni Saduceo iriñeeri Jesús. Iriitake Saduceo kantapiintatsiri: “Eero jañagai kamayetatsiri.” Josampita-paakeri Jesús, ²⁴ikantapaakeri: “Iyotaanta-neri, josankinatake pairani Moisés, okantzi: ‘Aririka inkame aparoni atziri,

eerorika jovaiyantakaanakero iina, oshinetaantsitzi iragairo irirentzi, irovaiyantakagairo. Iro kantacha ontzimatye inkempitakaanteri iriirikami ashitakyaarine irirentzi kamaintsiri.’

²⁵Thame ankantavake: Tzimatsi 7 irentzitavakaachari. Etarori itzimi iraaake iina, tekera irovaiyantakairo iina, ikamake jagairo pashine irirentzi. ²⁶Ari ikempitakari eejatzi apitetanaintsiri irirentzi.

Ipoñaapaaka pashine mavatanaintsiri. Ari ikempitakari maaroni ikaratzira 7.

²⁷Okanta osamanitake kamai eejatzi iroori tsinane. ²⁸Aririkami irañaayetaimi apaata kamayetatsiri, ¿itzimika oimentaperotaiyaari tsinaneka? Tema maaroni ikaratakera 7 jiinantavetakaro.”

²⁹Ipoña jakanake Jesús, ikantziri: “Pikenakaashitakaro eeroka, te piyotakotero Osankinajanorentsi, te piyotakotairo eejatzi ishintsinka Pava. ³⁰Tema aririka irañaayetai apaata kamayetatsiri, eero itzimayetai aavakaayetachaneri. Iroshiya-paiyaari imaninkarite Pava Inkitesatzi.

³¹¿Tema piñaanatakotero tsika onkantya aririka irañaayetai kamayetatsiri? Tema ikantake Pava, iñaavaizti:

³²Naakatake Pava iñaapinkathatziri

Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.

Ari ayotaiyini añaayetatsi irirori, tema te onkante aparoni kaminkari iñaapinkathateri Pava, intaani jimatziro añaayetatsiri.”

³³Ikanta ikemaitakerira Jesús ikantayetakeri, ipampoyaaminthaitanakeri, ikantayee-tzi: “Omapero okameethatzi jiyotaantziri.”

Iñaaventaitziro ikovakaaperotantziri Pava

(Mr. 12.28-34; Lc. 10.25-28)

³⁴Ipoña japotaiyakani Fariseo, tema ikemake kameetha jakakeri Saduceo josampitakeri. ³⁵Ikanta aparoni, irijatzi iyotakoperovetarori Ikantakaantaitane, ipokashitakeri Jesús irosampiteri, tema ikovi inkompitakaiyaarimi, ikantapaakeri:

³⁶“Iyotaantaneri, ¿tsikatya otzimika

Ikantakaantaitane anayirori pashine?” ³⁷Ari jakanake Jesús, ikantziri: “Pivinkatharite inatzi Pava, ontzimatye petakoperotaiyaari, petakoshiretaiyaari, pampithashire povairi eejatzi. ³⁸Irootakera etarori Ikantakaantaitane ikovaperotakaantaitziri. ³⁹Ari oshiyaro apitetanaintsiri: Ontzimatye petakotaiyaari pisheninka, pinkempitakaantairi pikaminthairo eeroka pivatha. ⁴⁰Aririka pimonkaraakero iroka apitetanaintsiri, pimatakerora maaroni josankinayetakeri Moisés-ni, eejatzi maaroni josankinayetakeri kamantantaneri.”

¿Ipaitama charinentariri Cristo?

(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹Ipoña jimatanaakero irirori Jesús, josampitakeri Fariseo-payeeni itsipatari japatoiyani. ⁴²Ikantziri: “¿Ipaitama pikinkishiretakotariri eeroka Cristo? ¿Ipaitama charinentariri?” Ikantaiyini Fariseo: “Icharine David-ni inatzi.”

⁴³Ipoña ikantziri Jesús: “¿Opaitama iñaavaaitakaantariri pairani David-ni Tasorentsinkantsi, okanta joshiyakaantakariri Ivinkatharite? Tema ikantakeranki:

⁴⁴Iñaavaaitake Pinkathari, ikantavairi novinkatharite:

Pisaikapai Nakojanoriki ampinkathariventante,

Irojatzi apaata novasankitaantaiyaariri kisaneeentakemiri,

Ari paatzikantaiyaariri piitzi.

⁴⁵Aña imatzitataikaro David-ni ikantziri: ‘Novinkatharite jinatzi.’ ¿Tsikama inkene incharinentyaari?” ⁴⁶Ari imairetaiyanake te irake. Tharovashire ikantaiyakani, tekatsira kovanaatsine irosampitanairi.

Iñaaventaitziri iyotzinkariite

ipoña Fariseo-payeeni

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

23 ¹Ipoña ikinkithatakaakeri Jesús ikaratzi apatotzimentakariri, eejatzi iriyotaanepayeeni, ikantziri:

²“Pameneri iyotzinkariite ipoña Fariseo, iro jaakoventa jovaakakoyetziro okaratzi josankinayetakeri pairani Moisés-ni.

³Okameethatzi pinkempisanteri onkarate inkantayetemiri, iro kantamaitacha te onkameethate poshiyakotyaaari okaratzi jantayetziri, tema te jimonkarayetziro irirori. ⁴Omapero opomerentsita okaratzi ikovakayimiri pimayetairimi. Te iñaamaitaro impomerentsitzimentyaaro irirori irimayetero. ⁵Jantashiyetaro ikoviri irirori onkantya iñaantaityaariri. Osheki inevetaro meshinantsimonki tsika joteyeetziro Osankinajanorentsi jontarekakotziro ishempaki, eejatzi itamakoki. Osheki eejatzi jovaneenkaonkitziyetziro iithaare irishirikake manthakintsi. ⁶Iro ikovapiintake irosatekaiteri niyanki aririka irovaiyaani isheninka. Ari ikempitari eejatzi aririka iriyaate pankotsiki japatotapiintaita. ⁷Ikovi ñaapinkatha irovethatapiintaityaari aririka iriñeeteri. Ikovi eejatzi inkantayeeteri: ‘Ilyotaanterí!’ ⁸Te okameethatzi pimatero eeroka, eero pikovashita inkantaitemi: ‘Ilyotaanterí!’ Tema maaroni eerokaite kempivaitaka pirentzi-tavakaatyeyya. Aparoni ikanta iyotaanta-tsiri, iriitake Cristo, tekatsi pashine.

⁹Jaka kipatsiki, te onkameethate pinkantashivaityaari pisheninka: ‘iAshitanarí!’ Tema aparoni ikanta Ashitamiri Inkitesatzi. ¹⁰Te onkameethate eejatzi inkantayeetemi: ‘iNovinkatharité!’ Tema aparoni ikanta pivinkatharite, iriitake Cristo. ¹¹Inkarate kovatsiri iririiperote, iroshiyakotyaaari ikantaranki otzikataari. ¹²Tsikarika itzimi kovashivaitachane iriñaapinkathayeeterimi, aritake iriñaakero intsinampashirevaitatsiri, Iriima tsika itzimi tsinampashirevaitatsiri, iriitake ñeerone iriñaapinkathayeetaari.

¹³Ikantamacheetzimi eeroka iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinake! Osheki potzikakeri ikaratzi kovatsiri

impinkathariventairi Pava. Tema eero piñeero eeroka impinkathariventaimi, teya pinkove impinkathariventairi pashine. ¹⁴Ikantamacheetzimi eerokaite iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinake! Pampotakaro kamaimetzinkaro pashitaro opanko, iro posamaninkantarori pamanapiintaveta eero jiyotantaitami. Iro kantamaitacha antaro irovasankitaayeetaimi. ¹⁵Ikantamacheetzimi eerokaite iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinake! Osheki pipomerentsiventakari atziriite kaari asheninkata iroshiyakotai aaka a-judío-tzi, piyotaakeri inkamatavirite irirori. Iro inkempitakotantyaamiri eeroka iratsipetaiyaaro sarinkaveni.

¹⁶Ikantamacheetzimi eerokaite, oshiyariri mavityaakiri jakathatavakaiyani! Tema aririka impairyeetero tasorentsipanko, ikantayeetzi: ‘Irovasankitaina Pava eerorika nomonkaratziro nokantziri.’ Iro kantacha pikantapiintaiyake eerokaite: ‘Eerorika jimonkaraitziro, tekatsi ompaitya.’ Irooma aririka impairyeeteri oro saikatsiri tasorentsipankoki, pikantapiintake: ‘Ontzimatyte irantaitero ikantaitakeri.’ ¹⁷iMasontzishirerí, mavityaakishirerí! ¿Ipaítama kovaperotachari, iriima oro? Kaari, tema iro irooperotatsi tasorentsipanko otasorentsitakairi oro. ¹⁸Ari okantari eejatzi aririka impairyeetero pomepirinimentotsiki, ikantayeetzi: ‘Irovasankitaina Pava eerorika nomonkaratziro nokantziri.’ Iro kantacha pikantapiintaiyake eerokaite: ‘Eerorika jimonkaraitziro, tekatsi ompaitya.’ Irooma aririka impairyeeteri piratsi itaayeetziri pomepirinimentotsiki, pikantapiintake: ‘Ontzimatyte irantaitero ikantaitakeri.’ ¹⁹iMasontzishirerí, mavityaakishirerí!, ¿Ipaítama kovaperotachari, iriima piratsi? Kaari, tema iro irooperotatsi pomepirinimentotsi otasorentsitakairi

itaayeetziri. ²⁰Ikaratzi pairyirori pomepirinimentotsi, arira okaratzi ipairyaa-kero maaroni ikaratzi itaayeetziri janta.

²¹Eejatzi joshiyari ikaratzi pairyirori tasorensipanko, arira okaratzi ipairyaa-kero ikaratzi tzimantarori. ²²Ikaratzi pairyirori inkite, ipairyaa-kero maaroni janta tsika isaikinta Pava, ikempitakaan-takaro iriimi Pava impairyaa-ke.

²³Ikantamacheetzimi iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviri pinake! Pinashitapiintaniri pashitakaariri Pava, pipayetapiintziri inchashaaniki. Temaita pantayetero kovaperotachari ikovakayimiri: Pinkameethashireyete, pineshinon-kashiretante, paventaashiretaiyaari. Irootake kovaperotachari pantayetairo, eero povashaantamaitaro panteneri pashinera.* ²⁴iMavityaakiri, akathatava-kaachari! Pikempitakari aparoni pankiventariri shikiryaa-niki eero jirakotantari, iro kantamaitacha jirakota-keri antari piratsi.*

²⁵Ikantamacheetzimi eero-ka iyotzinka-riite ipoña Fariseo, kamataviri pinake! Pikempitakotakaro iraamentotsi eejatzi ovamentotsi, okiteveta kameetha jakakiroki, irooma inthomointa kipatsi okantaka. Ari pikantayetakari eero-ka kantatsi iriñeetemi kameethashire pinatzi, aña koshintzi pinake, pikovapiin-takero apaniro panintaavaitya. ²⁶iMavi-tyaakiri Fariseo! Pinkempitakaantya poshetapiintziro inthomointa piraamento eejatzi povamento, onantyaari onkitetai jakakiroki eejatzi.

²⁷Ikantamacheetzimi eero-ka iyotzinka-riite ipoña Fariseo, kamataviri pinatzi! Poshiyakaro okitamaroveta jovantaitariri kaminkari, ovaneenka okantaka jakakiroki. Iro kantacha inthomointa, ari isaikake itonkiporoki kaminkari,

shityeenkatake. ²⁸Ari pikempitayetakari eero-ka, iñaayevetakami atziri pantakero kameethari, iro kantamaitacha inthomointa kamatawishireri pinake, kaariperoshiretakemi.

²⁹Ikantamacheetzimi eero-ka iyotzin-kariite ipoña Fariseo, kamataviri pinake! Opaitama povetsikapiriniyetantarori tsika ikitayeetakeri kamantantaneri, ipoña povaneenkayetakero inkene inkinkishiretakoyeetapiintaiteri, inkantaite: ‘Kameethashire jinake irika.’

³⁰Ipoña pikantaiyini eejatzi: ‘Arimi nontzimityaami naaka eerotya novamaa-yetzirimi, eero noshiyakotari nocharineni ikaratzi ovamaakeriri kamantantaneri.’

³¹Eerokatake kamantakotacha apaniro, iri poshiyakoyeta eero-ka picharineni ikaratzi ovamaayetakariri pairani kamantantaneri. ³²iIntsityaa pimonkara-tero eero-ka kaariperori okaratzi jetakaanoshakari pairani picharineete!

³³iTema poshiyakari pisheninkatyaarimi maranke! Kaariperoshire pikantaka. ¿Tsikama pinkantaiyaaka pishiyapitha-tantaiyaarori pashinonkagaiya sarinkave-niki? ³⁴Irootake notyaantantyaamiriri kamantantaneri, iyotaneri, impoña iyotzinkari. Iriitake povamaakaante aparopayeeni, pimpaikakotakaanteri. Iriima pashine, pimpasatakaantavaiteri tsika japatotapiintaita, osheki povasanki-taayeteri maaroni nampitsiki. ³⁵Iro piñaantyaarori eero-ka irovasankitaaven-taitemiri ikaratzi kamayetaintsiri pairani, jetanakaro kameethashireri Abel irojatzi Zacarías itomini Berequías. Iriitake jovamaayeetake pairani iriyaateromi pomepirinimentotsiki ipoñaanakaro tasorensipankoki. ³⁶Omapero nokantzimi ari irovasankitaaventaiteke-miri irikapayeeni nosheninka.”

* **23.23:** Iro ikantaitzi jaka inchashaaniki: menta, eneldo, camino. * **23.24:** Kantakotachari jaka “antari piratsi,” iriira ipaitatzitari “camello.”

Jiraaneentakotaro Jesús Jerusalén
(Lc. 13.34-35)

³⁷“¡Jerusalén-satzí! Osheki povake Kamantantaneri. Pishemyaayetakeri ikaratzi jotyaaantaveetakamiri. Tema nokovavetapiintaka nonkempityaarimi tsimeri isamoronkiitziri iriryaanite, ari nonkanterimi naaka maaroni ikaratzi notomintaari. Iro kantacha te pinkovaiyeni. ³⁸Jaka tsika pisaikapiintaiyavetaka eero iñeetai impaitya nampitaiyaarone. ³⁹Tema eero okantaitatya piñaapiintaina jaka, irojatzi apaata pinkantantaiyaari: Tasonkaventaari inatzi, tema Pinkatharentsi apaitziri otyaanta-keriri.”

Iñaaventziro Jesús imporokaitero tasorentsipanko
(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

24 ¹Ipoña ishitovanake Jesús ipoñaanakaro tasorentsipankoki, irootake iriyaatai. Ari ikantziri iriyotaaneete: “Pamenero tsika okanta jovetsikayeetziro tasorentsipanko.” ²Jakanakeri irirori, ikantanakeri: “Maaroni piñaakeri, eerora piñeero apaata tsika okanta mapi opeviryaayeta iroñaaka, iro iraperoitero imporokayeetero. Omaperora nokantzimi.”

Iriñeeteri aririka onthonkimataiya
(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24)

³Ikanta itonkaanake otzishiki Olivos, ari isaikapaake. Ari josampitziri iriyotaaneete, ikantziri: “Intsiyaa pinkantena, ¿tsikapaitema omonkaratya pikantakeri? Aririka pimpiyimatai, aripaitema onthonkimatantaiyaari, ¿tsika onkantya niyotantyaari?” ⁴Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Ontzimaty paamaventya jamatavitaizimikari. ⁵Tema osheki kovatsine iramatavitemi apaata, impairyapaakena, inkante: ‘Cristo nonatzi naaka.’ ⁶Tema ari

pinkemakoyetakero ovayiritaantsi, paamaiya omintharovashiretzimikari. Ontzimaty avisayete irokapyeeni, tema tekeraatara omonkaratya onthonkantaiyaari maaroni. ⁷Irantaminthavakaayeetya maaroni nampitsiki inkarate iromityaantayeteri pinkathariyetatsiri. Iriñeete mantsiyarentsi, tashetsi, onikayetya kipatsi tsikarikapayeeni. ⁸Irootakera etanakyaaarone inkemaantsitayeetyaaro irokapyeeni.

⁹Impoña irakaantayetanakemi eeroka, irimaimaneyetemi irojatzi irovamaantayeetyaamiri. Osheki inkisaneentayetanakemi atziri okantakaantziro pipairyaana pavantaanara. ¹⁰Ari iriñeetake atsipetashitarori ikempisantavetaka, iriñeete kisaneentavakaachane, iriñeete eejatzi aakaantavakaachane. ¹¹Osheki pokapaintsine iroshiyavetapaakyaaarimi kamantantaneri, iramatavitapaakeri inkarate kempisantavakerine. ¹²Irantayeperoitero kaariperori, eero ikaminthaavakaanaa atziri. ¹³Iriima tsika itzimi kyaaryootaintsine, iriitakera avisakoshireyetaatsine. ¹⁴Aririka othotyaakya inkemayeetairo maaroni kipatsiki Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziri ipinkathariventantai Pava, aripaitera omonkarataiya onthonkantaiyaari maaroni.

¹⁵Iro kantacha ari piñaakeri ipaitayeeztziri ‘Pinkaari Aperotantaneri,’ iñaaventakeri pairani kamantantaneri Daniel, isaikapaake tsika otasorentsitzi. (Maaroni ñaanayeterone iroka, okovaperotatya inkemathatairo.) ¹⁶Inkarate nampitaiyaarone apaata jaka Judea-ki, ontzimaty irishiyayetai tonkaari otzishiki. ¹⁷Pisaikirika jakakiroki pipanko, ari pimpoña pishiyanaake, eerora pikyaapanaatzi paapanaate tsikarika ompaitya. ¹⁸Povane-
kirika pisaiki, pishiyanaake tsika pikantara, eero paapanaatziro piithaare. ¹⁹¡Inkantamacheetero apaata onkarate thomonteyetatsine, eejatzi onkarate

tzimayetatsine eentsite eeniro ithoyetzi!
²⁰Pamaneri Pava, onkantyaama aririka pishiyayetake, eero pomonthaantaro kyaaronsi, eero pishiyanta eejatzi kitaiteriki jimakoryaantaitari. ²¹Tema antaro iriñeetero irashinonkaitya apaata. Pairani ovakera jovetsikayeetakero kipatsi, irojatzi iroñaaka, te iriñeetero oshiyaarone iroka ashinonkaantsi. Eerora apiita iriñeetairo oshiyaarone. ²²Eeromi ishintsitaitzi iroimairentaitero iroka ashinonkaantsi, tekatsimi avisakotaatsine. Ikamintha intzimayete jiyoshiitayeetairi, aventaayetaariri Pava, irootakera jomairentantaitakarori thaankiini iroka ashinonkaantsi. ²³Aririka pinkeme inkantaitemi: 'Jirika Cristo.' Pashine kantatsine: 'Jirinta Cristo,' eerora pikempisantziri. ²⁴Tema impokayeta-paake oshiyakotyaarine Cristo, oshiyakotyaarine kamantantaneri. Ari intasonka-ventantashiyetapaakya, inkovavetya iramatavitemi, ikaratzi jiyoshiitayetakeri Pava. ²⁵Aritakera nokamantziyetakamiro. ²⁶Impoña inkantaitakemi: 'Areetaka janta tsika te inampiitaro.' Eeromaita piyaata-shitziri. Inkantaite eejatzi: 'Ari isaiki inthomointa pankotsiki.' Eeromaita pikempisantziri. ²⁷Tema aririka impiye Itomi Atziri, iroshiyapaiyaaro okantaranki ookatharonsi. Etanakyaaro omporekanake ishitovapiintzi ooryaatsiri, irojatzi tsika ikaapiintzi. ²⁸Tsika isaiki aparoni shitzivari, ari ipiyoventariri amempori.”*

Impiyantaiyaari Itomi Atziri
 (Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-36; 17.25-36;
 12.41-48)

²⁹“Aririka onkaratapaake apaata jashinonkaita antaro, ari intsivakake

ooryaa, eero joorenta kashiri eejatzi. Impoña inthopiryaayetake inkiteki impokiro, maaroni ikaratzi oorentayeta-chari inkiteki inthonkya imporokayete eejatzi. ³⁰Aripaite inkoñaatapai Itomi Atziri inkiteki. Antaro intharovayetanake atziri jaka kipatsiki. Tema iriñeetavairo irovaneenkaro eejatzi ishintsinka, inkenantapaiyaaro menkori. ³¹Intyoota-paake shintsiini maninkariite, irapatotapairi ikaratzi jiyoshiitayeetakeri nampitarori maaroni tsikarika jaka kipatsiki, irojatzi tsika ochentetapaa.

³²Okempitaranki aririka piñaapiintziro eereshiyetai pankirentsi, piyotzi irootaatsi osarentsitzimatai. * ³³Iroora piyoteri eerokapayeeni, aririka piñaayetakero nokantayetakemiri, okarikitzimataana. ³⁴Omaperora nonkante, eerora ikamayetzita irika asheninkapayeeni, irojatzi iriñaantayeetakyaarori nokamantayetakemiri. ³⁵Eerora okantaitatyaani piñeero inkite eejatzi kipatsi irooma okaratzi noñaaneyetakari omaperoitaatyeeeni iroori.

³⁶Iro kantacha tekatsira iyotatsine tsikapaita, iri ovatsipero inkiteveri maninkariite, te jiyotzi. Tema apaniro ikantakaaro Ashitanari jiyotziro irirori. ³⁷Arira oshiyaaro pairani isaikantavetari Noé, ari onkantaiyaari eejatzi aririka impiye Itomi Atziri. ³⁸Tema pairani tekera areeta oonkaro, onimovaitziri atziri, jovavaitayani, jiravaitayini, pashine aayetsiri iina. Irojatzi jotetantanakari Noé pitotsiki. ³⁹Tekatsi inkinkishi-retakote, irojatzi omapokantakariri oonkaro, ari japerotakari maaroni. Arira onkempitagaiyaari aririka impiye Itomi Atziri. ⁴⁰Tema isaike apite antavaitatsiri irovaneki, aparoni iraaheetanai inkiteki.

* **24.28:** Ikempitara añaaapiintziri amempori jevotaiyani, ayotzi tzimatsi kamaintsiri. Ari okempitari eejatzi aririka añaaayetakero okaratzi iñaaventayetakeri jaka Jesús, ayotzi irootaintsi impiyimatai. * **24.32:** Ikantakoitziri jaka “pankirentsi” higuera onatzi.

Iriima pashine irookaitanairi. ⁴¹Osaïke apite tsinane ontononkavaite, aparoni iraaheetanai inkiteki. Irooma pashine tsinane, irookaitanairo. ⁴²Paamaventaiya eeroka, tema te piyote tsikapaite impiye Pivinkatharite. ⁴³Pinkinkishiretakoteri aparoni atziri, aririkami iriyote impokatyete koshintzi tsireni, arimi iraaaventakyaami, eero ikoshitaarantaitzirimi ipankoki. ⁴⁴Ari onkanyaari, ontzimatyete paamaventayetaiya eejatzi eeroka. Tema tekatsi iyyotatsine tsikapaite impiye Itomi Atziri.

⁴⁵Poshiyakotyaari aparoni otzikataari kameethashireri, kinkishiretachari kameetha. Jookanakeri ipankoki omperatariri, ikantanakeri: 'Pamenenari ikaratzi saikatsiri pankotsiki.' ⁴⁶Kimoshirera inkantaiya irika omperataari, aririka impiye omperatariri, tema iriñaapairi jimonkarataakero ikantanakeriri.

⁴⁷Aritake irishinetaakeneri iraaamaakovenityaaniri maaroni okaratzi jashitari.

⁴⁸Iriima aparoni kaariperoshireri omperataari, ikantzi: 'Eero ipiyita omperatanari.'

⁴⁹Impoña irovasankitaavaitakeri pashine omperataari. Jatake inkempiyayetyaari shinkiryaantzi. ⁵⁰Onimovaitziri irika omperataari, iromapokashitaiyaari irareetaiya omperatariri. ⁵¹Irimaperoteri irovasankitaapairi, irookapaakeri janta tsika ikashiyakaitakari kamataviri. Ari iriraavaityaari, iratsikaikivaitya inkemaantsitaiya."

Iñaaventaitziri 10 evankaro

25 ¹"Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, oshiyatyaaro 10 evankaro jatatsiri tsireni omonthaiyaari aavakaachane. Aayetanake ootamentopayeeni. ²Tzimatsi okaratzi 5 evankaro kyoshiretaintsiri, tzimatsi eejatzi okaratzi 5 evankaro kaari kyoshiretatsine. ³Irokapyeeni 5 evankaro kaari kyoshiretatsine aavetanakari ootamento, iro

kantacha kapiche aanake iyaaki. ⁴Irooma pashine kyoshiretaintsiri, aayetanake iroori ootamento, aanake eejatzi osheki iyaaki. ⁵Tera impokitatyeeya thaankiini aavakaachane, ayimatapaakero ovochoki, magaiyanakeni. ⁶Okanta niyankiite tsireni, okematzi ikaimaitzi, ikantaitzi: 'iKaakitake aavakaachaneri, pomonthaavakyaari!' ⁷Kakitaiyanakeni evankaro, ojaikiyetanairi iyaaki ootamentopayeeni. ⁸Evankaropayeeni kaari kyoshiretatsine, okantavetanakaro kyoshiretaintsiri: 'Pimpena iyaaki pootamento, irootaintsi intsivake nootamento naaka.' ⁹Ari okantanake: 'Eero nopimi, ari inkovityiimotakyaana naaka, piyaate pamanantapainte.' ¹⁰Iyaaminthaitapaintzi amanantzi, areetapaaka aavakaachaneri. Irokapyeeni okaratzi aamaventaichari, omonthaavakari, jaanakero janta tsika iroimoshirenkaiteri. Jashitaitanakero ashitakorontsi. ¹¹Okanta opiyavetapaaka jatatsiri amanantzi, okaikamavetapaaka, okantapaake: 'iPashitaryeenaro naaka!' ¹²Okematzi jakaitanakero, ikantaitziri: 'Tetya niyotemi. Omapero.' ¹³Ontzimatyeeera paamaventayetaiya eeroka. Tema te piyote tsikapaite impiye Itomi Atziri."

Jñaaventaitziri kireeki

(Lc. 19.11-27)

¹⁴"Tema aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, joshiyakotatyaari aparoni atziri kovatsiri iriyaate intaina, irapatotakeri iromperatane, ipanakeri iraaamaventyaaniri okaratzi jashitari. ¹⁵Ipoña ipakeri aparopayeeni iromperatane iireekite. Iriima pampithashiretachari kameetha, impanakeri ikaratzi 5 kireeki, pashine amataachari jiyotzi impanakeri ikaratzi apite, iriima pashine ovekaraantapaakarori impanakeri aparoni. Ipoña, jatake intaina. ¹⁶Ikanta irika ipayetakeri 5 kireeki, jantavaitakaakeri, joshekyaaakeri jagai ikaratzi eejatzi 5. ¹⁷Ari ikempita-

kari ipayeetakeri apite, joshekyaaakeri irirori, jagai ikaratzi eejatzi apite.
¹⁸Iriima pashine ipayeetakeri aparoni, jaanakeri iireekite, ikitatakeri kipatsiki.
¹⁹Okanta osamanitake piyaa ashitariri kireeki, ikaimakaantapai iromperatane iriyote opaita jantantakari iireekite. ²⁰Ari ipokapaake ipayeetakeri 5 kireeki, joñaakapairi pashine 5 kireeki joshekyaaakeri, ikantapaake: Pinkatharí, 5 kireeki pipakena pairani, jirika pashine 5 noshekyagairi. ²¹Ikantzi Pinkathari: 'Arivé nomperatane, kameethashireri pinake. Kapiche kireeki pikempoyaakena, ari pinkempoyagai pashine osheki. Pimpoke, pintsipatyaana panintagaiya.' ²²Ipoña jareetapaaka ipayeetakeri apite kireeki, ikantapaake: 'Pinkatharí, apite kireeki pipakena, jirika pashine apite noshekyagairi.' ²³Ari ikantzi Pinkathari: 'Arivé nomperatane, kameethashireri pinake. Kapiche kireeki pikempoyaakena, ari pinkempoyagai osheki pashine. Pimpoke, pintsipatyaana panintagaiya.' ²⁴Ipoña jareetapaaka ipayeetakeri aparoni kireeki, ikantapaake: 'Pinkatharí, niyotzi naaka mashiryaantzi pini, pampoyetanta pantavaitakaantziri piireekite, ari okanta poshekyaanantari.' ²⁵Iro notharovantakari, naakeri piireekite, nokitatakeri kipatsiki. Jirika iroñaaka namaimiri. ²⁶Ari jakanakeri ikantziri: 'Kaariperoshire pinatzi osheki piperaneta. Piyovetaka ari nonkisakemi eerorika poshekyaanari kireeki, ²⁷piñaavetaka eero pimatziro eeroka, pamenemi impaitya antavaitakaimirine, ari irosheki neentakemi iroñaaka, iri pimpavainarimi nopiyaara.' ²⁸Ipoña ikantayeetakeri ikaratzi saikaintsiri: 'Paapithateri kireeki, pimpairi pashine oshekyaaakeriri 10 kireeki.' ²⁹Tema tsikarika itzimi

otzimimotakeri, ari ontzimimotairi osheki. Iriroma kaari otzimimotzi, eekero iriyaatatye iriñeero eero otzimimopero-tairi. ³⁰Paanakeri irika kaariperoshireri, pookeri tsika otsirenikitzi. Ari iriraavai-tyaari, iratsikaikivaitya inkemaantsivai-taiya."

Iñaaventaitziro iyakoventaantsi

³¹"Aririka impiye Itomi Atziri ñaapin-katha irovayeetairi. Intsipataiyaari maaroni maninkariite, inkempitaiyaari ikantaranki aparoni pinkathari isaikan-taro ovaneenkatachari isaikamento. ³²Irapatotairi maaroni atziri tsikarika irisaikai irirori. Irinashiyetaiyaari iromisaikayetairi. Iroshiyakotyaari aparoni atziri nashitariri ipira te inkovakairi inkonovayetya. ³³Iromisai-kairi ikovaperotziri irakojanoriki, iriima imanintayetziro irampateki iromisaikairi. * ³⁴Impoña iriñaavaitake Pinkathari, iriñaanateri jinashitakeri irakojanoriki, inkanteri: 'Pimpoke maaroni, osheki intharomentakagaiyaami Ashitanari, pinampitaiyaaro tsika ipinkathariventan-tzi irirori, tema ari jovetsikanontakemiri pairani ovakera jovetsikantakarori kipatsi. ³⁵Tema piñaanaranki aavetana notashe, iro kantacha pipakena novarite. Piñaana ayimatana nomire, pipakena nirakeri. Piñaakena nareeta pinampiki, pineshinonkatakana pipankoki. ³⁶Piñaana nosaraakovaitzi, pipakena nokithaatari. Piñaana nomantsiyatake, pampitakotakena namataakotantaari. Jominkyakaan-taitakena, pipokashitakena piñaana.' ³⁷Impoña inkantaiyeni kameethashireri: 'Pinkatharí. ¿Tsikapaite noñiimi pitashe-neentzi, nopantamiri povarite? ¿Tsika noñiimi pimirineentzi, nopantamiri pimire? ³⁸¿Tsikapaite noñiimi,

* 25.32-33: Iri ikantakoitzi jaka oisha, iriitake piratsi ikovaperoitakeri jomisaikaitakeri akotsijanoriki. Iriima cabra, iri piratsi imanintayeetakeri jomisaikaitakeri ampatentsiki.

naakameethatantamiri nopankoki? ¿Tsika noñiimi pisaraakovaitzi, nopantamiri piithaare? ³⁹¿Tsikapaita noñiimi pimantsiyatzi, jashitakoitzimi, niyaatashitakemi noñiimi?’ ⁴⁰Ari jakanake Pinkathari, ikantzi: ‘Tema pikaminthaa-keriranki ikaratzi aventaayetanari noshiyakaantaari iyeki, año naakatakera pikaminthaaake. Omapero.’ ⁴¹Ipoña ipithokashitanakari jinashitakari irampateki, ikantziri: ‘Kaariperori, piyaate eeroka pinkemaantsitaiyaari paampari kaari tsivakanetaatsine, ikashiyakaitakari kamaari intsipataiyaari maaroni imaninkarite irirori.’ ⁴²Aña piñaavetakana notasheneentzi, te pimpena noyaari. Ayimatakana nomire, te pimpena nomiretyaari. ⁴³Piñaavetana nareeta pinampiki, te pineshinonkatena pipankoki. Piñaavetana nosaraakovaitzi, te pimpena nonkithaatyaari. Piñaavetana nomantsiyatzi, jominkyaakaantaitakana, te pinkivantena.’ ⁴⁴Impoña jakanake kaariperoshireri, ikantzi: ‘Novinkatharite, ¿tsikapaita noñaavetami pitasheneentzi, pimireneentzi, pikivantana, pisaraakovaitzi, pimantsiyatzi, jominkyetakemi, temaita nonkaminthaaayetemi?’ ⁴⁵Ari ikantzi Pinkathari: ‘Tera pineshinonkayetantaiya, onkantavetakya iryaani irinayeete, naakatakera pantzimotake. Omapero.’ ⁴⁶Irootake iratsipetantayeetyaarori kantaitaachaneri ashinonkaantsi. Iriima inkarate kameethashireyetaintsine, inkantaitaateero irañaayetai.”

Ikamantavakaita iraakaanteri Jesús
(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

26 ¹Ikanta ithonkanakero Jesús okaratzi iñaaventayetakeri, ikantanakeri iriyotaane: ²“Piyotaiyini eeroka kapatapaaka apite kitaite joimoshirenkapiintaitziro Anankoryaantsi. Arira iraakaantaiteri Itomi Atziri impaikakoiteri.”

³Ikanta ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite, ipoña antarikonaite, japatotaiyakani ipankoki Caifás ijevajanorera omperatasorentsitaari. ⁴Ari ikamantavakaiyakani, ikantayetake: “Thame amataviteri Jesús ayeri ovakaanteri. ⁵Iro kantacha eerora amaimanetziri kitaite joimoshirenkaita, ikisakoventarikari atziripayeeni.”

Isaitantaitari Jesús kasankaari
(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶Ikanta ikenanai Jesús Betania-ki, ipankoki Simón pathaavaivetchari. ⁷Ari areetapaaka tsinane amakotake kasankaari, kameetha okantaka onaki jovetsikaitziro mapi paitachari “alabastro,” osheki ovinaro. Osaitantapaakari iitoonaki Jesús isaikakera jovaiyani. ⁸Ikisaiyanaka iriyotaane jiñaakero, ikantaiyanake: “¿Opaitama apaavaitantarori? ⁹Aririkami ompimantya, iragaitemi osheki kireeki impayerimi ashinonkainkari.” ¹⁰Jiyotakotakeri Jesús, ikantziri: “¿Opaitama pikisantarori iroka tsinane? Kameetha okanta noñaakero naaka antakeri. ¹¹Arira inkantaitatyeeyaani ashinonkainkari piñeeri pintsipatyaari, irooma naaka eero piñihiro onkantaityaani pintsipatyaana. ¹²Tema eevatatzi osaitantanaro kasankaari omotaitaro apaata aririka inkitaitakana. ¹³Aririka inkamantantayeetairo Kameethari Ñaantsi, inkinkithatakoitairo iroka tsinane, ari onkantya iroshiretantaityaarori antakeri. Omapero.”

Ikinkishirya Judas iraakaanteri Jesús
(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴Ikanta Judas Iscariote karavetariri 12 iriyotaane Jesús, jiyaatashitakeri ijevare omperatasorentsitaari. ¹⁵Ikantapaakeri: “¿Ipaitama pimpenari aririka namakemiri?” Ari joñaakaitanakeri ikaratzi 30 ipeviryaaka kireeki. ¹⁶Aripaitera jamemenatanakero Judas tsikapaita iraakaanteri.

Overaantarori jovakaanaari iriyotaane

(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30;
1 Co. 11.23-26)

¹⁷Areetapaaka etarori kitaite jovanta-piintaitarori tantaponka, pokaiyapaakeni iriyotaane Jesús, josampitziri: “¿Tsika onkotsitakaanteka oyaari kitaiteriki Anankoryaantsi?” ¹⁸Ari ikantanakeri: “Piyaate nampitsiki. Ari pomonthaiyaari aparoni shirampari, pinkanteri: ‘Ikantzi iyotaanari: “Monkaratapaaka, nokovi niyaate pipankoki noimoshirenkero kitaite Anankoryaantsi, nontsipatyaari niyotaanepayeeni.” ’” ¹⁹Ari jimatakero iriyotaane okaratzi ikantakeriri Jesús. Jonkotsitakaantake iroyaari kitaiteriki Anankoryaantsiki.

²⁰Aritake sheetyaanake jareetapaaka Jesús, saikapaake irovaiyaani itsipatapaa-kari iriyotaane ikarataiyakeni 12.

²¹Ikanta jovaiyani, ikantanake Jesús: “Pinkeme nonkante, pikarataiyini eeroka jaka, tzimatsira aparoni pithokashityaanane. Omaperora.” ²²Ovashire ikantaiyanakani. Aparonipayeeni josampitanakeri: “¿Naakama pinkathari?” ²³Ipoña jakanakeri, ikantzi: “Tsikarika itzimi ayootakenari, iriitakera pithokashityaanane. ²⁴Kyaaryoora impeyakotya irika Itomi Atziri, tema irootake josankinatako-yeetakeriri pairani. iIkantamacheetziri pithokashityaarine! Eeromi itzimaajatziri irirori.” ²⁵Ari iñaavaitanake Judas pithokashityaarine, ikantzi: “¿Naakama iyotaanari?” Ikantzi Jesús: “Irootake pikantakeri.”

²⁶Eenirora jovaiyani jaakero Jesús tanta, ipaasoonkeventakero, ipetoryaa-kero, ipayetakeri iriyotaane, ikantziri: “Jiroka, poyaaro, novatha onatzi.”

²⁷Ipoña jaakotakero imiretairi, ipaasoonkeventakero, ipakotakeri iriyotaane, ikantziri: “Piraiyeni maaroni, ²⁸tema niraane onatzi iroka, irootake

ooñaarontaperoterone antzimotavakai-yaari, iro shitovaatsine onkantya irariperoyeetantaiyaariri kaariperoshireri. ²⁹Pinkeme nonkante, eerora niritaaro iroka irojatzi apaata aririka impinkathari-ventantai Ashitanari, ari apiitairori eejatzi.”

Iñaaventakero Jesús irookaventante Pedro

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰Ikanta ithonkanakero jamampaako-tari Pava, jataiyanake tonkaariki otzishi Olivos. ³¹Ipoña Jesús ikantziri iriyotaane: “Irootaintsi pookaventaiyena iroñaaka tsireni. Tema josankinaitake pairani kantatsiri:

Noveri aamaakoventariri oisha, ari
inthonkya iroivaraayetanakya
ipira.

³²Iro kantacha aririka nañagai, Galilea-kira noyaapaimi.” ³³Ari jakanake Pedro, ikantzi: “Aritaima irookaventa-kemi pashinepayeeni, eero nomatziro naaka.” ³⁴Ikantzi Jesús: “Pinkeme nonkantemi, iroñaaka tsireni tekera iriñeeta tyoopi, mavasatzi pinkantake: ‘Te noñiiri Jesús.’ Omaperora.” ³⁵Ari ikantzi Pedro: “Eero nookaventzimi, kempitaka ari ankarate ankame.” Ari ikantaiyakeni eejatzi maaroni iriyotaane.

Jamani Jesús Getsemaní-ki

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶Ikanta Jesús itsipatakari iriyotaane, areetaiyakani Getsemaní-ki, ikantapaa-keri: “Ari pisaikavake jaka, niyaaneenta-vake naaka janta, namane.” ³⁷Intaani jaanakeri Pedro itsipataanakeri apiteranki itomi Zebedeo. Ari jiraashire-takotapaakari iniroite Jesús. ³⁸Ikantziri: “Ovamaimatatyana novashirenka. Ari pisaikaiyavakeni eeroka jaka, thame anakempite.” ³⁹Ovaaneentanaka kapicheeni irirori. Otyeerovapaaka, amanapaake. Ikantzi: “Ashitanari,

pishinetanarika eeroka, pintsiparyaako-ventena onkarate nonkemaantsityaari. Iro kantacha eero pimatano okaratzi nokovavetakari naaka, iro pimate okaratzi pikovakaakenari.”⁴⁰ Ipoña ipiyashitapaakari iriyotaane, iñaapaatziiri imagaiyini. Ikantapaakeri Pedro: “¿Tema pinkisashityaaro pivochoki pintsipatyana ankakempite?”⁴¹ Pinkakite, pamane, otzimikari pikenakaashitane. Tema te pinkisashivainetya eeroka, osheki inaveta kameethatatsiri pikovavetari panterimi.”⁴² Eejatzi ipiyanaa Jesús, amanapai, ikantzi: “Ashitanari, eerorika pitsiparyaakoventana onkarate nonkemaantsityaari, pimateroma opaita pikovakaakenari eeroka.”⁴³ Ikanta ipiyapaa, eejatzi jiñaapairi jimagaiyini, tema iniroite okantaka ivochoki.⁴⁴ Ipiya-pithatanaari, mavatake ipiyaka jamani. Irojatzi japiitapai ikantayetakeri inkaaranki.⁴⁵ Ipoña ipiyashitapaakari iriyotaane, ikantapaakeri: “¿Irojatzi ma pimagaiyini? Monkaratapaakara irakaantaitantyaariri Itomi Atziri, iragaitanakeri janta kaariperoshireriki atziri.”⁴⁶ Pintzinaye, thame aatai. Okariki-tzimatapaa ke pithokashityaanane.”

Jagaitakeri Jesús

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Iñaavaiminthaizti Jesús, areetapaaka Judas ikaravetapiintari. Osheki itsipatapaakari, jamayetake irovathaamento, ipasamento. Irotyaantane inatzi ijevajanore omperatasorentsitaari, ipoña irashi antarikonaite.⁴⁸ Tema Judas pithokashitaneri, ikantzitakeri inkaaranki iramane: “Tsikarika intzime nonintaaporo-tapaake, iriitake, poirikeri.”⁴⁹ Ikanta jareetapaakara Judas, jontsitokapaakari okarikiini Jesús, ikantapaakeri: “Iyotaa-nari.” Inintaaporotapaakeri jovethatapa-

kari.⁵⁰ Ipoña josampitantzi Jesús, ikantzi: “Asheninká, ¿Ipaítama pipokashitziri?” Ari joirikaitapaakeri Jesús, iraantaitanakyariri janta iramenakoiteri.⁵¹ Ikanta aparoni tsipatakariri okarikiini Jesús, inoshikanakero iyotsirote, itotzitakeri iyempita irotzikatane ijevare omperatasorentsitaari.⁵² Ari ikantanake Jesús: “Povairo piyotsirote, ipiyeetamikari. Tema ikaratzi ovesantatsiri, jovesaitziri irirori.”⁵³ Tema piyotzi kantatsimi namaneri Ashitanari, aritakemi iromityaantakena osheki maninkariite kisakoventyaanari.*⁵⁴ Iro kantamaitacha ari onkantyaari omonkaraantyaari okaratzi josankinatakoyeetakenari pairani.”⁵⁵ Ipoña Jesús ipithokashitanakari ikaratzi pokashitakeriri, ikantziri: “¿Naakama koshintzi pamashitantanari povathaamento, pipasamento? ¿Tema nokantaitatya piñaapiintana niyotaantzi tasorentsipankoki, kaarima paantana?”⁵⁶ Ari onkantyaari, irootake omonkaraantyaari okaratzi josankinayetakeri pairani kamantantaneri.” Aripaite ishiyayetanaka iriyotaane, jookaventaitanakeri Jesús apaniro.

Japatoventaitari Jesús

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54,63-71;

Jn. 18.12-14,19-24)

⁵⁷ Ikanta jagaitanakerira Jesús ipankoki Caifás, ijevajanore omperatasorentsitaari, ari japatotaiyakani maaroni iyotzinkariite itsipatakariri antarikonapayeeni.⁵⁸ Noshikacha ineetsiini Pedro joyaatakoventakeri Jesús, irojatzi jareetantapaakari ipankoki ijevajanore omperatasorentsitaari. Iro inkyaanatapaakyaarimi pankotsiki itsipayetapaakari kempoyaaventaneri, ikovi Pedro inkemakoveri tsika inkantaiteri Jesús.⁵⁹ Ikanta ijevarepayeeni omperatasorentsitaari itsipatakariri

* 26.53: Iro ikantaitzi jaka “osheki maninkariite,” 12 legion ikaratzi.

ikaratzi apatotainchari, jamenavetaiyaka impaitya thaiyakotyaarine Jesús onantyaari irovakaanteri. ⁶⁰Te iriñaamaitya, okantavetaka ipokayevetaka osheki kovatsiri inthaiyakotyaarimi. Ipoña ikatziyanaka apite thaiyakotanakariri, ⁶¹ikantanake: “Nokemiri naaka chapinki iñaavaitzi ikantzi: ‘Ari nomporokakero tasorentsipanko, iro avisavetakya mava kitaite, nonthonkairo novetsikairo.’” ⁶²Ari ikatziyanaka ijevajanore omperatasorentsitaari, ikantanakeri Jesús: “¿Opaitama kaari pakanta? ¿Tema pinkemeri okaratzi ikantakotakemiri?” ⁶³Irojatzí jimairetake, te irake. Ari ishintsithatanakeri, ikantziri: “Pimpai-ryeeri Kañaaneri Pava, onkantya niyoperotantyaari kyaaryoorika onkarate pinkantenari. ¿Eerokama Cristo Itomi Pava?” ⁶⁴Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Irootake pikantakeri. Iroñaaka piñeeri Itomi Atziri intsipataiyaaari irakojanoriki Pava impinkatharitai. Impoña piñeeri impiye inkenapai menkoriki.” ⁶⁵Ikanta ikemavakera jevajanori, isaperyaanakero iithaare ikisanakara, ikantanake: “Ñakero, ipairyaashitakari Pava. Tekatsira pashine ankoveri inkantakoi-teri. Pikemaiyakeni eeroka okaratzi ithainkakeri Pava. ⁶⁶¿Ipaitama pikantaiyirini eeroka?” Ari jakaiyanakeni, ikantaiyini: “iTzimake ikenakaashitane! iOntzimatyé inkame!” ⁶⁷Ipoña ichoontaporovaitaitanakeri. Tzimatsi pashine kaposaporovaitanakeriri. Tzimatsi eejatzí pasaporovaitanakeriri. ⁶⁸Josampitzimaitaitari ikantaitziri: “Cristo, ¿tema kamantantaneri pinatzi, intsityaa pinkantena ipaita pasavaitzimiri?”

Ikantzi Pedro: Te noñiiri naaka Jesús

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.55-62;
Jn. 18.15-18,25-27)

⁶⁹Ari isaikake Pedro jakakiroki, iro oñaantapaakariri otzikataaro, okantapaa-

keri: “¿Tema eeroka itsipataranki Jesús irika Galilea-satzi?” ⁷⁰Iro kantacha osheki ñaakeriri Pedro jotekanakero, ikantanake: “Tetya, te niyoteri ipaita pikantanari.” ⁷¹Ari ishitovaneentanake Pedro jakakiroki. Ari oñaapairi pashine otzikataaro, okantapaakeri itsipayetakari: “Irijatzí irika itsipataranki Jesús Nazaret-satzi.” ⁷²Ari japiitanakero Pedro jotekanakero, ikantanake: “Apaniro jiyotzi Pava, te niyoteri naaka irika shirampari pikantanari.” ⁷³Tekera osamanite, japiitakeri ikaratzi itsipatakari ikantziri: “Eerokatake itsipatapiintari Jesús, tema Galilea-satzi pini, iriivaite ikantziro jiñaavaitzi.” ⁷⁴Ikantanakeri: “Tevé, te niyoteri irika shirampari pikantanari. Jiyotzi Pava nothaiyarika, irovasankitainaa.” Aripaite iñaanake tyoopi. ⁷⁵Ari ikinkishiretanairo Pedro ikantakeriranki Jesús: “Tekera iriñeeta tyoopi, mavasatzi poteke, pinkante: ‘Te noñeeri Jesús.’” Shitovana Pedro, iniroite jiraavaitanaka.

Jagaitanakeri Jesús Pilato-ki

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

27 ¹Okanta okitaityaamanai, apatotaiyamanaka jevariite itsipayetakari antarikonapayeeni, ikamantavakaiyakani iroveri Jesús. ²Ipoña joosotaitanakeri Jesús, jagaitanakeri isaikira Poncio Pilato, jevariperori inatzi irika.

Ikamantakeri Judas

³Ikanta Judas aakaanterini, jiyotanake irovamaakaanashityaari Jesús. Iniroite ikinkishiretanaka, jatake iroipiyeneri 30 kireeki ijevare omperatasorentsitaari, ipoña antarikonaite, ⁴ikantapairi: “Jirika piireekite. Te onkameethate okaratzi nantakeri. Tekatsi irante Jesús naakaan-tashitakari.” Ikantaiyanakeni irirori: “Intaanityaami, piyotziro eeroka.” ⁵Ari

japishoonkanakeri kireeki janta tasorentsipankoki, ishiyaperotanakitya ipiyanaka, irojatzi ishirikantapaakari. ⁶Ikanta ijevare omperatasorentsitaari, jagairi kireeki, ikantaiyini: “Te oshinetaantsite ankempoyagairi kireeki, tema iriitake apinatakiriri irovakaantaitantyaariri.” ⁷Ari josampitavakaiyani: “¿Tsika ankanterika aaka irika kireeki?” Ipoña ikantaiyini: “Thame amanantantyaaro pitzitharipatha kipatsi, tsika inkitayeeteri aririka inkamayete kaari asheninkata.” ⁸Irojatzi iroñaaka ipaitayeetziro iroka kipatsi: “Iraantsipatha.” ⁹Ari okanta omonkaratantakari josankinatakari pairani kamantaneri Jeremías, ikantake:

Jagaitakeri 30 ipevirya kireeki,
Okaratzi ikovaiyakeri icharinepayeeni Israel impinateri,

¹⁰ Iri jamanantayeetantakarori pitzitharipatha,
Irootake ikovakaakenari Pinkathari namanantero.

Pilato josampitziri Jesús
(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ Aritake areetaka Jesús isaiki jevariperori, josampitavakeri, ikantziri:

“¿Eerokama ivinkatharite Judío-payeeni?” Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Irootake pikantakeri.” ¹²Ikanta ijevare omperatasorentsitaari itsipayetakari antarikonaite, osheki ikantakovetapaakariri Jesús. Te jakimaita irirori.

¹³ Ipoña ikantzi Pilato: “¿Tema pinkeme okaratzi ikantakoyeetzimiri?” ¹⁴Eeniro jimairetake, te irake. Ipampoyaaminthanakeri Pilato irika Jesús.

Jiyakoventaitziri Jesús
(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

¹⁵ Tzimatsi jametapiintari jevariperori: Maaroni osarentsi aririka iroimoshirenkaiyaani judío-payeeni, jomishitovakaan-

tzi aparoni isheninka jaakaantaitziri tsikarika intzime inkovaiyakeri. ¹⁶ Tzimatsiya aparoni judío jaakaantaitziri ipaita Barrabás, ikemakoitane inatzi irika jantakerora koveenkatatsiri. ¹⁷ Ikanta japatotaiyakani atziriite, josampitantake Pilato, ikantzi: “¿Niinkama pikoviri nomishitovakaanteri? ¿Iriima Barrabás? ¿Iriima pikovi Jesús ikantaitziri Cristo?”

¹⁸ Jiyotake Pilato ikisaneentashiitari Jesús, irootake jaakaantaitantakariri.

¹⁹ Tema inkaaranki, okantakaantakeri iina, okantake: “Eero pimaimanevaitziri eeroka kameethashireri. Osheki jomishimpyaakaanakena tsireni omintharovashiryaakena.” ²⁰ Iro kantacha ijevarera omperatasorentsitaari itsipatakari antarikonapayeeni, jotsimaakeri atziriite, inkantaiyeni: “Iro kameethatatsi iromishitovaiteri Barrabás, iriima Jesús irovaiteri.” ²¹ Ipoña japiitanakero jevariperori josampitantzi: “¿Niinkama pikoviri nomishitovakaanteri?” Ari ikantaiyini maaroni: “¡Iri Barrabás!” ²² Ari ikantzi Pilato: “¿Tsikama nonkanterika Jesús ipaitaitziri Cristo?” Jakaiyini atziri: “¡Pimpaikakotakaanteri!” ²³ Ari ikantzi jevariperori: “¿Tzimatsima kaariperori jantakeri?” Eekero ishintsitatzi ikaimaiyini atziriite, ikantzi: “¡Pimpaikakotakaanteri!”

²⁴ Ari jiyotanake Pilato jamaaashivaitaka josampitantzi, tema osheki ikatsimashireyetake atziripayeeni. Ikaimakaan-take jiña, iñeetakeri maaroni ikivaakotanaka, ikantanake: “Tera naaka kovatsine novakaanteri irika kameethashireri. Pikovaiyakerika, eeroka iyotaiyeroneri.” ²⁵ Ari ikantaiyanakeni iriroriite:

“Nokovaiyini, naakatake irookantaitya ompaityaarika avisaintsiri eejatzi novaiyanepayeeni.” ²⁶ Ipoña jomishitovakaan-taitakeri Barrabás. Iriima Jesús ipasatakaantaitanakeri, jiyakoventakeri impaikakoiteri.

²⁷Ikanta ovayiriite, ikyaakaanakeri Jesús ipankoki Pilato ipaitaitziro “Pretorio.” Ari japatoventakariri maaroni ovayiri. ²⁸Isapokaitakeri Jesús, ikithaataitakeri kithaarentsi jonkeromaitatsiri oshiyarori ikithaayetapiintari pinkathariyetatsiri. ²⁹Ipoña jamathaitaitakeri kitocheetapo iitoki, joirikakaitakeri irakoperoriki savorokaraki. Ipoña jotyeerovashiitanakari Jesús ithainkima-vaitaitziri, ikantaiyini: “iPaakameethata-vakeri ivinkatharite judío-payeeni!”* ³⁰Osheki ichoontaporovaitakeri, jomposainavaitantari savorokaraki. ³¹Ikanta jeshitakero ishirontzimentavaitakari. Isapokaineri ikithaatakeriri inkaaranki, ikithaataineri iithaare, jaanakeri impaikakoteri.

Ipaikakoitziri Jesús irojatzi ikamantakari
(Mr. 15.21-41; Lc. 23.26-49; Jn. 19.17-30)

³²Ikanta jiyaataiyanakeni, jomonthaitakari Simón poñaachari Cirene, ishintsiventaitakeri iranatanakero impaikakontaityaariri Jesús. ³³Irojatzi jareetantakari tonkaariki opaita Gólgota (akantziro aaka: Atzirritoni.) ³⁴Ari ipakoveetakari Jesús imire ikonovaitakero iyepitentsi, ikanta ithovetavakaro kapiche, temaita irirero.* ³⁵Ipoña ipaikakotaitakeri. Ikanta ovayiriite jaakero ikithaayetari Jesús, itsiparyaavakaayetakaro, ikempitakaantakero jiñaaretaita iro iroyotantyaari intzime ayerone. Ari omonkaratakari iñaaventakeri pairani kamantantaneri, ikantake:

Iñaareventayeetakaro noithaare,
Ipavakaayeetakaro.

³⁶Ari isaikaventaayirini, jaamaakoventari.

³⁷Ipoña josankinaitake kantakaantakerori

ipaikakoitankariri, okantzi: IRIKA JESÚS, IRIITAKE IVINKATHARITE JUDÍO-PAYEENI. Jontarekakoitakeneri jeñokiini ipatziitoki. ³⁸Ari itsipataitakeri ipaikakoitziri apite koshintzi, ikatziyakotaka aparoni irakojanoriki, pashine irampateki. ³⁹Ithainkimayetakeri ikaratzi avisayetatsiri janta, jotekainata,* ⁴⁰ikantaitziri: “Aña eeroka porokirori tasorentsipanko, iro avisake mava kitaite povetsikairo eejatzi. Eerokami Itomi Pava ¿Opaitama kaari payiitanta ipaikakoitakemi? Povavisaakotaiya.” ⁴¹Irojatzi ikantakeri eejatzi ijevare omperatasorentsitaari itsipayetakari iyotzinkariite, Fariseo-payeeni, ipoña antarikonaite, ikantaiyini: ⁴²“Jovavisaakotziri pashine, ¿kaarima imatantaro irovavisaakotya irirori, iriromi ivinkatharite Israel-mirinkaite? ¿Arimi irovavisaakotakya ipaikakoitakeri, aritake ankempisantakerimi? ⁴³Javentaavetakari Pava, intsityaa añeeri omaperorika jetakotari ari irovavisaakotairi. Tema ikantapiintzi: ‘Naaka Itomi Pava.’” ⁴⁴Jimatzitakaro koshintzipayeeni itsipatakari ipaikakota, ithainkavaitakeri.

⁴⁵Ikanta itampatzikatapaake ooryaatsiri, omapokashitapaake otsirenitanake, irojatzi sheeteeni ithaperotanakara ooryaa.* ⁴⁶Ari ikaimanake Jesús shintsini, ikantanake: “iElfí! iElfí! ¿Lama sabactani?” (Iro ikantaitziri añaaneki aaka: “iPavá! iPavá! ¿Opaitama pookaventantakanari?”) ⁴⁷Ikanta ikaratzi saikaventakeriri, ikemavetavakari ikaimanake, ikantaiyini: “Pinkemeri, ikaimatziiri Elías.” ⁴⁸Ipoña ishiyapainta aparoni, jomitsiyaatapaintzi manthakintsi

* **27.29:** Tema irooyetake jameyetapiintari pinkathariite jamathaiyetaro poreryaayetatsiri, joirikayetapiintziro eejatzi irakoperoriki ashirokaraki. * **27.34:** Irootakera joitaitziri atziri eero ikemaantsivaitanta aririka irovasankitagaiteri. * **27.39:** Iro jametaiyarini judío-payeeni jotekainata aririka inthainkashiretante. Iro oshiyarori ametaiyarini aakapayeeni, aririka ookotteri atziri anthainkashireteri: “iPiñaakero! iPikemakero!” * **27.45:** Iro ikantayeetzi pairani: joveraanaka ooryaa 6, ari omapokapaakari otsitenitanake irojatzi joveraanaka ooryaa 9.

kepishaariki, jankoviitakeneri savoropan-keki, jovaankakotakeneri iratsimiyaatavakeromi. ⁴⁹Ikantaiyini pashine: “Añaavakeriita ari impokake Elías irovayiitairi.”

⁵⁰Ipoña japiitanakero ikaimanai shintsiini, peyakotanaka.

⁵¹Okanta janta tasorentsipankoki, saperyaanake niyanki tontamaitatsiri ithatashiitzirori, apikota okantanaka, opoñaanaka jenoki irojatzi osaaviki. Iniroite onikanaka tankayetanake mapi.

⁵²Ithonka iporokakoyetanake kaminkari, osheki kameethashireri kamayetaintsiri, añaayetanai. ⁵³Tema jañagairanki Jesús, ikaratzi añaayetanatsiri ishitovanairo omoroki jiyaayetai iriroriite nampitsiki tasorentsitatsiri, joñaakayetantaa.

⁵⁴Ikanta ijevare ovayiriite itsipayetakari pashine ikaratzi ikatziyaventakari Jesús, jiñaakero onikaro, jiñaakero okaratzi avisayetaintsiri, iniroite itharovanake, ikantanake: “¿Omaperovetyaama Itomintari Pava irika?”

⁵⁵Tzimatsi eejatzi janta tsinanepayeeni amenakotakeriri, irootake poñeenchari Galilea-ki oyaatziri Jesús, osheki ampitakoyetakari. ⁵⁶Jiroka okarataiyini: María Magdalena, María iriniro Jacobo ipoña José, ari osaikake eejatzi iriniro itomipayeeni Zebedeo.

Ikitaitakeri Jesús

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷Ikanta osheetyaanake, ari ipokakeri aparoni ashaarantachari poñaachari Arimatea, ipaita José. Irijatzi jiyotaapiintakeri Jesús. ⁵⁸Jiyaatashitakeri Pilato, ikantapaakeri: “Pishinetenari nonkitatairi Jesús.” Ikanta Pilato ikantakaantake iraanairi inkitatairi. ⁵⁹Ikanta José iponatantakari Jesús kiteri manthakintsi. ⁶⁰Jovakotakeri ovakeranatake jimorontashiitziri kaminkaripayeeni shirantaaki, joipinaakaantake iniroite mapi, joshepitakotantakari. Piyanaka José. ⁶¹Okanta

María Magdalena, ipoña pashine María, osaikaventapaintziri tsika ikitaitakeri.

Aamaakoventavetariri tsika ikitaitakeri

⁶²Okanta avisanake jovetsikaventapiiintaitaro kitaite jimakoryaantaitari, ari jiyaatake ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari Fariseo-payeeni janta ipankoki Pilato, ⁶³ikantapaakeri: “Pinkathari, chapinki eeniro jañaaveta amatavitanteneri, nokemiri ikantzi: ‘Aririka nonkamavetakya, iro mavata-paintsine kitaite, aritake nañagai.’”

⁶⁴Nokovi potyaante aamaakoventayaarine irojatzi omonkaratantakyaari mava kitaite. Aamaashitya iriyaatake tsireni iriyotaanepayeeni, iragaateri. Impoña inkantaiya: ‘iAñagai Jesús!’ Aririka irimatakero, ari ovatsiperotakya iramatavitante.” ⁶⁵Ari ikantanake Pilato: “Jirika ovayiriite, paanakeri, pinkanteri iraamaventyaari tsikarika okanta pikoviri eeroka.” ⁶⁶Ari jiyaataiyanakeni, jovitsinekakoyetapaakeri omoroki. Ari isaikaventaityirini.

Jañaantaari Jesús

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

28 ¹Okanta avisanake kitaite jimakoryaantaitari, aritake kitaitamanake etapiintarori kitaite. Ari iyaatamanai María Magdalena otsipatanakaro pashine María amenairo tsika ikitaitakeri Jesús. ²Ari onikanakari shintsiini kipatsi, tema jayiitapaakitzi inkiteveri maninkariite jotanampyaapaa-kero mapi jashitantaveetarori omoro, isaikantapaakaro. ³Shipakirya ikantapaaka ikempitapaakaro ookatharontsi. Kitamaaniki okantaka iithaare kempivaitaka sharaka. ⁴Ikanta ovayiriite aamaakoventavetariri, iñaavakerira, antaro itharovaiyanakeni, kempivaitanaka inkamanakityeemi. ⁵Ipoña irika maninkariite, ikantanakero tsinanepa-

yeeni: “Eero pitharovaiyini eeroka. Niyotake iri pipokashitzi Jesús ipaikakoveetakari. ⁶Te añeeri jaka, añagai. Tema ari ikantzitakaranki. Pimpoke, pamenero tsika jovaveetakari Avinkatharite. ⁷Pimpiyanake, pinkamantayeteri iriyotaa-nepayeeni, pinkanteri: ‘Añagai Jesús, piyaatai Galilea-ki, ari piñaayetairiri.’ Aritake nokamantakemi.” ⁸Okanta opiyana pampoyaashire okantayetanaka. Iro kantacha iniroite okimoshiretanake, oshiyashitanakari iriyotaane onkamantayeteri. Oshiyaminthaita iyaate onkamantante, ⁹ari joñaakakarori Jesús, jovethatavakaro. Iyaatashitanakeri okarikiini, otyeerovashitapaakari, avithanokiitapaakeri. ¹⁰Ipoña ikantziro Jesús: “Eero pitharovi, piyaate pinkamantayetairi nirentziyetaari, iriyaataita Galilea-ki, ari iriñaayetainari.”

Ikantayetziri ovayiri

¹¹Okanta opiyeyanaka tsinane onkamantante, jatanake eejatzi ovayiriite nampitsiki, ikamantapaakeri ijevare omperatasorentsitaari okaratzi avisaintsiri. ¹²Ari japatoiyanakani antarikonaite, ikantavakaiyani: “¿Tsika ankantyaaka omanakotantyaariri?” Ikaimaitakeri ovayiri, ikantziri: “Jirika osheki nompina-temiri, ¹³pinkantayeteri atziriite:

‘Niyankiite tsireni, nomaanake. Aamaa ari ipokaiyakeni iriyotaane, jaanairi.’ ¹⁴Aririka inkemake jevari, naakatake kantakovementine eero jovasankitaantami.” ¹⁵Ari jimatakeri ovayiriite, jaakeri ipinaitakeriri, jantakero okaratzi ikantaitakeriri. Irootakera jantetaari maaroni judío-payeeni iroka, irojatzi iroñaaka.

Jotyaantziri Jesús iriyotaane

(*Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23*)

¹⁶Ikanta 11 iriyotaane Jesús, jataiyakeni Galilea-ki osaikira otzishi ikantakeri-ranki Jesús ari iriñeeriri. ¹⁷Ikanta jiñaavairira, jotyeerovashitavaari. Iro kantacha tzimayetatsi kisoshireventavairiri. ¹⁸Ikanta jokarikitapaakari Jesús, ikantapai: “Iriñaapinkathaperoyeetaina inkiteki eejatzi kipatsiki. ¹⁹Irootake nonkantantyaamiri: Piyaatero maaroni nampitsi, pinkempisantakaayetairi atziripayeeni, pothotyeero maaroni. Aririka inkempisantayetai, poviinkaayetai, pimpairyeeeri Ashitairi, Itomi, ipoña Tasorentsinkantsi. ²⁰Piyotaayetairi atziripayeeni irimayetai okaratzi nokamantayetakemiri. Arira nontsipatapiintatyeyaaami naaka, kiso novemi irojatzi apaata onthonkantaiyaari kipatsi.” Ari nonkantyaari.